

له پښتو گډلیکي
خاومې پرېاردا

85

سالی هه شتم
ته موزی ۲۰۱۵

منتدی اقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

بمکمین گوفاری کارگریو گمشه پیدانی

مروسی له کوردستاندا

مانگانه یه کی تاییده ته به کارگریو گمشه پیدانی مروسی

دایک

سیدی مریه

فیروز

به سگی به سیدین

میوانی مرفح

پیرۆزبایی

به ناوی بهرپرز خاوهن ئیمتیازو بهرپۆدهبهرو ستافی کارای
گۆفاری بریارهوه، چهپکه گوئی پیرۆزبایی پیشکەش به بهرپرز

د. عادل محمەد شیخانی

سەرنووسەری (گۆفاری بریار) دەکەین، به بۆنەی وەرگرتنی
بروانامەی (دکتۆرا) له بواری خویندنی ئیسلامیدا، به ناوێشانى:
(أَدَبُ الرَّدِّ عَلَى الْمُخَالَفِ عِنْدَ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ)
به پلهی زۆرباشه،

سەرکهوتنو سەرفرازی و تەمەندریژی بۆ خزمەتی
گەل و نیشتمان به ئاوات دەخوازین،
خودای گەوره نمونەیان زۆر بکات.

No:

85

خاوهنى ئىمتياز

ئەندازىار:

مەسعوود تاھىر رۇڭبەيى

سەرنوسەر

د. عادل محەممەد شىخانى

sarnosar@yahoo.com

بەريۆەبەرى نووسىن

بەرزان ئەبۇبەكر

دەستەكى نووسەران

ئەسكەندەر پەھىم

يېگەرد فارس

زاھىر زانا

محەممەد مېرگەيى

محەممەد ھاشىم محەممەد

وھاب ھەسىب

يەھيا محەممەد

گولان ھەمەئەمىن

راۋىژكارى ياساى

پارىزەر:- ئازاد مەيدىن

بەشى ھونەرى و دىزاين

پشتىوان عبدالرحمن

تاپ

كەلسوم جەلال

ناونىشانى گۇقار

سلىمانى - شەقامى سالم - تەلارى جەمالى حاجى عەلى-

نەۋمى چوارەم- يەكەي (۴۰۱) نزيك پردى خەسرەو خال

۰۷۴۸۰۱۱۲۷۸۷ - ۰۷۷۰۲۱۷۸۶۸۲

ھەولير

۰۷۵۰۴۴۶۳۲۳۰ - ۰۷۵۰۵۲۵۳۰۳۵

E-mail: bryarmagazin@gmail.com

bryarmagazine

دابه شکردن

كۇمپانىياك پەيك / 07708649210

چاپ

كۇمپانىياك پيرەميرد

فرخ 2500 دىنار

زَرار

مانگانه‌یه‌کی تایبه‌ته به کارگیری و گه‌شه‌پیدانی مریی

سالی هشتادم - ژماره 85 - ته‌مه‌ووزی 2015

کارگیری و بازارسازی

رەمەزەن

RAMADAN

مىۋانى رەمەزەن

ھاتىۋى؛ دېر بە تارىكىسى دىچوور بەدى دەست بىئىتە
قورگى ئەھرىمەنەكان!
بە پەرداخە ئاۋىكى گەوسەرى بە دەنكە خورمايەكى
بەھەشتى، تالى مەينەتى ئەم زەمەنە دژوارەمان لەبىر
دەبەيتەۋە!!

پەيامى مېھرى، لە زەمەنى دىندەمى مەۋقەكاندا!
بەخشندەمى سۆزى لە زەمەنى بېبەزەمى سەمكارىدا!
باۋەشى گەرمى لە سەردەمى حىرمانو بېنەۋايدا!
نەرمەبارانى مېھرى ئىلاھىت، پروۋەشى سۆزى پەروەردگارى،
سايە پشوو، سىقانى رۇخى!
جى دەستىكى ئەفسونناۋىت!
لە چاۋتروگانىكىدا، شار پىر دەكەى لە مەۋقە!
مالەكان پىر دەكەى لە شەرىبەتى مېۋو شىرىنى خواردىنى
خۇش.

كۆلەنەكانمان دەكەى بە چىراخان.
لىۋەكان خەندەباران دەكەى!
ناچارم وەكو ھەزارىكى بېنەۋا!
مىندالىكى بېباۋك
كىزۋلەيەكى دىشكاۋ
گەنجىكى بېناز بسوۋتېم بە تاسەى دىدارت!
چۈنكە ئەۋەى لەگەل ھاتنى تۇدا دەبىيىنم، ھەرگىز لە
مانگەكانى تردا چاۋم پىي ناكەۋى!
بەخىر ھاتى ئەى مىۋانى رۇخىم.....
ئەى پەيامنىرى ناشتىۋونەۋەى خوداى.

بەتاسەى دىدارت رۇخى شەكەتو ماندووم لە دوۋرىانى ھاتو
نەھاتى تۇدا چاۋمىرې بوو، ھەموو سالى دەترسم نەگەمە دىدارت،
دەلە خورپەمە تا ئەو ئىۋارەمەى كە بە ھىلالى درەۋشاۋەت
دىۋەخانى دلم ئاۋەمان دەكەيتەۋە! ئۇخەى ئازىزم ئۇخەى!
ۋا ئەمجارەش ھاتمەۋە حىۋورتو بە دىدارت شادو شىكور
بوۋمەۋە!

جارىكى دى ئاۋىزىنى نوورو غەرقى باۋەشى چىرا بووم!
تۇ ئىستا مىۋانى رۇخە شەكەتو ماندوۋەگەمى، شەنى
رەمانو خوناۋى گەوسەرو غەبىرى فېردەۋسى!
ھاتىۋى بە دىۋەمە مىسكى لىۋى ئەۋىندارانى خودا،
گولۋەپىزىنى ھەموو جىھان بىكەى!
ھاتىۋى بە زمانى پاراۋ، بە تىلاۋەى قورئانو زىكرو يادى
خوداۋە، سىروۋدى مېھرو خۇشەۋىستى بۇ ھەموو مەۋقەكان
بىچىرى!

ھاتىۋى؛ تا دەرگاكانى گولخەن دابخەى دەرگاكانى گولشەن
بىخەيتە سەر پىشت!
ھاتىۋى؛ تا بانگمان بىكەيتە سەر سىفرەۋ خاۋانى تۇبەۋ
گەرانەۋە بۇلاى خودا!
ھاتىۋى؛ تا بمانكەيتە مىۋانى ژوانى ئىلاھى شەۋچىراى
مالەكانى خودا.
ھاتىۋى؛ تا جارىكى دى ناسنامەى مەۋقەۋونى خۇمان
بەدەيتەۋە بىگەپىنەۋە جىھانى مەۋقە!
ھاتىۋى؛ تا نۆيتىرىنو گەۋرەترىن ۋانەى ئەۋىنو تاسەۋ
سوۋتەمان فېر بىكەى!

كارگيڭرى به كوفتار

ھەر قوتابىيەك سەرەنجام لە مامۆستاگەي

شارەزاتر نەبێت، قوتابىيەكى بێكەكە..

ليۆناردۆ داشينشى

تينویتی دڵ، به دڵوپه ئاوێك دانامركیتهوه!

سەعدی شیرازی

ھەر گەس باوەری وەھا بێت، گە سەرودەتو سامان ھەموو شتیکە،

ئەوا ھەمووشتیک دەکات لە پێناویدا!

نەزانراوە

ئەو کەسەي ئەبەر مەبەستو ھۆکاریك خۆشی بویت،

لە کۆتاییدا رقی لێت دەبێتەو!

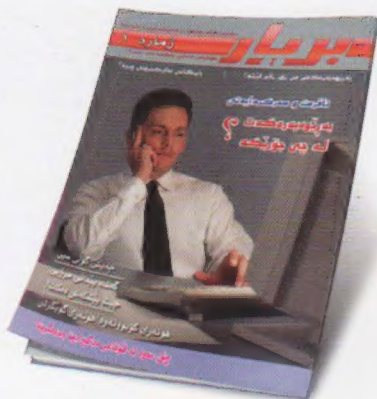
پەندێکی عەرەبی

ھەنگ چيژ لە ھەلمژینی شیلەي گولان دەبینیت، گولەکانیش چيژ لە

بەخشیني گولەکانیان دەبینين بە ھەنگەکان، کەواتە: ھەنگو گول پێکەو

لەم دانووستانە چيژ دەبینن؛ چونکە ژيان بەخشینو وەرگرتنە.

نەزانراوە

تەنھا

ھەول بىدە!!

زەھمەت بوو؛ بەھ پەلەپەلە پاسپۇرت دەرىكىرى، بەلام سوپاس بۇ خۇدا من كۆلم ئەدا!

پەيۋەندىمەم كىرە بە براپەمكى بەرپەزەھ، ئەۋىش كارناسانى بۇ كىرەم رۇۋى (۲۰۰۸/۲/۱۹)، زۇرى ئەمابوو كە پاسپۇرتەكەم لە باخەل بىنەم، بەلام لە پىر دوو كىشەم ھاتە پىش!

يەكەم؛ كۆپۈۋىنى خۇراكم زۇمارى لەسەر نەبۇو، نووسراۋيان بۇ كىرەم بۇ بەرپەزەھىيەتتى داپەشكىرنى خۇراك بۇ ئەم مەپىستە.

دوۋەم؛ نەۋۋوسەكەم نووسراۋو سىلەمانى رەگەزنامەكەم نووسراۋو كەركوۋك! لەۋانەپە بىلەن جا ئەۋانە كەى كىشەن؟ ھەردوكان چارسەريان ھەپە!

بەلام خۇشەۋىستان ئەى نازانن كە (۲/۱۹) دوا رۇۋى دەۋام بوو، بۇ ماۋەى ۳ رۇۋ دەۋام دادەخرا بەھۋى نەۋرۇزەھ!!

مىنىش ئەگەر ئەم رۇۋە تەۋام نەكرىدا، ئىدى پاسپۇرتەم بۇچى بوو؟ لەۋىشدا تەسلىم نەبۇوم، براپەكەم نارد بۇ بەرپەزەھىيەتتى داپەشكىرنى خۇراكو خۇشەم بە پەلە جۈۋم بۇ جەمچەمال بۇ يەكخىستى تەسكەرە رەگەزنامەكەم، كاتىش درىنگە تا ئەم كارانەم كىرە، كات گەپشە (۱۲) نىۋەر! كاتىك گەپمەۋە، گوتيان كاتى پشۋودانە بە مۆلىدەكانو لە ۱۲ بۇ ۱۲ پاش نىۋەر كۆمپىۋتەرەكان دىكۆزىنەھ!! ئەۋسا كارما ۋەك ئىستا نەبۇو!! چامەروانم كىرە، تا كاتى ھاتنەۋى كارماۋ لە دوا ساتەكانى كۆتايى دەۋامى رۇۋى (۲۰۰۸/۲/۱۹) دا پاسپۇرتىشەم ۋەرگرتو ئىدى خۇم نامادەكرە بۇ سەفەرۋ رۇۋى (۲۰۰۸/۲/۲۲) سەفەرەم كىرە بۇ عەممانى پاپتەختى ئوردون. لە عەممان:

۱- بەشدارى خولى پىشكەۋتۈۋى (T.O.T) م كىرە بۇ ماۋەى (۵) رۇۋ، كە ئەۋكات ئەگەر يەكەمىن كەس نەبۇوبم، ئەۋە لە يەكەمىنەكانى ھەلگىرانى ئەۋ بىروانامەپەم ۋىراي خولىكى خىرا بەناۋى "التمتىن" پتەۋكرىن.

۲- ۋەكالمى كۆمپانىيائى "شەاع"م ۋەرگرتو برىار بوو بە برىكارو ناۋى لەسەر بەرگى گۇفارو بىلاۋكرادەكانى ئەۋ كۆمپانىيائە تۇمار كىرا.

۳- جۈۋم باشترىن كۆمپانىيائى دىزاين، كە ناۋى "دارالفن"ەۋ لاى ئەۋان دىزاينى گۇفارى برىارم كىرە.

۴- بە ئاشناۋونم بە كۆمەلىك كەسى پىسپۇر، ۋىراي ۋەرگرتى نەرشىفكى گەۋرە ھاردۋىر لەۋ كۆمپانىيائە كە لە گۇفارو كىتپ بىكەتابوۋ، پىكەپەمكى بەھىزىم بۇ برىار دروۋست كىرە!

دواى نىزىكە مانگىك، يەكەمىن گۇفارى كارگىرى گەشەپىلانى مرقىى لە كوردستاندا چاۋى ھەلەپنا!

دواى سوپاسى خۇداى گەۋرەش، رىزۋ سوپاس شىكۋدارى بۇ بەرپەزەھ خاۋىنى ئىمتىياز، (ئەندازىار كاك مەسعودرۇزىيەيانى) ۋ (كاك مەمەد ھاشىم) ۋ مامۇستا (بەرزان ئەبۇبەكر) كە لەسەر دەستى ئەۋان، برىار لەدايك بوو.

ئىۋەى بەرپەزەش دەتۈان لەم چىرۆكە ۋاھىيەۋە زۇر شت فىر بىن!

سالى ۲۰۰۸، كە خەرىكى گەلەلەكرىنى بىرۋەكەى برىار بوۋىن، دەمۋىست برىار بە گەۋرەمى لەدايك بىت، ھەولم دا لە ھەموو رۋۋەكەۋە جىاۋاز بىت، جى ۋەكو ناۋەرۋك، جى ۋەكو دىزاينو چاپ، ئارەزووم دەكرە پەيۋەندى بە باشترىن دىزاينەۋە بەكەم، لەگەل كەسانى شارەزادا راگۇركى بەكەم، سەرەتا دىزاينى لۇگۇى برىارو چەند لاپەپەيەكى برىارپىش، لەلايەن دىزاينەۋەكى جەزائىرىيەۋە ئەمچام درا!

دواىر دواى گەپنىكى زۇر، لەسەر تۇرى ئىنتەرنىت بە كۆمپانىيائەكى كارگىرى بەناۋىنگ لە ئوردون ئاشنا بووم، كە ناۋى كۆمپانىيائى "شەاع" بوو، لە سالى (۱۹۹۲) ە دامەزراۋو، لە زۇرىيە ۋلاتانى عەرەبىشدا لى ھەبوو!

ئەم كۆمپانىيائە، ۋىراي كۆمەلە پىرۋەى گرنگ، بە درىزاى سالى خولى زۇر گرنگيان ھەبوو، ھەروەھا خاۋەنى نەرشىفكى كارگىرى زۇرپاش بوۋىن، كە دەتۈانى بە بەشداربوۋىنى سالىنە، سوۋدى لىۋەرىگىرە!

جەزم دەكرە ھەم بەشدارى سالىنە بەكەۋ ھەم جەمە خەلەكانيان، بەلام ئەۋ كات من سىكرىتىرى كۆمپانىيائى قەيۋان بووم، تۈۋان ماددىم زۇر لاۋاز بىۋو، لەبەرئەۋەكە بىرۋەكەى جۈۋنە دەرەۋەشەم لە مېشكەم ۋەدەرنابوۋ، دواى بەسەرچۈۋىنى پاسپۇرتەكەم، نۆپشەم نەكرىدۋە!!

بەلام دەستبەردارى جەزمەكەم نەبۇوم! پەيۋەندىم پىۋە كىرە، سەرەتا بۇ بەشدارى سالىنە لەپىگە كۆمپانىيائەدا! پىتان گوتەم بۇ نايەت بىت بە برىكارى ئىمە لە عىراق!

مىنىش گوتەم؛ ئەى بۇ ئىۋە شىتەك بۇ ناكەن؟ گوتيان؛ جى؟

گوتەم؛ بەشدارى بىبەرامەرم پى بىدەن لە خولى (T.O.T) راھىنانى راھىنەران، مىنىش دىمە ئەۋىۋ ھەسە لەسەر ۋەرگرتى ۋەكالمەش دەكەين! يەكسەر رازى بوۋىن!

بەلام ئەى نىرخى بىلىت ئوتىللو خەرجى سەفەر! رۇۋى بەشدارى خەلەكە (۲۰۰۸/۲/۲۴) ۋ ئىستاش ۋەك بىرم بى (۱۵- ۲۰۰۸/۲/۱۶)، جۇن بەم پەلەپە پاسپۇرت دەرىكەم؟

بەلام ئەۋ كارە، بۇ من زۇر گرنگ بوو! كاتىكىش كارىكت بەلاۋە گرنگە، دەبىن لە پىناۋىدا ھەموو ھەولت بىخەپتە كارو نامادەى ھەموو قوربانىيەك بىت!

سەرەتا داۋاى مۇلەتم لە شۋىنى كارەكەم كىرە رەزەمەندىم ۋەرگرت، بۇ خەرجى سەفەرۋ پاشان برى پارەى ۋەرگرتى ۋەكالمەتى كۆمپانىيائە پەيۋەندىم بە ھاپۇرۋى براى بەرپەزەم (كاك مەمەد ھاشىم) ۋەك كىرە، ئەۋىش پەيۋەندى بە خاۋەن ئىمتىيازەۋە كىرە؛ (ئەندازىار مەسعود رۇزىيەيانى)، كە ئەۋسا، ھىشتا برىار لەدايك نەبۇوبو!

جىگاكى رىزۋ سوپاسە، كە بەرپەزەيان نامادىي تەۋاۋيان پىشان دا، لىرەدا تەمنا مەسەلەى پاسپۇرت ماپەۋ!

بەلام كات زۇر درەنگ بوو، چەند رۇۋىكى كەم ماپوۋ، بۇ كاتى سەفەرۋ

تەنھەيا بۇ سەركردەكان

(پەندىكى چىنى)

(شامقۇر)

ئەو مالەى مريشك تپيدا كارى كه له شير دهكات،
سەرەنجام دەبىتە مالپكى ويرانە.

(لابرۇيىز)

سەرگە وتن، سەرگە وتن پادە كپشپت، هەر وه كو چۆن
پارەو سامان، پارەو سامان پادە كپشپت.

(شولام ئاشى)

هەندىكمان بە هۆى زيرە كپپه وه سەردە كه وين،
هەندىكشمان بە هۆى نە زانىى كه سانى ديكه وه سەردە كه وين!
هەندىكشمان بە هۆى نە زانىى كه سانى ديكه وه سەردە كه وين!

(نەزانراوه)

پەنگە قامچى مروق ناچار بە ئەنجامدانى سەخترين كار بكات،
بەلام ناتوانيت ناچار بە داھينانى بكات.
زمان بەرگەى پووبە پووبوونە وهى نارەحەتپپه كان دەگرپت؛ چونكه تەنپكى نەرمە، بەلام ددانەكان
بەرگەى نارەحەتپپه كان ناگن و هەر زوو خۇيان بەدەستە وه دەدەن؛ چونكه تەنپكى پەقن!

پیکا بو ئاخوتن و قسه کردن بهرامبه
گوینگران و ناماده بووان..

و: هه ژار عه بدوللا وه رتی

ههست به دنيايى دهگهيتو نهگهر ههستت بهمه نهگهر، برۆ بۆ
 قوناغىكى پيشكهوتووتر، بهشپوهيهك وئىنى قيديويى خۆت بگره به
 كاميراي قيديۆ، يان مۆبايل.. دواى تهواوبوونت، دووباره شريتهكه
 ليدوه؛ بۆنهوى خۆت و پيشكهشكر دنهكهت ببينيت. سهرههجاميش
 بهو كار، ههست به متمانه دهگهيت.

٦. **مەشق و پراختنایی ھەناسەکیشان:** ھەناسەپەکی قوول ھەتھەزە
لە لووتەووە ھەناسەت پراگەرە بۆ ٢ چرگە، دواتر لە دەمەووە بیکەرە
دەروە، ئێم ھەناسەدانە، ٢ جار پێش ھەر چالاکیەک ئەنجام بدە؛
چونکە کار لەسەر کەمکردنەوی ئالوژی شلەزان دەکات. بۆیە دەبینی
شلەزانەکەت، بە رێژەپەکی زۆر کەم دەبێتەووە..

۷. خوځندنه وه له سمر لاپهړې بهر دمټ: ليرمدا ټيښتيه کي گړنگ هيه، پټيوسته بهمندا وه بگيريت، ټوښ سووړيوونه له سمر خوځندجو وي وتمکټ، به لام دجيت نوو سوراو دکټ، له سمر ميڙي وتاردان، يان ټو تخه ټي بو داناني کاغېز دروو سترکاو دابنيت، نابيت کاغېز مکه، به دسټه وه بگيرت؛ چونکه له خوله که کاني سه رها دا، دسټه کانت دده لرژيتو ټه گهر ټيښتي له رږيني دسټه کانت گردو قسمت دگر د، ټو شل ژانکه زياتر دميتو خه لکو ناماد جووانيش، ټه گهر لټه وه نزيک بن، هسټي بي دکهن!

۸ به کارهینانی زمانی لاشه به شیومیه کی ناسان، که دهکرت
همردو دمستو دموچاو بجوولینریت، به لام پیویست به زیادمردوی
ناکات.

۹. هه‌ناسه‌و‌مرگرت‌و دانسه‌وت رېکبخه: به‌ش‌ئوميه‌ک چه‌ند چرکه‌يه‌ک بوسته‌ه بۆ هه‌لکيشانی هه‌ناسه؛ چونکه به‌رد‌وام‌بوون به‌بۆ هه‌ناسه‌و‌مرگرت‌و هه‌ناسه‌دانسه‌ودى ته‌واو، که‌سه‌که هه‌ست به‌ شله‌زان ده‌کات. هه‌چ نه‌نگيش نيه‌ه، چه‌ند به‌رداخ‌کيش ئاو بۆخۆته‌وه، تا‌کو قه‌سکانت، لای ئاماده‌بوون دروست بن.

۱۰. **بهردوامبوون له وتاردان؛** بۇ زالبوون بېسىمىر شلەزان لەگاتى
 قەسەگردندا بۇ ئامادىبووان، تاكە رېڭا برىتییە لە؛ رووبەر رووبوونەووى
 ترسەگانو بەردوامبوون لە قەسەگردن؛ چونكە دواى چەند خولەكەك
 لە قەسەگردن، شلەزانەكان ون دىمىن.

له کۆتایی ۱۰ هه‌نگاو ده‌کده، دکتۆر (هه‌به عه‌سه‌وی) جه‌خت له‌وه ده‌کاته‌وه، که ئه‌و شه‌ژانه‌ی که سه‌که هه‌ستی یه‌ ده‌کات، بۆ ئاماده‌بووان ده‌رناکه‌وێت، به‌لگو ئه‌وه بریتیه له: نیشه‌نی ناوه‌کی و پوهانه‌ی ده‌ره‌کی نیه، بۆیه دنیابه‌و پشته‌ به‌ خودا به‌سته، ئه‌تر سه‌ر ده‌که‌ویت به‌سه‌ر ئه‌وه ترسانه‌دا.

JBC NEWS سہر جاوہ:

بەئى ترس، ومو كەسە پىشەكەرەكان، بەرامبەر خەلك قەسە بكە.
قەسە كەردن بەئى ترس، بەرامبەر گوڭگرانو نامادىبوان، پىووستى
بە ئەزمونى ژيانو رايئانانو نامۆزگارى ھەيە، زۆرىك لە ئىمە،
كاتىك رووبەرۋوى كۆمەلە خەلكىك دەبينەو، تووشى زمانگيرانو
مەنەنە خەنەبىوون دەبينەو، ئارەق دەكەينەو، ئەم جۆرە كەسانە،
كاتىك قەسە بۇ بەرپو بەردەكان دەكەن، ھەست بە سەرماو لەرزىن
دەكەن، دەمجاويان سوور دەبىتتەو، لىدانى دىيان خىرا دەبىت.

دکتۆره (ههیه عیسهوی) مامۆستای دهرهونپزشکی له زانکۆی (عمین شه‌مس)، 10 رێگاو نامۆزگاری خالی پێشکەش به‌وه‌ که‌سه‌نه‌ کردوه‌، که‌ توه‌وشی ئه‌وه‌ ترسانه‌ ده‌بن، ئه‌وه‌انی‌ش:

۱. شله‌زانو ئالۆزیی دمروونی، شیوازیکی چه‌ماوه بازنه‌یی ووردگریت؛ که بی‌ش پیشکه‌شکردنی وته، یان وتارده که دست پی‌ده‌گات، به‌ره‌رو زی‌ادی‌بون ده‌جیت، تا‌کو ده‌گاته لوتکه له ساتی دست‌پیکردنی پیشکه‌شکردنی وته‌که‌و دواتر پاش نزی‌که‌ی 2 خوله‌ک له بارو‌دو‌خی ئاساییداو به‌ی‌ه هه‌ول‌دانیکی زۆر له‌لای‌ه‌ن قسه‌که‌رم‌که‌وه، لا ده‌جیتو نام‌پ‌ئین. بۆ‌یه زۆر گرنگه، که مرۆ‌ف بزانی‌ت که نیشانه‌کان زۆر زوو له‌ناو ده‌ج‌و له ماوه‌ی چه‌ند خوله‌کی‌کی خیرادا، هه‌ولی کۆن‌تر‌و‌لی هه‌سته‌کانی بدات.

۲. دلشایبه که نامادامبووانو گوڤگرات ئەو شتە نازان، که تۆ دەیزانی، هیچ بێویست بە شلەژان ناگات؛ چونکه نامادامبووان ئەو زانیاریانە نازان، که لای تۆ هەیە. کهواتە: تۆ بەهێزتری تو زیاتر زانیاریت هەیە. ئیدی ترس و دلا نێو بەمتانەود قسە بکە.

۲. پېښو ته له سره قسم کړه گومانی خړاپ بمو خه لکه ی بهرامېری
نېبات: د نیا به که بهرامېر د گانت نیا نه ویت به دوی هه له کانی تودا
 بگه پړنو نه مگر گفتوگو دیک رویدا له نیوان تودا نامادېووان، واته:
 سر مکه وتنی بیرو که ماکان له پشکه شکر دنت جیا وازه، پېښو ته به
 گفتوگو هیدو هیج پېښو ته ناکات له بچو ونه کانی نامادېووان
 بترسیت؛ چونکه نامادېووان هیوای سر مکه وتن بچ تودا د خوازان.

ماوهیه کی ته‌واو؛ پئوپیسته له‌سەر قسه‌که‌ردگه باش خۆی ئاماده کردیبت؛ چونکه خۆنامده‌کردنی باش، پێژیه‌کی گه‌وره له شه‌ژان لا دمبات؛ چونکه ئهو که‌سه‌ی بابته‌و بیروکه‌کانی، به‌ دووبارمه‌کرنه‌وه‌ی چه‌ندین جار ئاماده ده‌کات، به‌ئاسانی له‌ کاتی پێشکه‌شکردندا قسه‌ ده‌کاتو لای ئاسایی دمبیتو متمانەی به‌ سه‌رکه‌وتنی زیاد دمبیت.

۵. پیوسته راهینانی باش بکری پیش پیشکەشکردنی وتەکە؛
بەرەمبەر ئاوتنە، جەندین جار خۆت تاقی بکەرەو، دەمینیت کە

ن: د. طارق السويدان
و: فيتك جهمال

چەند ئامۇزگارىيەك بۇ وتاردان نووسىن

۱۲- ئامارى گونجاو سەرنجراكتىش بەكار بېيئە.
۱۴- زانىيىرى بەھىز بەكار بېيئە لەسەرتادا؛ تا بە پەرۋشەو
ئامادى ناوەرۋك بىن.
۱۵- ھەموو ۱۵ خولەك جارېك، بابەتى سەردەكى بلىرەو
ھەموو وتەكان بېستەرەو بە بابەتى سەردەكىيەو.
۱۶- گرنگى لەودا نىيە، زۆرتىن زانىيارىت ھەبىت، بەلگو
گرنگى لەودا يە، گرنگىن زانىيارى بىخەيتە روو.
۱۷- ئامانجى بابەتەكەت بزانەو بىرت نەجىت بەو جۆرە
بىت، كە لەگەل ئامادەبوواندا رېك بەكويت، ھەموو كەسىك لە
كەسىكى دىكە جياوازە، تايبەتمەندىش ئەو جياوازييە، بۆيە
لاسايى كەس مەكەرەو.
۱۸- لە پىدانى زانىيارى لەبارەى وتارو زانىيارى تەكنىكىيەو،
زۆر ورد بە.
۱۹- بۇ ئەو خالانى كە روون نىنو ئالۆز، ھۆكارى
روونكەرەو زۆر بەكار بېيئە.
۲۰- زۆر گرنگە بۇ ئامادەبووانو خوئەران، وا خۆت
دەربخەيت كە تۆش مەۋقەكى وەكو ئەوان، چەندىن خەونو
ئاوات ھەمەو چەند تووشى مەلانىو تەحەدىات دەبىتەو، ئەمە
ھاورپەيتەت زياتر دەكات.
يەكەمىن پەرتووكى ھونەرى دەربىن، ھى ئەرستۆيە
بەناوى (وتاردان)..
ئايا دەزانىت، كە سالانە لە ئەمەرىكادا، ۵ مىليۇن وتار
پىشكەش دەكرىت، مىليۇنكى تايبەتە بە پياوانى بازىرگان؟

۱- پېش ئەوئە دەست بەكەيت بە كۆكرەنەوئە زانىيارى،
ئامانجەكەت دىيارى بەكە.
۲- زۆرتىن زانىيارى لە خەلگى وەربىرەو بىخەرە سەر شارى
زانىيارىيەكانى خۆت.
۳- ھەرگىز يارمەتتەكانى دەورەبەر رەت مەكەرەو.
۴- با ھەموو زانىيارىيەكانت بەرھەمى يەك سەرجاوە نەبىن
(وەكو تەنھا كىتەيك، يان گۇفارىك)، بەلگو لە ئىنتەرنېتتەشدا
بەگەرئەو پەرسىار لە كەسانى شارەزاش بەكە.
۵- ھەموو شەكانى ئاۋ سەرجاوەكە دەرمەھىنە، بەلگو تەنھا
سوود لەو شتانە بېيە، كە پەيوەندىيان بە بابەتەكەتەو ھەيە.
۶- زانىيارى ئامارى كۆن بەكار مەھىنە (گەر تازەشت دەست
نەكەوت، ھەر زانىيارى كۆن بەكار مەھىنە).
۷- شتەك مەنووسە، يان مەلئ، كە خۆت بە باشى لىي
تىناگەيت.
۸- زانىيارىيەك بەكار مەھىنە، كە لىي دىنيا نىت.
۹- شتەك مەلئ، يان مەنووسە، كە نازانىت كى خاۋەنەكەيەتىو
سەرجاوەو مېژوۋى نووسىنەكەى نازانىت.
۱۰- ئەو وتەو چىرۋكانە بەكار بېيئە، كە پەيوەندى بە
بابەتەكەتەو ھەبىت.
۱۱- ھەول بەدە زياتر چىرۋكى راستەھىنە بەكار بېيئەت، تا
چىرۋكى ئەفسانەيى.
۱۲- نوكتە كەم بەكار بېيئەو گەر بەكارىشت ھىنا، با گونجاو
بېتە ھەرگىز با لە سەرتادا نەبىت.

پەيكەرى حوكمىرانى

بەشى دووھم

سامان كەرىم

پايەى دووھم: دارايى و نابوورى

گرىمان حكومت پلانىكى بەھىزو تۆكەى ھەيە، بەلام لەگەل بوونى ئەم پلانە بەھىزەدا، بودجەى پىويستمان دەوئىت بۆ جىيەجىكردى ھەر پلانىك. ھەروھە دەيىت چەندى بودجە بوئىت بۆ جىيەجىكردى، دابىن بىكرىت؛ بۆنەوئى پلانەكە بەيى كەموكورى بەنەنجام بگەيەنرىت. واتە: گەر پلانىكى باشىش بوونى ھەيىت، بەلام بودجەى باشت ئەيىت بۆ نەنجامدانى، ئەوا بەتەنھا بوونى پلانەكە سوودىكى وھەى نابىت؟! دارايى و نابوورى ھەر ولاتىكىش لە چەند سىكتەرىك پىكەتوود، بەلام دارايى و نابوورى لاي ئىمە، برىتيە لەم بەشەنى خوارەو.

- داھاتى سەر سنوورمگان، كە گومرگو باجى سەرسنوو دىگرىتەو.

- داھاتى بەرپووبەرايەتپەكان، كە پىكەنت لە (كارەبا + ناو + ھاتوجۆ) لەگەل چەندىن بەرپووبەرايەتى دىكەدا.

- بازارگانى و پىشەسازى.

- بەشە بودجەى داھاتى لە سەدا ۷٪ حكومەتى عىراق.

- داھاتى سامانە سرووشىتپەكان و گرپەستى نەوتى.

بەلام كىشەكە ئەوھە ئىستاشى لەسەر بىت، ھىچ يەك لەم داھاتانە، نازانىت برەكەى چەندە؟ نازانىت خەرجىيەكانى ئەم سىكتەرانە چەندە؟ تاكو بزانىن سالانە چەندمان داھات ھەبوود؟ واتە: داھاتىكى ناروون و ناشەفامان ھەيە، كە لەداھاتى ناروونىشا، ناتوانىن پلانى بەھىز دابىزىن.

دىسان دەپرسىنەو، ئايا لەم ھەرىمەى ئىمەدا، نابوورىيەكى باش بوونى ھەبوود؟ ئەم جارە بەلى، بەلام چ نابوورىيەك؟ نابوورىيەكى لىزو بىمانا، وەك لەسەرەو نامازەمان بىدا، كە تانىستاش كەس نازانىت بەشەكانى نابوورى ئىمە، داھاتەكەى چەندە؟ ھەروھە لەسىكتەرى نابوورىدا تەنھا سىكتەرىكمان گرتوودو گرنگى پى دەدەين، ئەمەش بۆخۆى حالەتىكى مەترسیدارە.

پايەيەى سىيەم: پەرورەردە

لێردە مەبەستى سەرمەكيمان لە پەرورەردە، برىتيە لە: پىسپۆرى، واتە: گەر پلانىكى بەھىزت ھەيىتو نابوورىيەكى باشىشت ھەيىت، پىويست بەكەسانى پىسپۆرو شارەزاو لىھاتوو

ھەيە لەو بواردى كە پلانەكەى بۆ دابىزراو، بۆ جىيەجىكردى ئەم پلانە. بۆ نموونە پلانى سەرژمىرى، پىويستى بەكەسانىكە شارەزا بن لە ناماردا، ئەك كەسانى دىكە، يان پلانى تەندرووستى، پىويستى بەشارەزاى بوارى تەندرووستى ھەيە؟ واتە: گەر كەسانى پىسپۆرو شارەزا پلانەكە جىيەجى نەكەن، ئەوا پلانەكە بەنەنجام نەگەياندىن باشترە. بەلام پىسپۆرى بۆ ھەر بواریك، لەرنگاى نابوورى باشەو دەتوانرىت بەدەست بەيىزىت؟ چۆن؟ بەوئى بۆ نموونە پىويستمان بەكەسانىكە شارەزاى كشتوكاڤ بىتو لىزە ئەم پىسپۆرىيەى ئەومان نىيە، دەتوانىن كەسىكى شاپستە بەوئى كە ھەزى لەو بواردە بىت، بنىرىنە دەروەى ولات؛ تاكو لەو بەشەدا بخوئىت، كە ئىمە پىويستمانە، دواى وەرگرتنى بىروانامە بگەپتەوودو خزمەت لەو بواردە بگات، بەلام ئەمەش بەيى چەزو لىھاتووى ئەم كەسە دەيىت، كە بۆ ئەم بواردە پىويستمانە بەم شىوازە بەم سى پايە گرنگە، دەيىنە خاوندنى حوكمرانىيەكى زۆر بەھىز، كە دەتوانىن كىپركىسى ولاتە پىشكەوتەكانى پى بگەين. واتە: ئەم سى پايەيە، يەكترى تەواو دىكەن لەرووى گرنگىيەو بەوئى ھەر پلانىك بۆ ھەر بواریك بىت دارىشتنى بۆ بگەيت پىويست بە نابوورى باشو كەسانى شارەزا ھەيە بۆ بەجىگەياندىن يەك پايە لەم پايانە ھەرامۆش بگەين، كار دەكاتە سەر كۆى سىستەمەكو پەكى دەخات.

بەيى رىزەندىش پلان گرنگترە لەوانى دىكە؛ چۆنكە چەند دارايى باشو كەسانى شارەزات ھەيىت، پلانى بۆ حوكمرانى پى نەيىت، ناتوانىت حوكمرانىيەكى سەرمەكوتو بەرپى بگەيت؟! ھەروھە دارايىش گرنگى خۆى ھەيە، بەلام لەدواى پلانەو دەيىت، بۆجى دواى پلان؟ لەبەرئەوئى چەند دارايىمان بەھىز بىت، بىپلانى ئەم دارايە دەكات بەكەشە بۆ ولات، بۆيە پلان يەكەمە، بەلام بەيى دارايى و نابوورى باش، پلانىش ماناى نىيە؟ ئىنجا پەرورەردە، كە ھەموو رووكانى پەرورەردە گرنگە، بەلام لێردە مەبەستمان پى لايەنى پىسپۆرىيە بۆ جىيەجىكردى ھەر پلانىك، بەلام گرنگى ئەم سىيەمە، ھەرچەندە گرنگىيەكى باشى ھەيە، بەلام بە دارايى باش، دەتوانىن پىسپۆرىمان بۆ ھەر بواریك بوئى بەدەستى بەيىن.

روونكرەنەوھەكى گرنگ:

كە دەليين پەرورەردە بەيى رىزەندى، سىيەمە لەروى حوكمرانى ئىدارەى ولاتەو، مەبەستىمان پى رووى پىسپۆرىيە نەگەرنا لەروى كۆمەلەپەتپەو پەرورەردە يەكەمە.

گەرسەرى حوكمرانى ئىستاي حكومەتى ھەرىمى كوردستان بگەين دەيىن دوو لايەنى، كە پلان و پەرورەردە ھەرامۆش؟ تەنھا لايەنى نابوورىمان ھەيە، كە ھەموو دەزانيت نابوورىمان باشە، بەلام نازانىن نابوورىمان پىكەتوود لەجىو داھاتمان چەندە، بۆيە بەراستى پىويستە لەرنگاى پلانى بەھىزەو، دەست بە باشكردى سىستى حوكمرانى بگەين. كەواتە: گرنگى پلان لەودايە، كە دەيىت پلان بۆ دوو پايەكەى دىكەى حوكمرانىش دابىزىن، واتە: دەيىت چەندىن پلانى بەھىزمان ھەيىت؛ بۆ

سىكتەرە گىرنگەكانى ئابوورى بوژاندنەوى سىكتەرەكانى ئابوورى، ھەرومھا بۇ ھەموو بەشەكانى پەرومردە، دەپت جارىكى دى پلانى بەھىز دابىژىن، واتە: پلان بۇ دوو بەشەكەى دىكەشە بۇيە زۆر گىرنگە. لەبەرئەمە ئىمە بايەى پلانمان ھەلئەردوومو كارى تىدا دىكەىن، كە بەشتىوانى خودا چەندىن پلانى بەھىز شى دىكەىنەو؛ بۇئەوى ئىمەش بگەىنە ئاستى ولاتە پىشكەوتووكان؛ لەبەرئەوى ھىچمان لەوان كەمتر نىيە.

بەشە سەرەككەى پلان:

ھەر پلاننىك، بەشتىوھىكى سەرەكى پىكىتتە لە جوار بەش:

يەكەم: دارىشتن:

واتە، ھەر پلاننىك دەپت بەشتىوازىكى زۆرباش، دارىشتى بۇ بگەىن، وەك ئەم پوانەى خوارەو:

۱. پىشەكى: (پىشەككەى لەسەر پلانەكە).

۲. پىناسەى پلانەكە: (پىناسەىكەى گىتگىر).

۳. دەسپىك: (چەند خالىكى پلانەكە، وەك نموونەى بەھىز، باس بىكرىت لەسەرى).

۴. گىرنگى ئەم پلانە بۇ ئىستاو ئاينەد: (روونكرىنەو).

۵. جۆنىتىسى جىيەجىيەكرىن: (چەند رىگا ھەيە بۇ جىيەجىيەكرىن ئەم پلانە).

۶. بەرنامەى بەكارھاتوو بۇ ئەم پلانە: (بەرنامەكە تەكنەلۇجى پىت، يان تەقلىدى).

۷. سوودەكانى پلانەكە: (بەخال).

۸. زىانەكانى پلانەكە: (بەخال).

۹. زانىارى پىداوىستى بۇ پلانەكە:

ا. ئەم پىداوىستىيانەى كە ھاۋلاتى دەپت دابىنى بىكات.

ب. ئەم پىداوىستىيانەى كە دەپت لايەنى جىيەجىكار ھەپىت، بۇ كاتى جىيەجىكرىن.

پ. پىداوىستى گىتى بۇ پلانەكە.

۱۰. مىكانىزىمى جىيەجىكرىن:

ا. رىگاكانى جىيەجىكرىن، (چەند رىگا ھەيە بۇ جىيەجىكرىن ئەم پلانە).

ب. ھاۋكارى، (ھاۋكارىيى ھۆكۈمەتو ھاۋلاتى).

پ. كات، (چەند كات پىۋىستە بۇ جىيەجىكرىن ئەم پلانە).

ت. شىۋازى كاركرىن، (بە ج شىۋازىك لە ۲۴ كاترمىرى رۇۋانەدا، كار دىكەىت، واتە: چۆن ئەوكاتە دابەش دىكەىت بۇ كاركرىن).

ج. ھەرمەنەرى پىۋىست، (چەند ھەرمەنەرت پىۋىستە بۇ جىيەجىكرىن ئەم پلانە).

ج. بىرى بودجە، (چەند بودجەت پىۋىستە بۇ ئەمجامدانى ئەم پلانە).

ح. راگەياندىن، (بەكارھىتانى ھەموو جۆرمەكانى راگەياندىن بۇ سەرخستى پلانەكە).

۱۱. بەرئەنجام: (واتە: مەبەستو نامانجى ئەم پلانە بۇجى بوو).

بۇئەوى پلانەكە بەھىز دەرىجىت، دەپت بەم شىۋازە دارىشتى بۇ بگەىن. ديارە ھەموو پلاننىك مەرج نىيە بەم شىۋازە بىت، بەلگو بەپىى جۆرى پلانەكە، ئەم خالائەش كەمو زىاد دىكات. بەلام مەبەستمان لە بەھىزى پلانە، بۇئەوى پلاننىكى بەھىزمان ھەپىت، دەپت بەم شىۋازە دارىشتى بۇ بگەىن. واتە: مەبەستمان پىى ھەنگاۋەكانى كاركرىن جىيەجىكرىن پلانەكەيە.

دووم: شىكرىنەو:

واتە: شىكرىنەوى پلانەكە بۇ راى گىتى، لە رىگەى كەنەلەكانى راگەيانەو، وەك (تەلەفىزىۋن + رادىۋ + وىسپايتەكان + فەىسبووك + كىتەپ... ھتد)، دەولەمەندكرىن نامادەكرىن بۇ ھەنگاۋى دواى خۇى، كە جىيەجىكرىنە.

ھەنگاۋ بەھەنگاۋ، دەپت ئەم پلانە شىكرىنەوى بۇ بىكرىتو دەولەمەندكرىن بەھىزكرىن پلانەكەو راو پىشنىارى ھاۋلاتىش، دەپتە قالى شىكرىنەو.

سىيەم: جىيەجىكرىن:

جىيەجىكرىن ھەر پلاننىك لەلايەن ھۆكۈمەتەو دەپت، بەلام كە دەللىن ھۆكۈمەت، نابىت بە مەزاجى خۇى بىرپار لەسەر كرىن، يان نەكرىن پلاننىك بىدات، يان بىرى خۇپەرستى تىدا بىت، بەلگو دەپت ھەلەسەنگاندن بۇ ھەموو لايەنەكانى پلانەكە بىكات، گەر زۆر باش بوو، ئەنجام بىرپىت.. گەر نا، دەپت وەلامى نەكرىن ئەم پلانە بىداتەو، كە بۇجى ئەم پلانە ناخىرەتە بوارى جىيەجىكرىنەو؟ لەبەرئەوى ھۆكۈمەت بىرپار بەدەستى يەكەمەو ھەر پلاننىكىش پىۋىستى بە بودجە ھەيە بۇ جىيەجىكرىن، بۇيە جىيەجىكرىن ھەر پلاننىك، دىكەۋىتە ئەستۋى ھۆكۈمەت.

شىۋازى ياساى جىيەجىكرىن ھەر پلاننىكىش، بەم جۆرەيە كە دواى دارىشتى شىكرىنەوى پلانەكە، پلانەكە رەۋانەى ۋەزارەتى پلاننانان دىكرىت بۇ ئەوى دىراسەى تەۋاۋى بىكاتو بىرپارى جىيەجىكرىن لەسەر بىدات، كە بىرپارىان لەسەردا، ئەۋكات چۆن لەم شىكرىنەو، روونى دىكەىنەو پلانەكە جىيەجى جىيەجىكرىن، بەپى كەموكۆرى. يان لەرپىگى سەروكاپەتى پەرلەمانى كوردستانەو، خۇپەندەوى بۇ دىكرىت لەلايەن ئەندام پەرلەمانەكانەو دىراسەى دىكرىتو دىكرىتە دىكەىنەو، بۇ جىيەجىكرىن. ئىنجا لەرپىگى سەروكاپەتى ھۆكۈمەتەو، دىكرىت بۇ ۋەزارەتى پلاننانان بۇ جىيەجىكرىن دەپت پەرلەمانىش، چاۋدىرى جىيەجىكرىنەكە بىكات.

جوارەم: بەردەوامى:

دواى جىيەجىكرىن پلانەكە، دەپت كادىرى بەتوانا بۇ ئەم پلانە دىارى بىكرىت، بۇ بەردەوامى پىدانى ئەم پلانە. واتە: تەنھا جىيەجىكرىن مەرج نىيە؟ بەلگو گىرنگى ھەر پلاننىك لەسەر ئەم بەشە ۋەستاۋ، كە بەردەوامى پىدانى پلانەكەيە بەو شىۋازەى كە پىۋىستە.

لەرپىگى ئەم جوار بەشەو دەتوانىن بلىتىن ھەر پلاننىك سەركەۋىن بەدەست دەپت، يان نا؟ دەپت ھەر پلاننىك بەجۋانى، ئەم جوار رىگا سەركەيەى تىدا بەدى بىپىرت، ئىنجا دەتوانىن بلىتىن پلاننىكى سەركەۋىتوومان بەنەنجام گەياندو.

ئاكاري فەرمانبەر

وہاب حەسەب

فەرمانبەر يان دامەزراو (موظف) كتيه؟

هاولاتی كاتيك له دامەزراومیهکی گشتییدا دادمه زريت، بارودۆخی جیوازه له هاولاتییهکی ناسایی، چونكه دهبته سەربازێكو كار بۆ رژیمی رامیاری ولاتهكهی دهكاتو هەرزاداری ئەو دهلته دهبیت، پتیوسته به بیرو هۆشی، برۆای به رامیاری دهلتهكه هەبیت، به جهسته و هۆش كار بۆ ئەو دهلته بگات، واته: كارمەند مولکی دهلته و مولکی خۆی نییه.

فەرمانبەر وهك كریكاری كهرتی تایبەت خاوم كری رۆژانهیه، حكومەت له بهرانبەر ئەو خزمەتگوزاریانهی پیشكەشی دهكات، كری رۆژانهی بۆ دیاری دهكات كه له مووچهی مانگانهدا كۆ دهبیتوه، هەروها له ژبانی سیاسیو بیرکردنه ودا نازاده.

بهشیومهیهکی گشتی، دهلتهین بلیین: له هەموو ولاتانی پیشكه و تودا، دامەزراو له كهرتی گشتیدا، كۆمهله پسیۆرییهکی یاساییه، فەرمانبەر بهكاری دههینیت بۆ بهرژموندیی گشتی، به هیچ شیومهیهك وهك مافیکی تایبەت نادریت به فەرمانبەر؛ تا به نارهزووی خۆی بهكاریان بهینیت.

له (١٩٣١/٨/٢٢) یهكهم حكومەتی عێراقی پێكهینرا، ئەو كات گهورەترین كیشهی ئەو حكومەته، دانانی یاسا بوو بۆ دامەزراندن و پێكخستنی فەرمانبهرانی عێراق، چونكه تا ئەوكات، پۆسته بالاكانی ولات له ژێردەستی فەرمانبهرانی بیانییدا بوون.

سالی (١٩٢٩) لهو بواردا، یهكهم یاسا دەرچوو، سالی (١٩٣٦) به یاسای ژماره (٦٩)، یاسای پێشوو ههلوشاریهوه، ئەم یاسایه كاری پێ كرا، تا به یاسای ژماره (١٤) ی سالی (١٩٩١) ههلوشاریهوه، دواتر له سالی (٢٠٠٨) ئەم یاسایه ههمووار كرایهوه.

واتای ئاكار:

له چهكمی شهرع (یاساكانی ئایینی ئیسلام)دا زیاد له واتایهك ههیه بۆ ئاكار:

ئاكار شیومهیهکی رهاومزۆیه له ناخدا، كرداره خۆیستهكانی مرۆف له باشو خراپ، جوانو ناشیرین لهو شیومهیهوه سەرچاوه دهگرن. چونكه شیوهكه رهاومزۆیه، به ناسانیو دوور له بیرکردنه و تێروانین، مرۆ دهلتهیت ههلسوكهوت بگات، ئەگەر كهسێك بهردهوام نارمزوویهك بهسهریدا زانهبوو، ئەوا خاوم ئاكار نییه.

به سروشت ئاكار كاریگەر دهبیت بهو ژینگهیی تێیدا گهشه دهكاتو بهروهرده دهریت، چونكه له خۆرا له دایك نابیتو پێكرا به هیزو پێگه بهشتوو نابیت، نهینیی گهشه كردن و پێگه بهشتنی له زیاد دووباره كردنه و میدایه. وهك بهروهردگار دهفهرموویت: ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ، وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ لَمَىٰ

الْأَوَّلَىٰ﴾ (الفرع: ٤٠ - ٤١)

ئاكار یهكێكه له دهرهاویشهكانی رۆشنییری گشتی،

ھەرگۈمەلگايەك، ھەروھە ئاكار رېژىمىيە گشتىگر نىيە،
لە كۈمەلگايەك بۇ يەككى دىكە، لە كەسنىك بۇ يەككى دى
دەگۈرېت.

كاتىك بمانەوېت توېژىنەو لە ئاكارى ھەرمانبەر بىكەن،
پېويستە توېژىنەوگە لەسەر ئەو بىنەمايانە بېت، كە كۈمەلگاگە
باومېر پېيانەو كارىان بې دىكات، واتە: كاتىك توېژىنەو لە
ئاكارى ھەرمانبەرى باومېردار دىكەن، پېويستە كورتەيەك لە
ئاكار لە پوانگە ئىسلامەو باس بىكەن؛ چۈنكە ئايىنى ئىسلام
بىناى كۈمەلەيەت، ئابوورى... ھتە، بەشكى زۇرى ھەرمانبەرانى
كۈمەلگى كوردەوارى پىك دەھىنېت.

بىگومان بەرپرسىيارىتى لە ئىسلامدا، لە ميانە بىرۈكەي
ئاومەندىنەو زەوېدا گەلەلە دەبېت، تا دادگەرى يەكسانى لە
نىوان تاكەكانى كۈمەلگاگە بەرھەرار بېت ئاكارو بەرپرسىيارىتى
پىكەو پەيوست كراون.

گرنگىرېن بىنەماكانى ئاكار لە ئىسلامدا:

بىنەماكانى باومېر: لە وانە باومېرپوون بە خودا، پىروبوون بەو
كە پەرومردگار بەدېھىنەرى مۇفەككەنەو لە پىگى پەيامبەرئەو
ئادەمىزاد خۇى دەنسايتو باشو خراب لىك جىادىكاتەو. پۇژىك
دادېت پىرسىنەو لە تەكدا دىگرېت، بىگومان پەيوستىيەكى
پتەو لە نىوان باومېر پەقارمەكانى ئاكاردا ھەن.

بىنەماى زانستى:

ئاكار پارىزگارى لە ژيانى تاك دىكاتو بەردەوامى پىدەدات،
چۈنكە ئاكار لە تەك سىرووشىدا، پىچەوانە نىيە، بەلگە تەواوكمەرد،
ياساكانى ئاكار ەك ياساكانى سىرووش جىگىر، ئەوى ئاشكرايە
لە بەر پۇشنايى ناسىنى سىرووشى مۇفەدا، ئايىنى ئىسلام
جوارچىوېيەكى دىارى كىردووە كە پىكەتەيى مۇرۇ برىتېيە لە
لاشەو پۇچ، دابىنكردن ھاسەنگرېرتى پىداوېستىيەكانى
ئەو دوو لايەنە پېويستە، تا ئادەمىزاد بىتوانىت ئەركەكانى بە
جوانترىن شىو تەواو بىكاتو بە تەنھا نەبىت بە كۈيلە مادە،
يان پۇچ.

پەيوستىبون:

پايەندىبون يەككىكە لە گرنگىرېن بىنەماكان، كە سىستەمى
ئاكارى لەسەر بىناىت دەنرېت، بەو پىيەمى لەم ژيانەدا مۇرۇ
داوالىكراو، ئەمانەتو پەيامىكى لە ئەستۇدایە، ھاوكت
وېستىكى ئازادى ھەيە، كە بالادەستە بەسەر كىردەمەكانىدا،
بۇيە پەيوستىبون بە ئاكارە جوانەكانەو، دىارتىر مەشخەلى
بەرپرسىيارىتىيە لە ئىسلامدا، واتە: پېويستە ھەرمانبەر بەرانبەر
ئەو مووچەى وىرى دىگرېت، خۇى مانىدو بىكات، ەك دەلېن؛
نانەكە خەللا بىكات.

ھەرمانبەرەن لە پىكخراو پايانىيەكانىدا، ھىندە پايەندىن بە
پىشكەوتن پارسىنى بەرژەمىندىي ولاتەكەيانەو، پۇژەى نەھاتن
(غىباب) كە پىكخراوكانى ئەو ولاتەدا لە (۲%) كەمتەر، كە
كەمتىر پۇژەيە لە جىھاندا، تەنانت دەوتىر لە كاتى دوامى
ھەرمىدا ھاوخانەو شوېنە گشتىيەكان بەشىوەك چۇل دەبن
جىگى پىرسىارن لاي كەسانى نەشارمزا. پېويستە ھەرمانبەر خاوەن

ئاكارىكى چاك بېتو ھەست بە بەرپرسىيارىتى بىكات، مەبەست لە
بەرپرسىيارىتى ئەوېيە، كە مۇف خۇى بە بەرپرسىيار بىزانىت،
بەرانبەر بە كىردەمەكانى لە بەرانبەر خودا پاشان وىزدان
كۈمەلگاگەدا.

سەرچاومەكانى ئاكار:

۱. خود، خود يەكەم سەرچاوى ئاكار، مۇرۇ ھەولى بەدېھىنانى
كارىك نادات، ئەگەر لە ناخىيدا پەنگەنەوې نەبىت، واتە: كارىك
سەرچاومەكانى بىنەماكانى ئاكارىت، بىگومان كارىكە لە بەردىدى
خاوەنەكەى مۇفەيەتتىدا جوانو سەرنجراگىشە، ئەم تېرۋانىيە،
كار دىكات بۇ دەستەمۇكردن بەرژىگرىتى ياساكانى ئاكار.

۲. خىزان، ئادەمىزاد لە خىزانەكەيەو، پەقارى بۇى
دەمىننىتەو دەپگۈزىتەو بۇ پىكخراوكان، ئەم پەقارانە،
پەنگەنەوې ژىنگەو شىواى ژيانى مۇفەككەنە، ئەو خىزانەى
كە نەومەكانى لەسەر راستگۈيى، پىزگرتو دەستپاكى پەرومردە
دىكات، ئەوانىش لە ژىنگەى كارو مامەلەياندا، ئەو بىنەمايانە
لەگەل كەسانى دىكەدا جىيەجى دىكەن.

۳. دامەزراومەكانى ھىگرىن، ئەم پىكخراوانە دەتوان پۇلىكى
گرنگ بىيىن لە دامەزراونى خويىندىكاران لە بىوارى كارىدندا، ئەو
پىگايەو، دەتوان لە ھەندىك بىوارەكانى ئايىن، ئاكارو پەيوستىيە
گشتىيەدا، ھىرخوازان ھۇشيار بىكەنەو ئاراستەيان بىكەن.

۴. كۈمەلگا، ئەو كۈمەلگايەى كۈمەلىك بەھى رامىارى،
كۈمەلەيەتى پىروبوومېر گونجوى تىدا بالادەستە، بىگومان
تاكەكانى كۈمەلگا، ئەو بەھايانە دىگۈزىنەو ناو ئەو پىكخراوانەى
كارى تىدا دىكەن، بە تاپىت ئەگەر بىنەماكانى ئاكار، لەسەر
ترسان لە خودا پىرسىنەوې پۇژى دوايى بىت.

۵. سەرگىردەيەكى پىشەر، سەرگىردەى سەرگەوتو، ئەو
پايەمىيە كە دەتوانىت لە پەيگەرىكى بىگياندا، رۇح بىكات بە
بەرى ژياندا، بەو ھەم دامەزراوىك لە بەرژەمىرېتتىدا لە
پىگى ھاوگارى كارى ھەرومەزەو دەتوانىت ئامانجىكى دىارىكارو
بەدى بېيىت، بەو بۇجوونەش جوانىيەكانى ئاكار، لە دەروونى
بەردەستەكانىدا دەپوئىتو پۇژى بەرانبەر دىگرىن، ئەوكارانەش
لە بەرژەمىندى گشتىيەدا.

۶. پىساكانى پۇژى شارستانى، لە پال پىساكانى كۈمەلگا،
پىساكانى پۇژى شارستانى بە سەرچاومەكى گرنگى ئاكار
دامەنرىن؛ چۈنكە كارىگەرى ھەيە لەسەر شىوازەكانى كار
بەپىكردن خىزمت بە ئامانجەكانى دەولەت دىكات، واتە: كارو
بەرپرسىيارىتىيەكان دىارى دىكات؛ چۈنكە لە بەرژەمىرېدندا،
بىنەمايەكى سەرگىن. ئەو ھەيرانە كارگىرېيە لە ئەمۇدا،
ھەرىمى كوردستان گرفتارى بوو، بەشكى زۇرى پەيوستىيە
بە لاوازىبونى ئاكارو ھەستەنەكردن بە بەرپرسىيارىتىيەو،
لە بەرانبەر خودا پاشان وىزدان كۈمەلگا مۇزوودا، باشتىر
چارەسەرىش، بوژاندەو گەشەكردنە بە بىنەما جوانەكانى
ئاكار. تا بىكرىن بە سوپەرو ھەلغانىك، دۇ بە گەندەلىو بەرانبەر
بە سوپاكەى بەكار بېيىرىن.

سەلىقەى كارگىرى ن: داىان ترەىسى

۲. مافى ئەمەت ھەيىت، كە شەوانە دەگەرپىتەوۋە ناو مالو مىندالىت، كارەكەت لەبىر بەرىتەوۋە خەمى لى نەخۇيت. (واتە، تازە ومكو ئەو كارمەندە ئاسايىيە نەماويت، كاتىك لە شوپىنى كارەكەى دەچىتە دەر، بىر لە كارەكەى ناكاتەوۋە بە دواى ژيانو خۇشى خۇيدا دەچىت)

بۇچى بەرپۆەبەرەكان، موۋچەى زۇرتەر وەردەگرن؟!
ئەرى دەيىت بەرپۆەبەر چى بىكات، وا ئەم ھەموو بەستەوسەفتە پارمىيە دەست دەكەوۋىت؟!

وەلامەكەى ئاسانە:

- بەلۇەچى، بۇرىو بەلۇەچە چاك دەكاتەوۋە.
- دارتاش، كورسى درووست دەكات.
- ومستا، دىوار ھەلدەچىت.
- فرۇشيار، شەك دەفرۇشىت.
- ژمىرىار، ژمىردى پارەو كالا دەكات.
- ھەرچى بەرپۆەبەرىشە، خەلكى بەرپۆە دەبات.
- ھەر بەرپاستى بەرپۆەبەردىنى خەلكى، لە چاككردنەوۋەى بۇرىو بەلۇەچە، لە كورسى درووستكردن، لە دىوار ھەلچىن، لە فرۇشتن، لە كۆكردنەوۋە لىكدان و لىدەركردن، سەختو دۇارتەرە؛ چۈنكە بەدلىيايىيەوۋە، خەلكى لە شەمەكەكان، زۇر ئالۇزترنو پىچوپەناشيان زۇرتەرە!

ئاخۇ بەرپۆەبەر، دەيىت چ كارىك بىكات؟!

لەم بەيانىيەدا، خەونەكەت بوۋە بە راستى، پەكەت بەرز گراۋتەوۋە، ئىستە ناۋەكەت، لەگەل نازناۋەكانى؛ سەرۋكەش، يان سەرتىپ، يان سەربەرشە، يان بەرپۆەبەرى جىبەجىكردن، يان بەرپۆەبەرى گشتىدا دەھىنرىت.

بەلى، بوۋىت بە بەرپۆەبەرىك كە:

وات لىھاتوۋە، لەچاۋ كارمەندەكانتدا، موۋچەيەكى زۇرتەر ومربگىت، گەرچى ھىشتا لەو موۋچەيەى دلخاۋازى خۇتە كەمتەرە كولى دلت دانامركىنىت.

وات لىھاتوۋە، لە نوۋسىنگەيەكى گەورەترو لە ژوورىكى بەرھروانتىردا دابىنىشە، ھەروەك بلىيت، ئەو شتانەى لىيان بەرپرسىت، چەند قات چوۋنەتە سەر.

ئەو شتانەى نايىتەوۋە بە خاۋەنىيانو لە پىكىت

دەرچوون:

سەربەستبوون لەۋەى بەس خەمى خۇت بىت؛ (بەلكو دەيىت خەمى كارو كارمەندەكانىشت بىخەيتە سەر بارى خەمى خۇت).

۲. شاباشو پاداشت ومىگرتن لەسەر گارى زىادە؛ (واتە، چاۋمى پاداشتى كاركردن، لە دواى دىوام مەبە؛ چۈنكە ئىستە، خۇت خاۋەنكارىت، نەك كارمەند).

ن: د. عبدالکريم بکار
و: حسين نهجمدین قهره داغی
بهشکی بهکم

گه شه پیدانی ئابووری

باری دارایی جیهانی هاوچهرخ:

قهرانی دارایی له رابوردوودا بههوی کهمی خستنه پروودو،
ناتهواوی بهرههم پرووی دمد.

بهلام نهمرۆ گرفتیی سهرهکی، له کهمیی داواکاری
خستنه پروودایه، سهرهتای قهرانی دارایی نو، دهگهریتیهوه
بۆ سهرهتای حهفتاکان و تا نهمرۆش بهردهوامه و نهم
تایبهتمهندیانی ههیه:

۱- پتیهوانهیی نهم قهرانه داراییانی که پاش جهنگه
جیهانییهکان پروویان داوه، نهم قهرانه بهوه جیا دهگهریتیهوه، که
گشتگیرهوه له زۆریهیی ولاته سهرمایه داراییهکاندا ههیه، نهمهش
بووته هۆی نهمهوه که گرفتهکه ئالۆزتر بکات و دهرچوون لێی
نارهحمهت بێت، ههروهها بووه به هۆی لاوازیی گرنگی که نالی
بازرگانیی دهرهکی هاوسهنگیی نیوان ولاتانی سهرمایه دارایی.

۲- له پروویه پروویونهوهی نهم قهرانهدا، میکانیزمی
نرخدانان گرنگی خۆی لهدهست دا، نهم میکانیزمه یارمهتیده
بوو؛ بۆ بهرنگاربوونهوهی لاسهنگیی نیوان بهرههم و بازار.

۳- قهرانی قهرزی دهرهکی لهسهر کۆمهلیک له ولاتانی
دواکهوتوو، گهشتۆته ئاستیکی ترسانک، له سالی (۱۹۷۱) دا قهرزی
ولاته ههزارهکان، له سنووری ۸۶ ملیار دۆلاردا بوو، بهلام
لهسالی (۱۹۸۴) دا بهرزبووتهوه بۆ ۸۱۴ ملیاردۆلار بهجۆرێک زۆر
لهو ولاتانه لهتوانایاندا نییه، زیاده(سوو)ی نهم قهرزانه بدنه،
لهکاتیکیدا نهم ولاتانه له رابوردوودا بهشیوهیهکی خیرا گهشهیان
دهکرد، توانای دانهمهوهی بهشیکی له قهرزکانیان و بهکارهینانی
و بهرهینانی نوێیان ههبوو، بهلام نهم بارودۆخه نوێیه، بووه
هۆی بێبهشکردنی سهرمایه دارایی بۆ رزگاربوون لهو قهرانه
ئابوورییه.

۴- تالانکردنی بهردهوام، بهشیوهی راستهوخۆو ناراستهوخۆ،
نهمهش بووه هۆی داچۆرپینی توانای ئابووریی ولاته ههزارهکان،
ههندی له ئابووریناسان، نهم بهری له سالهکانی پهناجاکان و
شهستهکاندا، لهلایه ولاته سهرمایه دارهکانهوه بهتالان برهوه،
به ۲۰۰ ملیار دۆلاری سالانه دهمهملین، لهو لاشهوه زۆر ههول و
تیكۆشانی بۆزاندهوه لهو ولاتانهدا، گهیشتمهته رێکاپیهکی
داخراو.

کهم نۆکی لهوه ناکات، که دارایی (پاره)، تهوهری بنچینهیهیه
له ژایانی هاوچهرخدا، گرفتیی مامهلهش لهگهڵ نهم تهوهردا
نهمهیه، که داوهریی ههموو لایهمنهکان دهکات و لهسهرت پتیهوه
دهکات، که له ههموو نهم گۆرانکارییهانی دهتهوهرت بهدیان
بهینیت له بهوار و بازنه جیاوازمکاندا، بۆی بگههریتیهوه.

نهمههر بریارماندا بۆ نهمهوه- بۆ کهمکردنهوهی کاریگهریی
شۆرشی دارایی و پاره له ژایانی کۆمهلایهتیماندا، پتیهوه
بکهین بۆ بهرزکردنهوهی ههندی بهها و نهمهوهی کرداری،
وهک خۆگرتنهوه له دونیا و بهرمه هیامهت چوون، ههولان بۆ
دهرگرتنی چۆر له بیرو ههرو پهیوهندییه مرۆفایهتییهکان.

بۆنهمهوهی بتوانین گۆرانکاری له ریزهبنیی بههای مرۆفاهکاندا
بکهین، نهمه پتیهوهستمان به پاره دراییه بۆ بهرنامه و دامهزاده
دهسته کارگیریهکان، که بهو کاره گهرهیه ههلهدهستن، واته: پتیهوه
پادهیهکی زۆرتر پارهمان بهردهست بێت؛ تا بتوانین خواستی خهک
بۆ پاره کهم بکهینهوه!!

ههروهکو وتراوه، پاره سکالالیکراوه (نهیار) و دادمهڕیشه له
ههمان کاتدا.

باری دارایی زۆریهیی ولاتانی موسولماننشین باش نییه،
پتیهوهکی زۆر له زیادبوونی دانیشتهووان و له بهرمابههریشدا
گهشهپیدانی باش نابین، ههروهها پتیهوهکی زۆر له بیکاری
دهبین، لهو لاشهوه زۆر نهمهوهی که پرو لهو کارو پیشانه
دهکهن، که داهااتیکی و دهسته بهر ناکات، که گونجاو بێت لهگهڵ
لایهنی کهمی ژایانی شکۆمهندییدا، ههموو نهمانه له کاتیکیدا،
که تیچووی ژایان له بهرزبوونهوهیدا، به زیادبوونی تیچووی
تهندرووستی و فیرکردن و ریهینان.

لهیواری پیشهسازیدا زۆریهیی ولاتانی موسولماننشین وهک
زۆر له نامزدهکان نیشانی دهکات له سالی ۱۹۷۰ دا هاوشتیهوی ژایانی
پیشهسازیی بهریتانیا بووه له (۸۰۰) دا وهک قهرمسا بووه له
سالی (۱۸۸۴) واته: به جیاوازی نزیکی دوو سهده له دوا نهم
ولاتانهوهیه.

ههروهها ههندی له لیکۆلینهوهکان، نهمه نیشان دهدهن، که
بههرهکوئی تاک له داهااتی نهمهوهیدا له گهلالی (جیهانی چواردهم) تا
نیستا کهمتره له هاوتاکهیی له نهمریکا و بهریتانیا له سالی (۱۹۷۱) دا.

برياري مندالان

نووسىنى: زكريا تامر

9: محەممەد مېرگەيى

ماسىيەكى نەفام!

هەموو تواناي خۆم هەول دەدەم بانگەوازی نەهیشتنی
رەهوكینەى نىوان ماسو راوچییان بکەم!
ماسى گەورە دەستى کرد بە نامۆزگارىی ماسى
بچکۆلەو پىی گوت: ئاگادارى ئەو بە؛ کاتىك گەورە
دەبیت، راوچییەکان راوت دەکەن، ئینجا دەتفرۆشنە
چىشتخانەکان و ناوت لە لیستى رۆژانەى خواردنەکان
تۆمار دەکەن.

کە ماسیە چکۆلە گوێی لەم قسانەى ماسیە مەزنەکە
بوو، بە سەتەمکردن لە راوچییان خەتابارى کرد! ماسى
مەزن پىی گوت: گەلەك جیاوازیی هەیه لەنىوان ئەوانەى
ماسییان خۆش دەوێتو ئەوانەى حەز لە خواردنى
دەکەن، لەو دەترسم هەتا کار لە کار نەترازیت، تۆ لەو
جیاوازیانە تینەگەیتو ئاگادارنەبیتەو.

ماسیە چکۆلەکە بەم قسانەش هەر لەسەر بیروپرای
خۆى مایەو بە پەرۆشەو بەرگری لە راوچییەکان
دەکرد، بۆیەش ماسیە گەورەکە، بەتوورەدییەو لى
دوور کەوتەو.. بەئى، لە ماسیەكى گەمژەو نەفام
دوورکەوتەو، کەوا راوچىو گۆشتخۆرانى خۆى خۆش
دەوێت!

ئەو رۆژە هیچ راوچییەك نەهاتبوو سەر جەمەكە،
بۆیە ماسیەکان بەناسوودەبى لە نىو ناوى ژێر تیشكى
درەوشاوى خۆردا، مەلەیان دەکرد.

ماسیەكى چکۆلە، لە ماسیەكى مەزن نزیكبوویەو
پىی گوت: من ناتوانم لەو تىبگەم، بۆچى ماسیەکان
رەقیان لە راوچییەکان دەبیتەو لىیان دەترسن؟!
ماسیە مەزنەكەش، بەسەرسوڕمانەو بە ماسیە
بچکۆلەكەى گوت: هیچ یەكێك لە ماسیەکان ئەو
قەسە ناکات، تەنها ئەو نەبیت کە رەقى لە راوچییەکان
نابیتەو لىیان ناترسیت.

ماسیە بچکۆلەكە گوتى: ئینجا بۆچى رەق لە
راوچییەکان ببیتەو لىیان بترسم؟ جارێکیان کەوتە
ناو تۆرەكەیان، ئەوان بەنەرمىو خۆشەویستیەو
تەماشایەكى منیان کردو خستیانەو نىو ناوێو.

ماسیە گەورەكە گوتى: رۆلە لەبەر دوو چاوى
رەشت تۆیان نەگەراندووتەو ناو ناوێكەو، بەلكو
لەبەرئەوێە هیشتا بچووكىو هیندە گۆشتن نیت،
دەیانەوێت مەزنبیتو قەلەوبیت، ئینجا راوت بکەن.

ماسیە بچکۆلەكەش گوتى: کە گەورە بووم، بە

طرح‌های پیکان

32

21

23

26

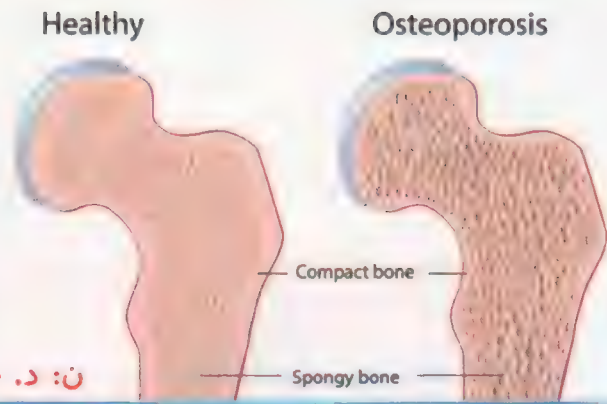

رۇشەنبەر تەلرۇستى!

ناسكېوونەۋەى ئىسك

Osteoporosis

ن: د. حسان شىمسى پاشا --- و: يەحيا محەممەد عەلى

۱. ناسانلىنى نەخۇشسىيەگە:

نەخۇشسىيەگە تۈۋشۈش زىادە (۲۰۰ مىليۇن) ئافرىقا دىمىت لەشۈپنە جىاجىياكانى جىيانداۋ دەپتە ھۆى شكانى ئىسك لە (۱.۵ مىليۇن) پىاۋو ئافرىقا.

ناسكېوونەۋەى ئىسك واتە، ئىسك كانزا پىۋىستەكانى لەدەست داۋە، ئەمەش ۋا دەكات ئىسكەگە بە ناسانى بىشكىت. ئەم نەخۇشسىيە زۆرتەر لە ئافرىقا داۋە، تا لە پىاۋان، بەجۆرىك ئافرىقانى سەرو چىل سال، پان سى سال دەگىرتەۋە ھەندىك چار لە تەمەنىكى زووترىشا. لە سى ئافرىقا يەككىيان دىئالېن بەدەست ئەم نەخۇشسىيەگە، بەلام لە دوانزە پىاۋو، يەككىيان ھەمان كىشەيان ھەپە.

ئەۋەى جىيى مەترسىيە ئەۋەپە، كەسەكە زۆر ناسانتر ئىسكەكانى دىمىت، كە رەنگە لە شۈپنە ھەستىارەكانى ۋەك بېرەپى پىشت، ئەزىۋ ھەلەپىدا ۋو بەدات. بەدەۋە مىليۇنان كەس نازان ناسكېوونەۋەى ئىسكەيان ھەپە، تا تۈۋشۈش شكاۋىيەكى لەناكاۋ دەپن، ئەۋجا پىزىك دىئالېن بۆ پىۋانى چىرى ئىسك. پەروەرگار لەقورناندا، لەسەر زامانى زەكەرىا پىقەمبەرەۋە (دروۋى خۇداى لىپىت)، بۆمان دەگىرتەۋە: پاش ئەۋەى تەمەنى چوۋسەرو ئىسكەكانى لاۋازبۇون، لەخۇداى خۇى نائۇمىد نەبۇۋە داۋات، كىردوۋە مىندالېكى زىكەلەى پىبىبەخىشەت: ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ اللَّعْظُمُ مِنِّي وَأَشَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا﴾ مريم: ۴، دەستەۋاۋى (ۋەنَ اللَّعْظُمُ) گوزارشت لە لاۋازى ئىسك دەكات لە ئەنجامى ھەلگىشانى تەمەنەۋە.

ئىسكەكانەمان لەسەرەتاي تەمەنەۋە ۋەدەۋە دەست دەكات بە بەھىزبۇون چىرى ئىسكەمان، لە تەمەنى (۲۵) سالدا، دەكاتە بەرزىرەن ئاست. پاش ئەۋە، ۋەدە ۋەدە بەرەۋە دابەزىنەۋە لاۋازبۇون دەچن لەگەل تىپەپىۋونى تەمەندا.

پىۋانى چىرى ئىسك (bone densitometry)، لەپىرى جۆرىكى تاپەت لە تىشكى ئىسكەۋە دەپت.

۲. ھۆكارەكانى ناسكېوونەۋەى ئىسك:

۱. كەمىي دروستكرىنى ئىستىروچىن:

ئافرىقا لەدەۋى تەمەنى بىنۇمىدەپەۋە (نەمانى سوۋرى مانگانە)، زۆر زىادتر تۈۋشۈش دەپن.

ب. ئەۋ ھۆكارەكانى پەيۋىستەن بە نەخۇشەكەۋە:

چوۋنەسەرى تەمەن.

رەگەزى مەپنە.

ۋىستانى سوۋرى مانگانە پىش كاتى خۇى، (چىل پىنچ سالى). دوۋگىيانۋىون زىاد لە سى چار بەدەۋى يەكەدا (ماۋەى نىۋانىيان كەمىت).

كەسانى جەستە لاۋاز.

ج. ئەۋ ھۆكارەكانى پەيۋىستەن بە شىۋازى زىانەۋە ھەپە:

كەم خۇاردىنى كالىيۇم.

نەنجامەدانى ۋەزىش.

كەم خۇدانە بەر خۇر.

د. نەخۇشسىيەكانەۋە بەكارەپىنى دەرمانەكان:

نەخۇشسىيەكانى كۆنەندەمى ھەرس ۋاۋازى مەپنى ماددە

خۇراكىيە بەسۋەدەكان.

گورچىلەستى.

بەكارەپىنى ئاۋىتەكانى كۆرتىزۇن (ستىروپىدەكان).

دەرمانى دۇمە (پەركەم).

دەرمانى دۇمەخۇنەمەپىن (Antiplatelet) ۋەك

ھىپارىن (heparin).

۲. خۇپاراستن:

ۋەزىش بەتاپەت پۇشەن.

خۇدانە بەر تىشكى خۇر.

دوۋرەۋەنەۋە لە جەگەرەكەشان.

چاۋدېرىكرىنى بەردەۋامى تەندروۋستى.

پىشكىنىيى ھۆرمۇنىي ۋەكۆرەپىزىنەكان لاى ئافرىقا.

زۆر خۇاردىنى ئەۋ خۇراكانەى دەرەۋەندەن بە كالىيۇم، ۋەك:

شىرەمەنىيەكان، گۆشتە ۋەنى ماسى، ھىلكە، گىزەر، پەرتەۋال،

مۇز، سېنچاخ، سەۋزەۋە مېۋەكان. كالىيۇم ماددەپەكى گىرەگەۋە

زۆر پىۋىستى پىيەت، بەلام بەرى پىۋىستى لەكەسەك دەگىرت

بۆ كەسەكى دى، ئەۋ كەسانەى زۆر پىۋىستىيان بە كالىيۇمە

(مىندال، ھەزەكار، ئەۋ ئافرىقانى شىر دەمەندە مىندالەكانىيان ۋە

ئافرىقانى دۋى تەمەنى بىنۇمىدەپە).

ۋەرگىرتى فېتامىن D: كە گىرەگىرتىن سەرجاۋەى پىرتىيە لە

خۇدانە بەر تىشكى خۇر، ئەگەر زۆر خۇرت لىنادات، ئەۋا تۈۋشۈ

كەمىي دەپت لە فېتامىن D ۋە پىۋىستە سەردانى پىزىك بەكەپە!

نەخۇشىي شىرپەنچەو چارەسەر كىردى

ھەرمىي عەبدوللا

دەپتە ھۆى مردىنى ئافرىتان ئەمانەن، (شىرپەنچەى مەمك، شىرپەنچەى سىيەكان، شىرپەنچەى گەدە، شىرپەنچەى كۆلۆن، شىرپەنچەى دىكەپەتك)، لە ھەندئ لە ۋاتە ھەزارەكاندا (شىرپەنچەى دىكەپەتك) باوترىن جۆرى شىرپەنچەى.

۶- بەكارھىنانى توتىن (جگەرە)، پەككە لە گەورەترىن ھۆكارى بىلەن ۋە شىرپەنچەى لە جىھاندا، كە دەپتە ھۆى لە ۲۲. / مردن بە شىرپەنچەى.

۷- لە ھەر پىنچەىكى نەخۇشىيەكى شىرپەنچەى لە جىھاندا، بەھۆى ھەركىنى دىرئ خاپەنەۋەپە. بۇ نەمۇنە، (فابىرۇسى بومان پاپىلوما) HPV دەپتە ھۆى شىرپەنچەى دىكەپەتكى (فابىرۇسى ھىپاتىتېس بى) دەپتە ھۆى شىرپەنچەى جگەر.

۸- (HBV) لە جۆرە ناسراۋەكانى شىرپەنچەى، ۋەك (شىرپەنچەى مەمك دىكە پەتكى كۆلۆن) دەتوانىت چارەسەر بىكرىت، ئەگەر زو دەستىنىشان بىكرىتو چارەسەرى پىۋىستى بۇ بەكار بېتىرىت.

۹- ئەگەر زانىيارى تەۋاۋ لەسەر نەخۇشىيەكە ھۆشيارى تەندىرووستى ھەپىت، دەتوانىت ئازارو نەرخەتلى ھەموو نەخۇشك كەم بىكرىتەۋە.

۱۰- زىاتەر لە ۲۰. / شىرپەنچەى، دەتوانىت رىگرى لىبىكرىت بەھۆى جگەرەنەكىشانو ژەمى (خۇراكى) تەندىرووستو ۋەمرزىكرىن ۋەدورەكەۋتەۋە لە خوارەنەۋە كەۋولپىيەكان.

لە ھەندىك ۋاتدا، تەۋاۋە لە ۲۰. / ى مردن بە شىرپەنچەى رىگرى لىبىكرىت، بەھۆى بەكارھىنانى بەرگرى دى تەۋەشبوون بە (HPV ۋە HBV).

نەخۇشىي شىرپەنچەى، ھەموو كەسك دەگرىتەۋە، ۋەك پىرو گەنچو پىۋاۋ ۋەن مەندالو دەۋەمەندو ھەزار. ئەم نەخۇشىيە، بارىكى زۆر دەخاتە سەر نەخۇش ۋە خىزانو كۆمەلگا. شىرپەنچەى ھۆكارىكى كارىگەرى مردنە لە جىھاندا، بەتەپەست لە ۋاتە ھەزارەكاندا.

دەتوانىت رىگرى بىكرىت لە ھەندىك لەم مردنەنە. زىاتەر لە ۲۰. / شىرپەنچەى، دەتوانىت چارەسەر بىكرىت بە ھۆى شىۋازى زىانى تەندىرووست، پان بە ھۆى بەرگرى دى ھۆكارى تەۋەشبوون بە فابىرۇسى (HPV، HBV)، ئەۋانى دى دەتوانىت بەزۋوبى دەستىنىشان بىكرىن چارەسەر بىكرىن. ھەتا ئەگەر لە قۇناغىكى دىرەنگىشدا بىن، دەتوانىت ئازارو نەرخەتلى نەخۇش نەھىلرەت، بەھۆى چاۋدىرى ۋەرگرىنى چارەسەرى پىۋىستەۋە.

۱۰ زانىيارى گىرگ لەبارەى شىرپەنچەۋە بزانە:

۱- زىاتەر لە ۱۰۰ جۆر شىرپەنچەى ھەپە، ئەگەر ھەپە ھەر بەشىكى لەش تەۋەش بېتى.

۲- لە ۲۰۰۸ دا ۷۶۶ مىليۇن كەس بەھۆى شىرپەنچەۋە مردوون، كە دەكاتە لە ۱۲. / ى ھەموو مردن لەسەرتاسەرى جىھاندا.

۳- نىزىكە لە ۷۰ % مردن، بەھۆى شىرپەنچەۋە، لە ۋاتە ھەزارو مامناۋەندەكاندا ۋە دەت.

۴- ناسراۋەترىن پىنچ جۆرى شىرپەنچەى لە جىھاندا، كە دەپتە ھۆى مردىنى پىۋاۋ ئەمانەن (شىرپەنچەى سىيەكان، شىرپەنچەى گەدە، شىرپەنچەى جگەر، شىرپەنچەى كۆلۆن، شىرپەنچەى سۋورپىنچك).

۵- ناسراۋەترىن پىنچ جۆرى شىرپەنچەى لە جىھاندا، كە

لېكچىلەر ۋە كەسپىيلىك بەيىتى مانگى لەدايكېوونت.. مانگى ھەوت

سەيپەتە ئارىيىپىدىكى كەسپىيلىك، كە لە مانگى ھەوتدا
لەدايكېوونت:

- ۱- مەۋقەلىكى چىزۋەرگەر، ياخود چىزىپەخشە.
 - ۲- كەسپىيلىكى نەپىيەپارەن.
 - ۳- كەسپىيلىكى ھېمىز لەسەر خۇن، تەنھا كاتىك نەپىت، كە ھەست بە توۋرەكردن، يان سەر خىستە سەر بىكەن.
 - ۴- شانازى بە خۇيانەۋە دەكەن.
 - ۵- خاۋەنى ناۋابىلىكى باش، پاكو بىگەردن.
 - ۶- بە ئاسانى دىنەۋايىيان دەكرىتەۋە.
 - ۷- كەسپىيلىكى باۋەرپىكران.
 - ۸- گرنگى بە ھەستو سۆزى كەسپىيلىكى بەرەمبەر دەدەن.
 - ۹- مەۋقەلىكى مېھرىبانو بەسۆز.
 - ۱۰- خۇشەۋىستو لەبەردەلەن.
 - ۱۱- قەسەردن لەگەلەن ئاسانە.
 - ۱۲- لەسەر شىۋە سىرۋىتى خۇيان، ھەسكەۋەت دەكەن، لەگەل ئەۋەشدا پىشپىيىكىرىنى ھەسكەۋەت يان زۇر قورسە.
 - ۱۳- كەسپىيلىكى شۇخو رېكۇپىك سۈبەتچى ھەسەخۇش.
 - ۱۴- ھەزىيان بە تۆلەكردنەۋە نىيە.
 - ۱۵- ھەزىيان بە شى نامەنتىقى ناپىۋىست نىيە.
 - ۱۶- راپەرەپەتە كەسپىيلىكى دەۋرەبەريان دەكەن، لە رۋى ماددى مەنەپەمە.
 - ۱۷- بە يەكسانى مامەلە لەگەل دەۋرەبەردا دەكەن.
 - ۱۸- خاۋەنى ھەستىكى سۆزدارى بەھىز.
 - ۱۹- كەسپىيلىكى زېرەك وريان.
 - ۲۰- كەسپىيلىكى تېكۋەشەرو مەندۈنەنەن لە كارد.
 - ۲۱- دىۋەمىيان بىرپىيە لە: ھىچ شىك قورس نىيە.
- سەيپەتە نەپىيەپەكەنى ئەۋ كەسپىيلىكى لە مانگى ھەوتدا

لەدايكېوونت:

- ۱- بەمپى رۋالەتەن خەلى ھەلەسەنگىن، ھۆكمىيان دەكەن.
- ۲- كەسپىيلىكى ئالۋىز و زۇر بە گران دەۋەنەن لىيان تېگەت.

۲- زۇر عاتقى دىنەسەن.

۴- كەسپىيلىكى مەزاجى ھەستىيان.

۵- لىۋەردەن، بەلام ھەرگىز لە بىرى ناكەن.

۶- بىروا بەخۇبۋىيان كەمىك لاۋازە.

كەۋاتە سەيپەتە نەپىيەپەكەنى نەپىيەپەكەنى چۈر ھەندە سەيپەتە نەپىيەپەكەنە، دەۋەن بە راپەرەپەكەن بەخۇداجۋەنەۋە، رېژەكە لەۋەش كەمىر بىكەنەۋە.

* لەبەرەمبەرى مانگى ھەوت ھاۋكاتە لەگەل ۋەرزى ھاۋپەن، بەشۋەپەكەنى گشتى، باس لەۋ مەندالەش دەكەن، كە لە ۋەرزى ھاۋپەن لەدايكېوونت:

تۈۋىزىنەۋەپەكەنى نۋى بەرپەتەن ئەۋە سەلمەندۋە، كە ئەۋ كەسپىيلىكى لە ۋەرزى ھاۋپەن لەدايكەن دەپن، لە ۋەنە بىركارىدا بە ۱۲ مانگ لە ۋەرزى ھاۋپەنەۋەن، لەبەرەمبەۋە تۈۋىزەن جەختىيان لەۋە كەردۋەۋە، كە ئەۋ مەندالەن لە مانگى ھەوت ھەشتە ھاۋۋەنەۋە دۋىناۋە، زىاتەر پىۋىستىيان بەۋەپەكەن كاتەمىرى نىزافى ۋەنە بىركارى بخۋىن، بە ئەندازە سى ھەندە.

تۈۋىزىنەۋەكە، كە نىزىكى ۴۷ ھەزارو ۲۲۷ مەندالى گرتەۋە، كە لە تەمەنى ھەوت سالىدا بۋون، لەۋ مەندالەن بۋون، كە لەۋەنە بىركارىدا لاۋازن، دەركەۋەت كە ئەۋ مەندالەن لە ۋەرزى ھاۋپەن لەدايكېوونت، زىاتەر ھەست بە مەندۋىتىۋ بىزىر دەكەن، لە ھۆتابخەن، بىروا بەخۇبۋىيان كەمىرە لە ھاۋپەنەۋەن، ھەروەھە تۈۋىزەۋەنەۋە زانكۋى (نەدج ھىل) لە ۋەپەتە پەكەرتۋەۋەكەنى ئەمىرىكا لەۋ بىروا بەدەن، كە زۆرىنەۋە ئەۋ مەندالەن بە دەست ۋەنە بىركارى مامەلەكەن لەگەل ژمارەكەن دەنەن، كۈرەن.. لەبەرەمبەۋە پىۋىستە بۇ چارەسەرى ئەم كىشەپە ئەۋ مەندالەن زىاتەر لە ھاۋپەنەۋەن خۇيان مەندۋە بىكەن لە ۋەنە بىركارىدا ھەۋلى زىاتەر بەدەن بۇ زالبۋون بەسەر ئەۋ گرتەۋە، بىگۈمان ھەۋلەن تېكۋەشەن چارەسەرى سەرجەم گرتەۋە كىشەكەن لە زۆرىنەۋە بۋەركەن زىاتەر.

گىلاس و سوودەكانى

گىلاس يەككىگە لە بەرھەمە بەتامو بەسوودەكان، كە لەھەممو جىھاندا تامەزىۋى دەكرىت، سەربارى تامى خۇش و شىۋەى جوانى، چەندىن سوودى ھەيە بۇ تەندرووستى مەۋۇف، تۈركىيا بە يەكەمىن ۋلات دادەنرىت لە بەرھەمەئەننى گىلاسدا، دواى ئەو ويلايەتە يەكگرتوودەكانى ئەمەرىكا، پاشان ئىران، ئىتالىا، ئىسپانىا، سوورىا، روسىا، رۇمانىا، ئۆزبەگىستان، جىلىو ھەرقىسا.

سوودەكانى گىلاس:

۱- **شېرپەنچە:** گىلاس بېرىكى زۆر بىتاكارتىن و فېتامىن (C) و ئىنسۇسىيانىنى تېدايە، كە يەككىگە لە بەھىزىتىنى دۈمۈكسانە سرووشىيەكان، كە بەھۇيەۋە خانەكان لە لەناوچوون دەپارىزىت، "كارىن ئەنسل" كە پىپۇرى خۇراكىيە لە ئەمەرىكا، بەپىلى چەند لىكۆلىنەۋەيەك نامازە بە تواناى ئىنسۇسىيانىن دەكاتو دەلىت: رۆلىكى گەۋرەى ھەيە لە كەمكردنەۋەى تووشبوون بە شېرپەنچە.

۲- **نەخۇشى جومگەكان:** يەككىگە لە لىكۆلىنەۋەكانى سالى ۲۰۱۲ لە زانكۆى بۇستى ئەمەرىكايى، جەخت لە گىرنگىو بەسوودى گىلاس دەكات بۇ ئەوانەى نەخۇشى جومگەكانىيان ھەيە، بە جۆرىك لە ۲۵% ئەوانەى گىلاس دەخۇن، نىشانەى نەخۇشى جومگەكان تېيىندا كەمتر بەدى گراۋە، بەراۋرد بەۋانەى كە ئەو مەيۋە ناخۇن.

۳- **كەمخەۋى:** گىلاس يەككىگە لە دەگەنترىنى ئەو مەيۋەنى كە ماددەى مىلاتۇنىنى تېدايە، ئەۋەش ھۆرمۇنى رېكخەرى كاتىمىرى بايلۇجىي لەشە، بەپىلى لىكۆلىنەۋەيەك، كە لە گۇفارىكى ئەۋروپى تايىبەت بە خۇراك بىلاۋكراۋەتەۋە، بەكارھىنانى شەربەتى گىلاس، دەبىتە ھۆى دابىنكردى مىلاتۇنىنى لەش ئەۋەش بۇ باشتىكردى خەۋو رىزگارېوون لە بىخەۋىو خەۋزىران بەسوودە.

۴- **رېچىمىكرىن:** گىلاس يەككىگە لەو مەيۋەنى بېرىكى پېۋىست دۈمۈكسانەكانو كانزراۋ فېتامىنە بەسوودەكانى بۇ لەش تېدايەۋە يارمەتىى بەرزكردنەۋەى ناستى بەرگرى لەش دەكات، لەگەل ئەۋەشدا يەكەى گەرمى نىزمى ھەيە، ئەمەش ھۆكارە؛ بۇئەۋەى لە پىرۇگرامەكانى دابەزاندىنى كىش بەكاربەپنىرت، ھەروەھا پارىدەى دابەزىنى ناستى شەكرەۋ گۆلىستىرۇلۇ جەۋرىسى ناوخوئىنو كەمكردنەۋەى ھەۋكردن دەدات.

د. گۆلۇز "شارەزا لەبۋارى خۇراك لە ويلايەتى كارۋلىنەى ئەمەرىكا دەلىت: گىلاس مەيۋەكى سوپەرە لە بەكارھىنانى پىرۇگرامەكانى كىش دابەزاندىندا، تەنھا يەك كۆپ گىلاس، نىزىكەى (۷۵) يەكەى گەرمى ھەيە.

د. جونى بودىن "پىپۇرى بۋارى چارمەسەر بەخۇراك دەلىت: گىلاس رېچىمەك پېشالى تېدايە، يارمەتى ئەۋە دەدات بۇ مەۋەيەكى زۆر ھەست بە تېرىبوون بىكەيت، ھەروەھا ناۋى تېدايە، بەشىۋەيەكى گىشتى ئەو خۇراكانەى ناۋ لە پېكەتتىدا ھەيە بۇ دابەزاندىنى كىش بەسوودە.

۵- **كەمكردنەۋەى نازار:** لىكۆلىنەۋەيەك، كە لە زانكۆى "مىچگن"ى ئەمەرىكى گراۋە، بوونى ئىنسۇسىيانىن لە گىلاسدا، يارمەتىى كەمكردنەۋەى نازار دەدات بەھەمان كاراى چارمەسەر كىردن بە ئەسپىرىن.

۶- **گوشارى خۇن:** بوونى پۇتاسىيۇم لە گىلاسدا، يارمەتىى كەمكردنەۋەى مەترسىيەكانى گوشارى بەرزى خۇن دەدات، پۇتاسىيۇم بارىزگارى لە ھاۋسەنگى شەلمەنىيەكانى ناۋ لەش دەكات، ھەروەھا سەرجامەيەكى باشى ماددەى كىرىستىنى دۈمۈكسانە، كە يارمەتىى پاراستىنى بۇرىيەكانى خۇن دەدات.

۷- **نافرەتى دووگىيان:** بەپىلى رابۇرتىكى پېگەى "Baby Center"، گىلاس لە باشتىن ئەو مەيۋەيە، كە سوود بە نافرەتى دووگىيان دەگەيەن، بەھۇى بوونى ناسىو پۇتاسىيۇمەۋە، ھەروەھا گىلاس زۆر دەۋەلمەندە بە فېتامىن (C)، ئەو فېتامىنەش بۇ نافرەتى دووگىيان زۆر پېۋىست؛ چۈنكە كار لەسەر بەرزكردنەۋەى بەرگرىي لەش پاراستىنى لەو نەخۇشىيەنى كە فابىرۇس ھۆكارە ۋەك ئەنفلۇنزاۋ ھەلامەت.

۸- **جۋانى پېست:** بوونى فېتامىنە گىرنگەكانى (A – B – E – C) لە گىلاسدا، بارىزگارى لە تەندرووستى پېست دەكەن، ماددەى ئىنسۇسىيانىنى دۈمۈكسان لە گىلاسدا، يارمەتىى ھىۋاش پېرىبوونى دەمۋاجا دەدات، ھەروەھا مىلاتۇنىن كە يارمەتىى باشى خەۋتەن دەدات، خەۋى باشىش بۇ تەندرووستى پېست بەسوودە، شەربەتى گىلاس بۇ خالە رەشەكانى سەرىپىست بەسوودە؛ ئەگەر بۇ مەۋەيەكى دوورودىرۇ بەكاربەپنىرت لە رېگەى سىرىنى شوئىنى خالەكان بە شەربەتەكە، ھەروەھا بۇ نەھىشتى زىپەكە بەسوودە؛ بەھۇى بوونى فېتامىن (C) و دۈمۈكسىيەرەكانەۋە تواناى پاراستىنى لە بەكتىراۋا فابىرۇسەكان ھەيە يارمەتىى زوو سارپىزىۋونەۋەى بىرىن كەمكردنەۋەى ھەۋكردىنى پېست دەدات، لەگەل ئەۋەشدا يارمەتىى رېكخەستى شەكرى خۇن دەدات، ئەمانەش ھەموو ھۆكارن بۇ پاراستىنى پېست لە درووستىبوونى زىپەك.

۹- **نەخۇشى شەكرە:** گىلاس بەسەرچاۋەى زۆرىك لە فېتامىن و كانزاکان دادەنرىت، كە رېژەى شەكر تېدا نىزمە، سەنئەرى ئەمەرىكى بۇ شەكرە، باس لەۋە دەكات، گىلاس يەككىگە لەو مەۋە ھەرباشانەى كە يارمەتىى جېگىرېوونى رېژەى شەكر دەدات لە خۇئىندا، سەردىراى بەسوودىيەكەى بۇ تەندرووستى لەش. زىپەكانى گىلاس:-

گىلاس بەشىۋەيەكى گىشتى بىزىانە بۇ پېگەيشتووان، بە پىلى رابۇرتىك لەگۇفارى "العلم والطبيعة"، گىلاس يەككىگە لەو (۱۰) مەۋە ھەركىنگەى كە لە گەلاۋ ناۋكەكەيدا زەھرى تېدايە، بەھۇى بوونى ترشى سىيانىدى زەھراۋى لە گەلاۋ ناۋكەكەيدا، ھەربۇيە پېۋىستە خۇمان لە خۋاردىنى گەلاۋ ناۋكى گىلاس بەدوور بىگرىن.

جلوبەرگى تازى بۇ نەمەكەي كرى ئىۋارە رۇيشتەۋە بىنى نەمەكەي بەزمەردەخەنەيەكى پەر لەھىۋاۋە چاۋمېرپىيەتى).

بۇيە ھەمىشە بەزمەردەخەنەيە ھىۋاۋە بىزىن بۇ خۇشپىيەكانى ژيان پى بىكەنۇ بە سەختىيەكانىشى پى بىكەنۇ دۋى شىكستەكانىش پى بىكەن، بەۋ پەرى ئازاپەتتەۋە پىيان پىيان، ھىمەتو تۋانى ئىۋە لەۋە زىاتەر، ئەۋان بىۋان بىۋانوستىنۇ ۋەمېزۇ ھەسەنتان بىكەنۇ كۆل بىدەنۇ دەست ھەلگىرەن لەبەرەۋ پىشچوۋنۇ گەشەكەردن، زەردەخەنەكانتان ۋەمىيەكى ئىجابىيە دەيدىنە ھاورىۋ ھاۋكارەكانتانو شەخنى لايەنى مەنەۋىيەكان دەكەنەۋە، لەكۆنىشەۋە ۋەتراۋە زەردەخەنە ۋەجىيەكى كۆمەلەيتىيە. سوۋدو ھازانجى زەردەخەنە زۆرۈ زەۋەندەۋ خۇشى ۋەكامەرانى درووست دەكاتو دىلەكان ۋەبەستەي يەكتەر دەكات رىقو كىنەكان دەشۋاتەۋەۋ پەيۋەندىيەكان بەھىزۇ تۈندۈتۈل دەكات، ئەۋەتا پىغەمبەر(سەلامى خۋى لى بىت) دەفەرۋەت: (تَبَشُّكَ لِي وَجْهَ أَخِيكَ صَدَقَ) ۋاتە، زەردەخەنەيەك كە بەرۋى براكتەدا دەيكەيت، خىرو چاكەيە.

ئەزىزان.. تۈۋىزىنەۋە زۆر لەسەر پىكەنن كراۋو ۋەۋون بوۋەتەۋە، كارىگەرى زۆرباشى ھەيە لەسەر تەندروستى مەۋۋو دەبىتە ھۇى بەرزىۋەنەۋە ناستى كۆنەندامى بەرگىرى لەشۋ جەستەي مەۋۋ لەكاتى پىكەننەدا، ھۆرمۇنى ئەندىرۋەن دەردەدات، كە دەبىتە ھۇى ھەستەردن بە ناسۋەدەي بەختەۋەرى، تەنەنت ئەگەر پىكەننەكە ساختەش بىت، ھەروەھا لىكۆلنەۋەكان، نامازە بەۋە دەدەن، كە لە پىكەننەدا ۵۲ ماسۋولكەي دەمۋاۋ بەكاردەت، كە دەبىتە ھۇى جۋان ھىشتەنەۋە دەمۋاۋ سوۋتەندى ۋەۋە بەدۋەرىۋون لە كىشى زىادە، پەيمانگى ئۆرەيت كۈمەلەيت لە تۈۋىزىنەۋەيەكەدا، دەرى خىستۋە كە لە ۶۹-۷۰ خەل پىيان ۋەيە پىكەننە لە ھۆكارەكانى تى رازاننەۋە جۋانترە بۇ مەۋۋ.

دەيا خۇمان برازىنەۋە بە زەردەخەنەۋە پىكەننەۋە ھەمىشە بەھىۋاۋە، بېۋانن بۇ ژيان زەردەخەنە بگۈزىنەۋە بۇ يەكەدا، تا دىلۋ دەروۋنەمان شادو كۈشادىتو لەخەۋە پەۋارە بەدۋەرى بىن.

زەردەخەنە، زەمانىكى ناسىك ۋەرازۋەيە ھەمۋو كەس لىتى تى دەكاتو پىۋىست بە ۋەرگىرەن ناكاتو پەيامى خۇشەۋىستىۋ دىلۋىۋىۋ راسىكۋى دەگەيەنەتو بەزۋەرتىن كات زۆرتىن كارىگەرى بەجى دەھىلەتو ئەۋەى ناتۋانرەت بەزۆر بەدەست بىت، بە زەردەخەنە بەدەست دىت، زەردەخەنە كارىگەرى ئەرىنى زۆر گەۋرە بەجى دەھىلەتو لايەنە دەروۋنىۋ جەستەيەكان چالاك دەكاتو تۋانى بەرەمەيەكانو بىرگەندەۋە باشتر دەكات. ۋەتراۋە پىكەننە باشترىن جەكى شەۋە لەدۇى ناخۇشپىيەكانى ژيان، ئەزىزان باشترىن پىگاشە بۇ دەست لەمەردىنۇ ژيانو كۈنجان لەگەلەداۋ بەسەرىدىنۇ تەمەن بەشۋەيەك كە دۋور بىت لە خەمۋىكىۋ نىگەرانىۋ دىلۋاۋى.

پىكەننە كىلىلى كەندەۋە دىلەكانو ھەنگاۋى درووستەردىنۇ پەيۋەندىيەكانو ھەناسەي بەردەۋامى خۇشەۋىستىيەكانە، پىكەننە پەۋچۋەيەكە، ھەر كاتىك بەكارەت ھىنا، ئەنەمەكەي دەبىت لى رەۋەندەۋەۋ خەمۋ نىگەرانىيەكانو دۆزىنەۋەۋ چارەسەرى گەرتەكانو لەبەردىنۇ رىقو كىنەكانو بەيەكەۋە بەستى دىلۋ دەروۋنەكان، ۋەك لەم جىرۋەكەدا بۇمان ۋەۋون دەبىتەۋە، (مەنداللىكى كىلەسفرۋش كە پاكەتە بچۋەكەكانى لەسەر دەستە ۋەردەكانى دانابوۋ لەناۋ باخچەيەكەدا بەلەى نافرەتلىكە تىپەرى كە بەخەمۋ پەۋارەۋە دانىشتىۋو، فرمىك لەچاۋەكانى دەھاتنە خۋارەۋە، ئەۋىش لى نىزىك بىۋەۋەۋ زەردەخەنەيەكى پەر لەھىۋاۋ بەرائەتى بۇ كەردو پاكەتلىك كىلەسى خىستە دەستەكانىيەۋەۋ پىنەۋەۋ چاۋمەۋانى پارە لى بىكات بەجى ھىشت، بەم زەردەخەنە جۋانەي ئەم مەندال، دىلۋ دەروۋنى نارامى گەرتو خىرا دەستى كە بەجانتاكەيداۋ مۇبەلەكەي دەرەيەۋ نامى بۇ ھاسەردەكەي نۋوسى كە"بەمۋە مە ھەلە بوۋم" ئەم نامەيە گەشت بەھاسەردەكەي كە بەپەۋارەۋە لەچىشتەنەيەكەدا دانىشتىۋو، زۆر دىلۋى كەد ھەستاۋ ۴۰ دۆلارى بەخشىدا بەگارسۋنەكەۋ كەخۇى تەنەبايى ۵ دۆلار شتى خۋاردىۋو، ئەم كرىكارەش زۆر بەم بەخشى دىلۋىشتىۋو، لەگەرانەۋەيدا لى ئەۋ ۋە پىرەي كە شىرىنى دەفەرۋەت، بايى دۆلارلىك شىرىنى كرى بىست دۆلارىشى پى بەخشى، ۋە پىرەكە

بۇ ژيان

بە ژيان پى بىكەنن!

زاھىر زانا سەيدگۈل

ووللامى

بەجى

01

دەڭىز ئەۋە زانايەكى بۇير، لە كۆزى دەسلەپتە ئارىكى سىنەمكاردا دانىشتىۋو، يارى بە تەسلىخەكەي دىگەرد
كاتىك لە كۆزى دەسلەپتە ھاتە دەر، دەستىۋىنەندەكەي لە زانايەكەي بىرسى، چۈن لە كۆزى سەرۋەكەدا، يارى بە تەسلىخەكەت دىگەيت؟

نەۋىش زۆر بىياكانە ووللامى دانەۋە: كەسك بارەي مىللەت بە راستو جەيدا تەخشانو بەخشان دەكات، بياۋە بىلمەتو زىرەكەكان دەخاتە كۈنچى زىندانەۋەو شەرم لە گەندەلىيەكەنى خۇي ناكاتو نىۋەش مەقتان نىۋە ھەق بە كەسك ھەق بە خۇي دەدات، يارى بە جارمىۋوسى مىليونان كەس بىكات، بەلام نىۋە ھەق بە من نادەن، بە تەسلىخەكەي خۇم يارى بىكەم!

02

رۇزىك خانەدانىك، دەجىت بو شىتخانەيەك، شىتېكى لاۋ سەرنجى كابراي خانەداسى راكىشاۋ كەۋتە نىۋە گەتۈگۈ لەگەلىدا، بۇي دەرگەۋت: ھىنانى نەم گەنجە بو شىتخانە: تا سەر نىسقان ناھەقىيە، دواتر خانەدانەكە بو زەمى شىۋ، شىتەكەي بىردەۋەو لە بىشىدا داۋاي كەرد، مەيو بادە بەينىن.. پاشان بىكىكى بو شىتەكە تىكەرد، بەلام شىتەكە لىنى ۋەرنەگەرت

خانەدان پىداگىرى كەردو نەو ھەر ۋەرنەگەرت، بىرسى بۇجى ناخۇيتەۋە؟ شىتەكە گۈتى قۇربان تۈ مەي دەخۇيتەۋە، تاۋەكو مەت لى بىت، نەگەر مەن بىخۇمەۋە، ۋەكو كىم لى دىت؟

03

خەجەك لە شۇرشەكەي نىيۋەنەشەسدا، جەند كەسكى بە دىل گەرت، يەكەك لە دىلەكان روۋى لە خەجەك كەردو گۈتى، قۇربان، مەن ماڭىنەم لاتە؟ خەجەك بىرسى: ج ماڭىنەم؟ دىلەكە گۈتى، رۇزىكىان سەركەردەكەمان، واتە، نەشەس، قەدى بىن گۈتى، مەنىش بەرپەرجەم دايەۋەو بەرگىم لىكەردى، خەجەك گۈتى: كىن شايەتتى نەم قەسەپەتە؟ يەكەك لە دىلەكان ھەستاۋ گۈتى، قۇربان مەن شايەتتى بۇ دەدەم، كە نەو روۋداۋە راستە، واتە، نەو بەرگىرى لە تۈ كەرد، لاي سەركەكەكەي خەجەك روۋى لە شايەتەكە كەردو گۈتى: نەي تۈ بۇجى بەرگىرىت لى نەكەردەم، لەۋ كاتەدا؟ دىلەكە زۆر نازايانە گۈتى، لەبەرنەۋەي مەن رەم لىتە، جەنابى ھەرمەنەۋە! خەجەك ھەرمەنى كەرد، يەكەمىيان نازاد بىكەن، لەبەرنەۋەي مەنى لەسەرمە! دوۋەمىشيان نازاد بىكەن، لەبەر راستگۈيىۋ بۇيرىيەكەي!

گۇرانی بلی بۇ ژيان

مۇددە بۇ ئەو كەسانەى
ئارەزووى تېكۆشان دەكەن،
گەنجىنەى ناوازەو موعجىزەى
گەورە، چاۋەروانىان دەكا.

-ئىزالت سىنجىر - بۇسەن

تەنەت ئەوانەش كە وا دەزانن
مرۇف بى ويستى خۇى دەژىو
هېچ ئىرادەيەكى نىيە، پىش ئەوہى
لە رېگاكە پېرەنەو، سەيرى
راستو چەپى خۇيان دەكەن.

-ئىزالت سىنجىر - بۇسەن

لە رېساكانى ژيان كە پىويستە
ھەرگىر لەيادت نەچن:
۱- ياۋەر بە ھەموو ئەو شتەنە
مەكە، كە لەبارەتەو دەنووسرىن
۲- پارەو سامانى زۇر كۆ
مەكەرەو.

زۇر ئاسانە سەربەخۇيت.
كاتىك پارەت ھەيە!
بەلام بتوانى سەربەخۇيتو
پارەشت نەبى، تەمە تاقىكرەنەوہى
راستەقىنەيە!

-ئىزالت سىنجىر - بۇسەن

لە دلى دژوارى و لوتكەى
سەختىدا، ھەمىشە مرۇف
سوكتايى و دلىيى دەدۇزىتەو.

-ئىزالت سىنجىر - بۇسەن

نەگەر كارى گەورەمان
پى نەكرا، دەتوانىن كارى
بىچووك بكەين، بەلام
بەخوشەويستىيەكى گەورەو.

-ئىزالت سىنجىر - بۇسەن

لەنزىكەو ە بمناسە

سالام ئەحمەد مستەفا

ئاخىر تۆگە لە من دوورەيت، چۆن دەمناسەيتو بېرىار دەدەيت،
كە من كېمە چى دەكەمە چىشم دەدەيت، دە وەرە لە من تېگە؛
تاوەكو دلمان بىرەدەيت. وەگەرنا، تكات لى دەكەم، لە دوورەو
بۆم مەرۋانە، بەنارەوا ناوم مەن، بەنارەزوۋى نەخۇشى خۇت
ناووناتۆردەم لى مەن، من كەسكىم؛ تا دوور بېت لىم، نامناسەيتو
نازانى كېم، پەي بە مەبەستەكانم نابەيت، دىنيا بە كە ناتوانەيت
بېناسەم كەيت.

نزىك بەرەو، وەرە ناو مەملەكەتى عىشقو خۇشەويستىي
عىشقى چاكەو چاكەخوۋى، عىشقى پاكى مەرۋەسازى؛ تا بەردەوام
بېن لە پىگاۋ ناۋر لە كەس نەدەينەو؛ چۈنكە ناخەمز دىيەوۋەت
بوسىتىن دوايكەوين لە كاروان، كاروانمان مەرۋەفانەيە، بېرايانەيە،
(ايتار)بەرزەترىن پلەيەتى، سىنەسافى نزمەترىن پلەيەتى.

وەرە دەستت بخەرە ناودەستەم؛ پەيمان بەدىن خزمەتكارى
مەرۋەف بېن و بۇ بەختيارى تېكۋىشىن، بەرگە كاللى پەدۋىتەرزىي
جوان بېۋىشىن؛ تا دەست بەسەر دل بەيىن، لەپىش بەھەشتا، بەدەم
وشەي ئۆخەيەو، ئاسوودەيى دامان بېۋىشىتو شەرىمەتى ژيان بىۋىشىن.
من درەختىكى بەردارم، رېشەكانم لەناو زەويدا جېگىرەو لقو
پۆپم لە ئاسمانە، لەگەل ژىنگەدا سازگارم، ئامادەي بەردىتېگرتەو
نازاردانم، چۈن دەزانم، گەۋچو چلېس، گەلى زۆر، نازان دەدەن
نازارم، ئىستە دەزانى ئەمەن كېم؛ تا ئەو دەو دىنيابە كە ناگۈرېم،
ھەرئەو شە دوايېارم؛ تا تېگەم باش بېگەم، ھەمىشە دەست
بە بېرىارم.

كەي تۆ بوۋىتە ھاۋسەفەرم؛ تا تېگەيت چى لەم دۇنيابە
تېدەگەم؟ كەي تۆ بوۋىتە ھاۋزېنى من؛ تا مەرگەساتى ژيانى
جەۋساۋەم ژىردەستەكان بېيىت؟ كەي لەگەل مندا گەشتىكت كەرد؛
تا سەيرو سەمەرەكانى دۇنيا بېيىت؟ كەي تۆ بوۋىتە ھاۋدەمەم؛
تا تالۋو سۈيۋى ژيانى ھەزاران بېجىزىت؟ كەي تۆ ھاتى لەگەلما
شەۋان بېدارى بگەيت؛ تا بەدەم ھىۋاۋ ناۋاتەكانى ھەتپوۋ بېنەۋاياندا
رۇۋ بگەينەو؛ كەي تۆ توانىت ھاۋكارم بېت؛ تا ناھوۋ نەزولەو كزۋلى
ھەتپوۋان نەداران و دەردەداران بېيىستىت؟ كەي ھاتىتو ھاۋخەم
بېت؛ تا بەدەم سەرگەرمى بەدى ھاتنى خەۋنەكانى جەۋساۋان و
مەرۋەماندا بىلەينەو دەۋەك كۆرسىك بەدەم داۋا پارانەۋەو،
لەگەل واندا. توخۋا نىدى خۇدايە بەسە بلىينەو؛

كەي وەكو من، نەپوۋنى بېۋەژنو بېكەسان و بېدەسان، كسپەي
لەجەرگە ھەلسان؟

كەي وەكو من، سەرنىجت دا ھالى شرى بېخانەو لانەو دېۋىيە
بارانى زستان و سەققى رىزوى كرماۋى گەنيۋيان بېيىت؟
لەگەلما بە؛ تا كەشى ھەناسەي ساردەم بۆھەناسەساردانى
بېناۋونىشان بېيىستىتو بەرپەمان بخا بۇ خزمەتيان.

پەيۋەندىي خۇت لەگەلما مەبجەرنە، رەشپىن مەيە،
گەشپىننە لىم بېۋانە، روى خۇتم لى وەرەگىرە پەلەمەكە، زۆر
بە وردى بۆم بېۋانە، بەجاۋى كەس من مەيىنە، گۈي رادېرە،
گۈي بېستەم بە، لەخۇمەۋە بزانە كېمە بمناسە، چىە مەكە.
بۆيرانە چىنگ ھەلېرە بىن موحىبەت نەم زيانە ساردە سەرد.

تياچوونى ئەوانەى لەگوفتارو کرداردا زیادەرەوى دەكەن

كاتىك سەرتاشەكە، كورپۇزگەكەى بىنى، بەگۈنى ئەو پىاوەى لەژىردەستىدا بوو چىرپاندى، ئەم زارۇكە، كالفامترین مىندالە لە دىنلدا، بىيىنە ئىستا ئەمەت بۇ دەسلەمىتىم.

باشان لە زارۇكە نىزىك كەوتەو، لە دەستىكىدا بىرى ھەزار دىنارى دانابوو، لە دەستەكەى دىكەيدا بىرى پىنج سەد دىنار، باشان بە مىندالەكەى وت: ئىكەلەكم كامىانت گەرەكە! مىندالەكە بىنجەسەد دىنارەكەى وەرگرتو لىيدا رۇشت...

لىردە، سەرتاشەكە بەگالتە پىكرەنەو، زەردەخەنەيەكى كىرد، بەو تاقىكرەنەو مە دىخۇشبوو، ھاقايەكى بۇكرد، بەپىاوەكەى وت: نالەيم كەسىكى كالفامە، گشت رۇژىك ھەمان كىردەو دووبارە دىكەتەو، بەشە كەمەكە دىباتو دەروا.

كاتىك پىاوەكە تەراشيان بۇ كىردو قىزىان رىكخستەو، لە دوكانەكە ھاتە دەرەو، مىندالەكەى بىنى، لە دوكانى شىرىنقىرۇشنىك بەو بىرە پارمەيە لە سەرتاشەكەى وەر گرتىوو، پارچەيەك شىرىنى كىرى كە ئارمىزوى دىكەد. ھەزى خۇبىردەنەپىشەو، بەسەر پىاوەكەدا زالىبوو، پىرسىارى لەزارۇكە كىرد: بۇچى ھەزاردىنارەكەت وەرنەگرت، لەبىرى ئەو، دراوہ كەمەكەت ھەلگەرت؟

لىردە مىندالەكە، تەواشاي نىچاوى پىاوەكەى كىردو وتى: ئەگەر رۇژىك بىرە زۆرەكە وەربىگرم، كاپەكە كۇتايى دىت!

بىففىزى رۇژىسى پەروەردىگار، گەورەيىو لەخۇبايىبوون ئىستىدراجى شەپتانە» واتە: رۇچوون، يان داكشان بە تاوانو خراپەدا، تا ئەندازەى ھەوتانوتياچوون»، ھەمەد زۇرن ئەوانەى كەوتنە داوى لەخۇبايىبوونەو، دىنايان پىركىرد لەباسى خۇيانو بەكەمگرتىو گالتەكرەن بە پەرانبەرمەكەيان.

پىشەوا شافى پىمان دەلىت: (ھەر كەسنىك زىاد لەوہى ھەيە، باسى خۇى بىكاتو ناوى خۇى بىيىنىت، پەروەردىگار دەيگەرپىنىتەو بە بەھا راستەقىنەكەى)، بەلام ئەوانەى بىففىزىيان لەنىو بالياندا پىچاوتەو، پەراستى گەورە پىاوانن.

ھاوړى وەك ئەو سەرتاشە نەفامە مەبە، كە بە زىرمەكى پوچى شانازى دەرەد، بە ھەلەى كەسانى دى دەخەنىيەو؛ بۇئەوہى لەزىياندا بەخەيال نەزىت، لەولاشەوہ خەلگەنى دى گەمەت پى بىكەن!

بوختە: پەراستى گەورەيى تەنھا خودا دەيزانىت، بەخۇتو زانىست گومرا مەبە، دەستى زەبوونى بىگرە، لەلەپەن پەروەردىگارەو بەپىنەوہى داوى بىكەت، پايە بلىندو شىكۋارو رىزلىگىراو دەبىت.

(ئەحمەد زوبىل) ھەلگىرى خەلاتى نۇبىلە لە زانىستى فىزىيادا، لەبارەى گىرنگىرىن خەسلەتەكانى زاناي راستەقىنە پىرسىارى لىكرا، چۇن بىتوانىت جىاوازي بىكرىت، لە نىوان زانوا ئەوہى بانگەشەى زانىن دەكات؟

وتى: ھەر كەسنىك باسى گەورەيى، توانا، زانىستو پىگەيشتوويى خۇى كىرد، گۇيى لى مەگەر، زاناي راستەقىنە، تا بە پەيژەى زانىستدا سەر بىكەوتىت، رۇوبەرى نەفامىي زىاتىرى لى دەرەكەوئىتو لە ھەلەمەروہى خوداي بەدەسلەتدا ھەمەد بىچووكە، ئەو لەدەروايى زانىستو زانىندا تەنھا پىنىتەكە: چۇنكە گىرنگىرىن زاروہى پايە بلىندى ئەوہى، خۇت بەففىر خاۋزىك بىيىنىت لە قوتابخانەى زىاندا، يەكەم خەسلەتى گەورە پىاوان ئەوہى، لەسەر سنورى پىاستى زانىنەكانيان رادەوستن، لە تواناياندايە خۇيىندەو بەكەن بۇ مەوداي پەيىردەن بەشتەكانو تىگەيشتن لە دەوروبەر.

كاتىك خوداي بەدەسلەلات پىمان دەلىت، كە زانايان زىاد لە گشت مەردەم لەخواترسن؛ چۇنكە لە گەورەيىو دەسلەلاتى پەروەردىگار تىدەمگەن، پەروەردىگار پىمان دەلىت، كە زانىستو زانىن، دەرگاي پىاستىو گەورەيىو پايەبلىندىيە، بەشىوہىەك

﴿ رَقَّ كَلِّ ذِي عِلْمٍ عِلْمٌ ﴾ يوسف ۷۶

ئەوانەى شانازى دەكەن بەوہى ھەيانە، لووتبەرزانە خۇيانى پىوہە رادەنىن، ماوہ ناماۋىيەكو ئەوہى دەيزاننو ھەيانەو بەيىرى كەسانى دىكەى دەھىنەو، لەراستىدا كەموكورتىيەك لە پىكىتەتەى دەرۋوونياندا ھەيە، بىپاۋەرن بەتواناي خۇيان لەوہى بەردەوام ھەلپكىش، لە سەرووى ئەمانەو، پەيىنەبەردنە بە گىرنگىرىن پىاستى لە رىساي گەردووندا، ئەوہى كە زانىستو پىاستىو زانىنى رەھا، كەس خاۋەنى نىيە، گەورەى تەنھا بۇ خودايە.

ئەو كەسانە خۇيان بە پىگەيشتو، زانوا خاۋەن دارايى دەبىنن، لەوانەيە رۇژىك دابىت، كەسىكى سادە، كە لە خەيالى ئەواندا نىيەو ھىچ ھىسابىكى بۇ ناكەنو ئاۋرى لى نادەنەو، ناپروويان بەرىت.

لەم نىۋەندەدا، جىرۇكىكى پەمىزىم بىر كەوتەو، كە جىاوازي نىۋان دوو كەس دەرەخات، كەسىكىيان بەزانىنو رىزلىگىراۋىيەكەى لەخۇى بايى بوو، كەسىكى دىكەيش، رۇژگار لە ھەپلىكى خۇيدا گىرمۇلەى كىردو، سەربارى زىرمەكىو دووربىنىيەكەى، لەبىرى كەسدا نىيە.

رۇژىك مىندالىكى بىچىكۋانە، خۇى كىرد بە دوكانى سەرتاشىكدا،

دادى لاسى

ئەم دۇنيا پائۇبەرىنەشى بۇ رام كىرۋە، ئەگەر وېستى لىسەر بىۋايە، بەناخى زەۋىدا دەپىرە خوارىۋ دىكىرە پەندو نەۋونە بۇ كەسانى دى. شەست سالى، خۇدا ئارامى گىرتۋە، تۇ بۇچەند خولەكك ئۇقۇرت لى برا. باشتىر ۋابوۋ خۇداي پىن بىناسىت، بۇچەند ساتىك بەرگەي نەقامىيەكەيت بىگىرتايە، بىنەندازى زانىت، خۇدات پىن ناساندىا، لەۋانەيە ئەۋ گات، ھەستى بەرەستى كىرەۋا خەجالت بىۋايە، ئەۋكات تۇش پەيامەكەت بەشىۋەيەكى جۋان دىگەپاند، تەنانت ئەگەر باۋمەرىشى نەھىناپا، ئەۋكات گومپايەكەي، پىيەرى نەدەكرى لە پاداشتو چاكە. لە ژياندا كەسانىك خۇيان دىگەنە قازى، قانۋون دەرەكەن، سىزا دادەپەزىنەن، رۇلى دادومرو پىۋاكوۋىش دەپىن. يەككىيان ۋا گومان دەپات، پاستى تەنھا لاي ئەۋە، بەنارمىزو قسە ناكات. لىيوردەمى بەرەتەك دىگەنەۋە ھەرمەن دەرەكەن.

زۆرتەن كارساتە مەۋىيەگان، لەۋەۋە سەرجاۋە دەرگىت، كەستىك پاستىيەگان قۇرخ بىكات، لەسەر كەمۇكورتىيەگان لىيىچىنەۋە لەگەل خەلگىدا بىكات، ھەركات ئەۋان ۋەك ئەۋ نەۋون، سىزاپان بۇ دەرگات. زۆر گات ئىمە، ناپەۋا بەرەست دەپىن ۋە بۇ دىمارگىر دەپىن. زۆر جارىش پاستىمان بەنارۋا پىشان دەرگىت، بەرەنەۋى دىمارگىر دەپىن. بۇنەۋە لەم پىكناچۋونە دەرەپازىپىن، گىرەنەن دەرگا، دەرگاى ۋەتۋىزى جۋانە، گىتۇگۇكرەنە بەجۋانەن شىۋە.

ئىمە ھەرمەنمان پىكراۋە، ھىرى ھەمۇۋ جۆرەگانى گىتۇگۇپىن، شىۋازى ۋەرگىرتىۋ ۋەلامدەنەۋە، ئەۋىۋىپى گۈنگىرتىن، ۋەتى جۋان ۋاۋسەنگ. بۇ ھىچ كەس نىيە لە ئىمە، "ھەرچەند پەيۋەستىش بىت بەرەستىيەۋە" زۆر لە خەلك بىكات ھاۋرا بىت لەگەل بۇچۋونەكانىدا، پان ئەگەر لەگەل بۇچۋونەكانىدا نەۋو، ئەۋا تۆمەتى ناپەۋا بىرەتە پال. ئىمە (ھەلگىرى بىرۋاۋمەرىپىن)، پىۋىستىمان بەۋەيە، ۋانەي يەكەم بەمباشى ئەزىبەر بىكەن، كە پىگايەكە بۇچۋونە ناۋ دىلەۋە: جۋنكە ئىمە بانگۋازىن، نەك دادومر.. ھەلگىرى مەشخەلەن، نەك جىيەجىكەرى بىرەرمەگان، ئىمە خاۋەن ۋاۋ بەلگەن، سىنەتەنگ نىن بە ۋاۋ پىچەۋەنەۋ بەرەلەستكارانەن.. ئەۋ كەسەي لە ۋەتۋىز دەرەست، لاۋازە، سادەلۇخو شەۋاۋە.

بەلام بەھىزەگان، ھەمىشە لەپىشۋازى بەيەكەگەپىشتى ھەزەركانەن، پەرمەگان پىك دەخەن، بىرۋاۋمەرىپەگان دىگۈنەنچىن، ۋوۋ بە مەمانەۋ زەردەخەنەۋ ۋوۋپەۋوۋ ھەمۇۋ دۇنيا دەپنەۋە.

ھاۋرە، تۇ لە ھەمۇۋ كەس لەپىشتىرى بۇ ئەم ئەركە، تۇ ئەۋلاتىرى، تا بەشىۋەيەكى ھۇشيارانە، لەسەرخۇۋ سەنگىنانە، گىتۇگۇ بىكەيت، بىرۋاگان ئالۇگۇز بىكەيت.

ھەمۇۋ ئەۋكارانە، بەرپەرچ بىدەرەۋە كە گارى توندوتىزى بىيات دەنيتو دەپىت بەتۇقاندنى ھەزى، ئەگەر پەككىيان بىيىت بە دادومر، ئەۋا ھەۋەلى بىتۋاۋنى، پان بىرپارى ئىدانەكرەن دەرەدەكات.

لەندىر زەمانەۋە، دىگىرەۋە، پىۋاۋىكى خۇداناس، پەرومەردگار مالىكى زۆرى پىن بەخشىۋو، خىرو چاكەي زۆرى لەۋ مالىە دەرگىت، شۆرتى بە ھەمۇۋ لايەكدا پىۋاۋوۋوۋوۋوۋ، گەۋەرىۋ بەرچاۋەتىرى بەنەۋونە دەپىنەۋە.

پۇزۇنك پىۋاۋىك دەرگەي كوتا، داۋاى خۇاردىن خۇاردەۋى كىرد. خاۋەن مال لەۋوۋى پىۋاۋاردا پىۋوۋى پىشاندا، لە مەۋانەۋازىدا زىادەۋى كىرد، زىاد لەۋەي پىۋاۋارەكە ئارمىزوۋ دەرگىت خىستىە بەردەستى، پىگە خاسەكە، ۋىستى خۇدا بەيادى مەۋانەكەيدا بەننىتەۋە سوپاسو بەخشى پەرومەردگار لەك مەۋانەكەي باس بىكات.

ئەۋەندەي خۇش بىۋو، خانە خۇئ لەۋ بارەۋە دەستى بەگىتۇگۇ كىرد، پىۋاۋارەكە ۋەك تىر لە كەۋان، بەرەۋى ۋوۋى خانەخۇيەكەي دەرچوۋ، دايە بەر دەپىزى قسە، سەرەتا كەۋتە قسەكرەن بەخانە خۇيەكەي، پاشان كىرەكرەن بەرەنەۋى بە پەرومەردگار، بە ۋەتى نەشىۋا بەرەنەۋى پەرومەردگار، ۋوۋى كىردە كاپراۋ ۋەتى، ئەۋە چ دىگەرىيەكە، مەنى ھەزار خىستەۋە، لىگەراۋە نەۋوۋىم، گۋا بەزەۋى دادەۋەرىۋى خۇدا لە گۈندايە؟ ئەۋەتە دەپىن بە سۋال دەۋىم، ئەۋ جىتەك پىن دەدات، يەككى ھاپى ھەۋشەكەي بە ۋوۋەدا دادەخات، ئاخىر خۇدا بەخشى خۇي بۇملىۋنەھا كەس ھەلپىشتەۋە، بەلام دۇنيا لەمەن ھىناۋەتەۋە پەك، ۋازىيەنە پان خۇاردىن خۇاردەۋەكەم بىخۇۋە بىخۇمەۋە، تۇ لەخۇلاى خۇت نىزىك بەرەۋە.

داۋاى ئەۋەي جۆرەھا ھەپشەۋ جىپىنى ۋوۋپەۋوۋ كراپەۋە، مەردەمە خۇداناسەكە، پەروۋى نەدارەكەدا ھەلشاخا، پاشان ۋەك شىتۇكەيەك ھەستايە سەر پىن ۋەفەرىمەكەي لەمال ۋەدەر نا.

پىۋاۋە خۇداناسەكە، شەۋى بە نەستەۋىرۋلاۋ داۋاى لىيوردەن لە پەرومەردگار كىردە دوو كوتەۋە، تا خەۋ بەسەرىدا زالىۋو.

لەخۇۋىدا ھىشتەيەك، كە لەلايەن پەرومەردگارەۋە پەۋانە گراپوۋ بۋە مەۋانەۋ پىرسىارى لىكرد: كارىكى چاكەت كىرد، بە بەخشىن پاداشت دەدەنەۋە، لە بەخشىنەۋ چاكەكارەگان دىيەتە ھساۋ، بەلام ۋەدەرنانى ھەزەركە لەمالەكەتدا، پاداشتى چاكەكەتى زاپەكرە!

بەسەرسۋرمانەۋە پىۋەكە ۋەتى، جۋن دەرى نەكەم ئەۋ ۋەتى ناشىۋاۋ بەرەنەۋى پەرومەردگار بەزارد ھاتوۋە، (خۇدا ناۋى ھەمىشە پالكو بەرەز پىگىراۋە)؟ جۋن تالۋى دەرخۇارد نەدەم، ئەۋ ھىرشى كىردە سەر بەدەپىنەۋى زەۋى ناسمانەكان؟

بۇ ھەزەمەنىي خۇدا تىرم كىرد، بە خاترى خۇلاى ۋەدەرم نا. لىرەدا ھىشتەكە ۋەتى، كىن سۋوۋى بۇ ناردى كە ۋىستانت پەروۋى ئەۋ كاپرا نەدارەدا، نىزىك بۋونەۋەيە لەخۇدا، بەۋ ھىرشە تۋنە بەسەرىدا زالىۋوۋىت، ئەم مەۋىيە زىاد لەشىست سالى، ئەمە ھالىتى، خۇدا بەستەۋ جەۋر تۆمەتبار دىكات، شەست سالى بۋىرە بەرەنەۋى پەرومەردگار، پىيۋاۋەرە بەھەزۋا ھەدەرى خۇدا، لەگەل ئەۋانەشدا، خۇدا پۇزى دەداتىۋ

كچمكە بە پىكەننەمۇە گوتى: بابە گيان، پاشا پۇشاكى ناوئىت،
دەپەوئىت زىرمەكى تۆ تاھى بىكەتەو!

وزىر ھەلى داھە: پاشا پۇشاكى ناوئىت! دەى كەواتە: جىي دەوئىت!
كىژەكە گوتى: سەبەى، لەگەل خۆتەدا بمبە بۆ لای پاشاۋ لەم
گىرۇدەپىو گىرەتارىيە پزگارت دەكەم!

پىشىنانمان گوتەو پانە: ئەو كەسەى خەرىكە دەخنىكىت، پەلامارى
جەلمەووشىش دەدات، تا پزگارى دەپىت، لەبەرنەمۇە وەزىر، ھىچ
چارەو دەرتەنەنكى نەبوو، بە كىژەكەى خۆى گوت: سەبەى لە خەزمەت
جەنابى پاشادا، لەگەلەدا دەپىت! بەشكو گومانەكەت بەرەست بگەرەتو
سەركەوتوو بىتو لەو سزايەى چاۋەرەمە، قوتارم بگەپت.

بۆ سەبەى، وەزىر كىژەكەى لەبەردەم پاشادا نامادە بوون.

پاشا بە وەزىرى گوت: دەپىنەم! بەر لە دواپىھاتنى وادەو مۆلەتەكە
گەرەپتەو! ناخۆ لەو كارەى لىم داۋا كىرەپوئىت، سەركەوتوو بووئىت!
وەزىر وەلامى داھەو: گەورەم دەتەوئىت، ئەو داخاۋازىيە، لە
كىژەكەم بگەپت، پەيمانى ئەوۋى پىندام، كە لەجىسى مەن، ئەو ئەركە
جىيەجەن بىكات.

پاشا بزمەكى كىژەكەى بەرسى: ئاپا ئەو بەركەت دروۋە،
كە بە بابەم گوتەو؟

كىژەكە وەلامى داھەو: پاشا خۇش بىت، ئەو كارە زۆر دژوار نىيە،
بەلام مەن دەمەوئىت تەنھا داۋاى پەك شتت لى بگەم. ئەوۋىش ئەومىيە:
دەزوۋى لىمىن پەن دەپىت، تا جەناتەن بەرگى بەردىنى سەر پروۋى
دنىات بۆ بدرووم.

پاشا، لە ناست وەلامى كىژەكە سەرى سورما، خۇشىي لە
زىرمەكىيەكەى ھات. بەدەنكى بەرز گوتى:

ئافەرىن ئەى كىژى ژىر، تۆ زۆر زىرمەكىت. ئەوۋى گوتت، وەلامىكى
ژىرپىژىيانە بۆ داۋاكارىيە ئەستەمەكەم. پاشان پاشا ئاۋرىكى بە
لاى وەزىردا داھەو گوتى: دەمىكە سۇراغى كىژىكى ژىر دەكەم، تا
ھاۋسەركىرى لەگەل كۆرە ژىرمەكەدا بىكات، لەبەرنەمۇە خاۋازپىنى ئەو
كىژە ژىرەت لى دەكەم، بۆ كۆرە ژىرمەكەم. جا نازانم جەۋابم دەدەپتەو،
پان جەۋابم دەكەپت؟

وەزىر گوتى: قورىان، زۆر بەخوشحالىيەمەن مەن رازىم، بەلام دەپىت
راى كىژەكەش وەرىگرىن، تا بزانىن راى جىيە؟

كىژەكەش، كە پىشتەر ئاۋيانگى چاكىو زىرمەكى كۆرەشەى بىستەو،
گوتى: جەنابى پاشا، جا كىن ئەم داۋاكارىيە جەنەمى جەنابان لەخۆى
دەكات؟

دەگىرنەمۇە، لە دىر زەماندا، شاھەكى بەھىزو دادەپەرەو ھەبوۋە،
زىرمەكىو ژىرىيەكەى، بەناۋ شانشىنەكەپدا دەنگى داۋەوۋە. ئەم شاھە،
خۇشىي لە زىرمەكەگان دەھاتو لەخۆى نەزىك دەكرەنەمۇە تاۋوتوئى
بابەتە ھەلسەفەى زانستىو دىنىو گەردوونىيەكانى لەگەلەدا دەكرەن،
تا مەلۇى زانبارىيەكانى زۆرتر بىكاتو ھەزروھۇشى دەمەزەرد بىكاتەوۋە
خواردن بە رۇخى بەدات.

لەم كەشرو ھەۋاپەشەدا، زۆر ئاسايىيە، كە وەزىرگىزىرو كەسە
نەزىكەكانى شا، لە زىرمەكەگان، پان لە زۆر زىرمەكەگان بن. پاشا، زۆرچار
خۇشىي لەمۇ دەھات، وەزىرگىزىرمەكانى تاھى بىكاتەوۋە زىرمەكەيان لە
بىژىنگ بەدات، چارچارەش ھىندە لە تافىكرەنەۋەكاندا تونىو رەق بوو،
دەگەپشە ناستى ئەستەمۇ دەستەۋسانى.

چارىكىان، پاشا وىستى وەزىرمەكى تاھى بىكاتەو، بانگى كىردو پىتى
گوت: دەمەوئىت لە بەرد جەۋبەرگىكەم بۆ بدوورەت؟ بۆ راپەراندنى ئەم
كارە، سى رۆۋت لە بەردەستدايە، گەر پۆت ئەنجام نەدرا، ئەوا سزايەكى
سەخت چاۋەرەتە!

وەزىر، بە كۆلىك خەمۇ بەزارەو، گەرەپەوۋە بۆ مال، جوۋە ژوۋرە
تاپەتەكەى خۆى دەرگاى لەسەر خۆى داخستو بەدەگەمەن نەپىت، لە
ژوۋرەكەى ئەدەھاتە دەرەو. وەزىر لەبىرى ئەوۋى بىرى بەگەر بختو
سەرىك لەم داۋا دەسەۋسانكەرى شا دەر بىكات، كەچى دەستى كىرد بە
گىرەنەۋە گەلەى لە بەختى خۆى خەمو خواردن و خواردنەۋەى لەسەر
خۆى ھەرام كىرد.

كچى وەزىرمەكە، ھەستى بە بارى نالەبارى باۋكى كىرد، سەرى لە
مانەۋەى باۋكى لە مالو نەجوۋنى كۆرى شاھانە سورما، جوۋە لاى
باۋكىو پىتى گوت: بابە گيان جىتە؟ بۆچى دلتەنگو غەمبارەت؟
وەزىر وەلامى داھەو: مەن كە چەند پۆۋىكى دىكە، مۆلەتەكەم
تەۋاۋ دەپىت، جۆن دلتەنگو غەمبار نەم!

كىژەكەى بەسەرسامىيەۋە گوتى: مۆلەت! بابە گيان، تۆ باسى ج
مۆلەتەكەم دەكەپت؟

وەزىر گوتى: مۆلەتەكە كە پاشا بۆى دىھارى كىردووم، تا خواستىكى
ئەستەمى بۆ راپەرەنەم.

كىژەكە گوتى: خواستىكى سەخت! بابەگيان، ئەو داۋاكارىو خواستە
جىيە؟

وەزىر گوتى: بېھىنە بەر چاۋى خۆت. داۋام لىن بىكرەت پۇشاكىك
لە بەرد بدرووم بۆ ئەنجامدانى ئەو كارەش، سى رۆۋم لە بەردەستدا
بىت!

بەرگى بەردىن!

ئەسكەندەر رەھىم

نەمخۇرى زىندووين

يان

نەمخۇرى مردووين؟!

ئازاد مەھمەد بەرگەر كەينى

يارمەتى بىدىن دىلخۇشى كەين، كە مرد خۇي كىردەۋى خۇي. بەلام نەۋەك چەندەھا سال لەسەر جىگا بىكەۋىتو پىۋىستى بىمارمەتى ھاۋكارى ئىمە ھەيىت، بەلاپەۋە نەجىن، پاشان كە مرد، بۇ پىاۋ ۋوبىنى سى رۇزان لە پىرسەى دابىشىن، شىكسپىر دەلىت، لەبرى چەپكە گۈلۈك بېيىتە سەرگۈزۈم؛ تا لەزىانەم، يەك خۇنچەم پىشكەش بىكە، زانايەكەش جۈان دەلىت؛ (تا ھىستم اى دوست، ئدانى كىستەم رزى بە سىرپاغ من اى كەنىستەم) واتە؛ (ئەى ھاۋرئ تا لەزىانەم نازانىت كىم، بەلام كاتىك بۇم دەگىت، كە لىرە نىم). **جارىكەيان ھەزارىك بە دولەمەندىك دەلىت نەگەر مەن لەمالەكەى تۇدا بىرم جىم لى دەكەيت؟ دولەمەندەكەش دەلىت، ماجىت دەكەم كىفت لەبەر دەكەم ئىسپەردى خاك دەكەم، ھەزارەكەش پى دەلىت، دى ئەمرو تا زىندووم كراسىكەم لەبەر بىكە، ۋەختىكىش كە مرد بىمى كىن ئىسپەردەم بىكە!**

موفتى پىنجۋىنى زۇر جۈانى پىكاۋە دەلىت،

پىاۋى گەۋرەمان نايەتە بىرەردل
تاكو ئەۋ ۋۇزى دەجىتە ژىر گل
ئىنجا بۇى دەگرىن بىجۇشۋ بىكۈل
گۈرەكەى دەكەين بىباخچەۋ بە گۈل
بازئ كە بىرەۋو، لەدەستەمان دەرجوۋ
بۇ مردوۋ نەگرىن، بگرىن بۇ زىندوۋ.
خىراپ ھالى نەبن، مەن نامەۋىت ھەرگىزاۋ ھەرگىز لەخىرو
بايەخو بەھاۋ پاداشتى بەرىكردنۋ ناشتىنى مردوۋ كەم بىكەمەۋە؛
چۈنكە زۇرتىن خىر لەۋە داپەۋە يەككە لەۋ شىش مافانەى كە بەسەر
يەكەۋە ھەمانە، بەلام ئەۋەى مەن گەرەكەم، ئەۋ ھەمۋو ۋىسمىاتەۋ
خەرجىۋ ۋۇتىنىاتەۋ خۇ نىماشكىردنەى پىرسەى، با بە ھەمۋومان
ھەۋل بىدىن، پىرسەكانەم بىخەينەۋە سەرچۈرچىۋە شەرىيەكەى.

* دىكتۇر ەلى شەرىيەتى دەلىت؛ دراۋسىيەكەم لە بىرساندا
مرد، كەچى لە رېۋەسىمى پىرسەكەيدا، مەرىكەيان بۇ سەرىپى.
ئەم ۋتە بىنرخو پىرەھاپەى شەرىيەتى، شىتگەلىكى زۇر
لەخۇ دەگرىتو ۋىرى زۇر شىتەمان دەكات، بەداخەۋە دەلىم؛
ئىمە لە ۋۇگارىكدا دەزىن، شىتەكان ھەمۋو پىچەۋانەم،
مىۋەكان ھەمۋو ناخو سىرووشىيان گومرايە، مىۋەجەتەكان
تامى راستەقىنەيان لەدەستەۋە، شىتەگرىنگو پىرەھاكەكان كال
بۈۋنەتەۋە، ھىندەى گرىنگى بەۋالەت دەدرىت، ھىچ ناۋرۈك
لە ناخ نادىتەۋە، تۈيۈكلىش تەنھا بۇ پاراستىنى كاكە، ھىندەى
مامەلە لەگەل ۋوخساردا دەكەين، نىۋ ھىندە ھىسب بۇ ۋوخسار
ناكەين، ھىندەى بۇ دۈنيا دەزىن، ھىندە ھەۋلى ناۋدەندىرەۋەى
دۈۋرۇز نادەبن، ۋىستەى قسانمان زۇر، بەلام كۆلەۋارى دەستان،
ئەۋ ئىسانەى دەگرىن زۇرەيان قسەى زلى زەبەلاخى بىرىقەدارن،
ھىچيان لە مەيدانى كىردارو پىراكتىكدا جىبەجى ناكىرن. ھىندەى
لەخەمى مردوۋىن، ھىندە لە خەمى زىندوۋا نىن، ھىندەى بۇ
خەلىك ۋۇدېلۋ لەبەر خاتىرى ئەۋ ئەۋ دەزىن، ژيانى تايەتەى
خۇمان ۋن كىردوۋ، ھىندەى گرىنگى بەشەكانى دەۋرەبەرمان
دەمەين، ناخى خۇمان ۋەرامۇش كىردوۋ، خۇدا مىۋەى تەكرىمەۋ
پىزدار كىردوۋ، بەزىندوۋىۋ بەمردوۋىۋ، دىبىت ئىمەش پىزى
تەۋاۋ لەيەكەى بىننىن، ۋەكو گۈترەۋ؛ بەۋوۋنەمان خۇشال دەبن.
شادۋمان دەبن، بەمىردىشمان نىگەرەنۋ خەمبار دەبن، بەلام لەم
بەينەدا، ھەستەمان پى ناكەن، ئىستە ۋىك ۋايە مەگەر ئاگامان
لەۋوۋنۋ مردنى يەكەى ھەيىت، ئەگەرنا بەكەيمان بىر چۈۋەتەۋە،
لە زىندوۋ پەستىنۋ مردوۋپەرسىتىن، ھىندەى خەم بۇ مردوۋ
دەخۇينۋ مەسروۋۋو ۋازاندەۋەى ۋەبىرۋ چەمى ماتەمىنىۋ
پىۋەرسىمى تازىە بۇ مردوۋ دەكەين، با بە زىندوۋىۋ لەخەمەتى
بىنۋ دلى نەمىجىننىۋ دۇايەتى نەكەينۋ بەقەدەر پىۋىست

كيسهلى خاوهن پەيام

پېشەوا خالىد ئەحمەد

نەگەم بېرىدەوام بىم، لە كۆتاييدا خەرىك بوو كەرويتشك لىم بىاتەو، بەلام مەن مەم درېژ كرد، سەپىركە بەومو نەوستان، كە ئىسراحتى نەگەم بېرىدەوام بوو، بەلكو ھەموو تواناو لىھاتووېى و وزەپكى خۆى سەرف كرد؛ بۆنەوى سەركەوتوو بىت.

نازىزان، تۆ خاوهنى كۆمەلىك تواناو بەھرمو لىھاتووېىت، كە لەگەل كەسەكانى دىكەدا جىيات دىكاتەو، بەلام پېوستە بىاندۆزىتەو، باشە لە خۆت نەپرسى؛ چۆن ئەم كىسەلە، ئەم كۆلۆمى خستە سەپشتى؛ خۆ نەگەر بىكەوتە سەپشت، ناتوانىت ھەلبەگەرپتەو؟ نەتېرسى؛ باشە بۆ بەم بارانو تۆفە دەروانو لە رېگەداپە؟

ئەم كىسەلە كۆلۆمەكى لە ناو دەرياكەدا بىنيوودو چووتە ناو ئاومەگەم كۆلۆمەكە چۆتە سەپشتى و وردە وردە ھاتووتە دەروە، لىرە لىھاتووېى بەكارھىناو، لەسەروو نەوستانەو پىمان دەلت؛ (شتىك لە ژياندا بوونى نىيە، كە نەتوانىت بىكەپت، بۆيە ھەرگىز مەلئ ناتوانىت)؛ چونكە وەك خوداى گەورە دەفەر مويت؛ (و ان لىس للانسان الا ما سعى).

بەم كەشرو ھەواو بارانو تۆفانە، ئەم ھەر بە رېگامو ھەوستانو، لە كاتىكدا چەندىن كىسەلى دىكە لە ژىر دارو بەردا، خۆيان شار دووتەو؛ بۆنەوى باران لىيان نەدات، بەلام ئەم كىسەلە پىمان دەلت؛ (ئەگەر دمتەوئىت سەركەوتوو بىتو بە نامانجەكەت بگەپت، دىبىت كۆل نەدمىتو بەردەوام بىت)، ھەر چەندە رېگرو كېشە ھەپىت، بەلام پېوستە تۆ باومپت بە خۆت ھەپىتو سەپ بەرز بىكەپتەو ھەمىشە رووت لە خالى كۆتايى و بەدمستھىنانى نامانجەكەت بىت، گوئ بۆ دەرووبەر مەگرە؛ چونكە كەسانىك ھەن، كە ئىھمالنو خاوت دەكەنەو.

راستە كىسەل ھاوغيكى رەقى ھەپەو لەشى تەپ ناپىت، بەلام ئەم پلانى بۆ ئەو دانو كاتىك بە رېگادا دەروات سەپ دەر دەھىنىتو تەپ دەپىت، بۆيە ئەم كۆلۆمى كرووتە سەپ پىشتى، بۆيە پېوستە لە ژياندا پلان بۆ سات بە ساتى دابىتت؛ بۆنەوى تا خالى كۆتايى و بەدمستھىنانى نامانجەكەت بەردەوام بىتو كۆل نەدمىت.

لە كۆتاييدا، ھەرچەندە ژيان سەختو ناپەخت بىت، بەلام بە وىستو ئىرادەو باومپەخۆبوونى مرووفو پلان بۆ ژيان، كۆلەمدان بەردەوامى، سەرنىچام بە نامانج دەگەپت.

گرنگ نىيە رەشەباى ژيان لە كام ئاراستەو ھەلدەكاتو لە كۆتە دىت، بەلكو گرنگ ئەو، تۆ لە سەپ رېگا ئاراستەكەى خۆت بەردەوام بىت. ھاتنە دىياى ئىمە. پەيامو نامانجى دىبارىكراوى خۆى ھەپە، ئەو پىش ئاومەدان كەروەى سەپ زەوى جىھانە، بۆيە پېوستە لەسەر ھەر تاكىك، سەپ زەوى بەپى ھوودەو بەپى مەپەست نەزى، چىدى سەپمان روو لە زەوى چاومان روو لە دوونى نەپىت، يا سەپ بەرز بىكەپتەو چاومان لە ئاسۆ داھاتوو بىت؛ بۆنەوى تواناكانمان بىخەپە گەر بەرمو ژيانىكى خۆشترو بەختەومرتر، زۆرېك لە ئىمە كارتۆنى كىسەلو كەرويتشكەمان بىنيو، بەلام لە پىشت نەمەو، فەلسەفەپەكى گرنگ ھەپە كە پىمان دەلت؛

۱- تۆ تواناو وزەى شاروومو زۆرت ھەپە، بەلام نەتدۆزىوتمەو، يان بەكارت نەھىناو، ئەگەر پلان نامانجىكى دىبارىكراوت ھەپىت، ئەو دمتوانىت كارى زۆر گەورە بىكەپت، كە لەوانەپە خۆشت بىرت لى نەكردىتەو گەر بۆ دەرووبەرەكەتى باس بىكەپت، بىكەپتەو بىت، ئەگەر بە ھەر كەسەك بىت؛ ئەگەر كەرويتشك كىسەل پىشېركى بىكەن، كامىيان دەپەنەو؟ بە بىكەپتەو دەلت؛ (بىگومان كەرويتشك)، بەلام باومپەخۆبوونو كۆلەمدان دۆزىنەوى توانا شاروومەكانى خۆت، دىبىتە ھۆى درووستكردى موعجىزە، وەك چۆن كىسەلەكە پىشېركىكە بەردەو.

۲- مرووفى سەركەوتوو، بىر لە راپرودو ناكاتەو ھەردەم بۆ رووى نامانجو سەركەوتن دەروانىت، كىسەلەكە فېرمان دەكاتو دەلت؛ (ژيان وەكو پىشېركى ماساؤون واپە، نابىت ئاوپ بەدەپتەو؛ چونكە ئەگەر بىپىت، كە موناپىسەكەت دوورە، ئەو تۆش خاوت دەپتەو دەلتىت پەلەم نىيە، نابىت سەپىرى بەردەمى خۆت بىكەپت؛ چونكە مانووت دەكاتو خاوت دەكاتەو، بۆيە پېوستە ھەمىشە رووت لە ناپىندەو نامانجەكەت بىت؛ بۆنەوى ھەمىشە بە ھەمان نەفەسو وزەى سەرتاود، لە ھەولو تىكۆشانو بەردەوامىدا بىت.

۳- زۆرچار پېوستە ھەو روژ بىكەپت بە پەلكو ئىسراحتو كارە لاوەكىو ھەراھىتەكانى ژيان وەلا بىتت، ھەموو رېگەو تواناپەكى خۆت بەكار بىتت، كىسەلەكە پىمان دەلت؛ (رېگاكە زۆر بوو، منىش خاوم؛ بۆنەوى پەكەم بىم، دەپىت ئىسراحت

ليۇناردۇ داڧىنشى

(۱۴۵۲-۱۵۱۹)

ئالانى

ليۇناردۇ زۇر بە ھىز بوۋە ھەزى لە ئەسپسارى سوارچاڭى كىردوۋە. ليۇناردۇ بۇ ئەۋ كاتە ئاسايى نەبوۋە؛ چۈنكە گۇشتى نەدەخواردو پروۋىكى بوۋە، بەلام نەزانراۋە، تا كۇتايى ژيانى وا بوۋە، يان نا.

ليۇناردۇ، لە دەۋرۋەبەرى ۱۴۸۲، لەبارى خۇيەۋە، لە نامەيەكدا بۇ ليۇدېشېكۇي نوۋىسيۋە؛ لە كاتى ئاشتيدا بېروام وايە دەتۋانم دلخۇش بىم، ھەرومكو تەۋاۋى كەسانى دېكە، دەتۋانم پلانى نەخشەي بېناسازى داپنىم بۇ تەلارى تايىمەتى گۇشتىش، ھەروھا گۈيزانەۋەى ئاۋ لە شۈيۋىكەۋە بۇ شۈيۋىكى دېكە، دروۋستكردى بەيگەر لە مەرمەر، بېرۇنزو قوپ، لە ۋىنە كىشانىشدا دەتۋانم ھەموو شتىك بېكەم، بىۋانەشەۋە كە دەلېن مەھالە.. لە ۱۴۹۰دا، ئاۋى چوۋە يەكېك لە چۈار ئەندازيارەكەى ليۇدېشۋە.

* ليۇناردۇ زۇر بايەخى بە ئاۋ دەداۋ ھەزى لى بوۋ ھەر لە بېچۈكترىن دلۋەۋە، تا جۇگەۋ پروۋارە گەۋرەكانو دەرياكانىش. بە لايەنى كەمەۋە دوو لەۋ كىتايەنى كە تىيىنى تىدا نوۋىسيۋە لەبارى ئاۋەۋمىيە.

كۇدېكس لىسېستېر، كە ئىستاۋى پى دەلېن لە دەۋرۋەبەرى ۱۵۰۷ ۋە ۱۵۱۰ نوۋىسيۋەتى، ھەموۋى لەبارى شىۋەكانو ھاتتە خوارمەى ئاۋەۋمىيە.

لە ميلان لە مانگى ۹ بۇ ۱۰ ۱۵۰۸ ليۇناردۇ كىتايىكى دېكەى پىر كىردەۋە لە تىيىنىيەكانى لە ژىر ئاۋنىشانى گەردوۋن لەگەل ئاۋ.

ليۇناردۇ ويستى ئەم خۈيۋىنەنەنى بە دوو پىگە بە كار بېيىت، يەكەم بۇ ۋىنەكردى خۇي، دوۋەم بۇ كۇنترۇلكردى چۈۋەلى ئاۋ لەگەل دروۋستكردى ئامېرىكا كە ئاۋ بېرۇننىت. ئەۋ تەنھا ھەۋلى كىشانى پروۋارە دەرياكانى نەدەدا، بەلگو

يەكېكە لە بەناۋىبانگىرىن ۋىنەكېشۋ ئەندازيارو پروۋەكانسو جۇگرافىناسو زاناكانى ئىتالىا.

ليۇناردۇ داڧىنشى كىيە؟

ليۇناردۇ لە ۱۴۵۲/۴/۱۵ لە فىنس كە شارىكى بېچۈكە لە ئىتالىا لەدايېبوۋە، دايكى ئاۋى كاترىنا بوۋە، باۋكېشى پارىزەر بوۋە، كە ئاۋى پېرۇ داڧىنشى بوۋە، داڧىنچش واتە، خەلكى فىنيس. ليۇناردۇ يەكەمىن كەس بوۋە، لە نىۋ ھونەرمەندو ۋىنەكېشاندا، كە ويستويەتى لە پى كارمەكانىيەۋە لەجۋانى سىروۋشتى گەردوۋن بېكۇلېتەۋە پېناسەى بىكاتو نىشانى بدات. بېرۇكەكانى ليۇناردۇ، زۇر بەھىز بوۋن. ئامانچى ئەۋە بوۋە كە تېگەيشتەنەكانى لە سىروۋشت بىكار بېيىت بۇ داھىيانو دروۋستكردى چەندىن ئامېر؛ بۇ باشتر بېرۇۋەبەردى ئەۋ جىرمانەى تىيدا دەژيا.

ليۇناردۇ لەسەردەمى خۇيدا، ۋەك ھونەرمەندىك، ھەروھا ۋەك داھىيەرىك، زۇر پىزى لىدەگىرا.

ليۇناردۇ بەردەۋام سەپىرى سىروۋشتى دەكرىدو زۇر پىرى دەكرىدەۋە؛ بۇنەۋەى باشتر لەم گەردۈنە تىيىگات.

ژمارىيەكى زۇر بەلگەنامە، لەسەر ژيانى ليۇناردۇ ھەيە، ھەروھا بەھۇي نوۋىسيۋەكانىشەۋە، لە كۇتايىيەكانى ۱۵۲۰دا پاولۇجېشۋ، تا پادىيەك دەيزانى كە ليۇناردۇ لە ميلان، يان رۇمايە، سەبارەت بە ليۇناردۇ وتوۋيەتى؛ كەسىكى زۇرجۋانو بەرەۋشتو بەخشىندە بوۋە ھەمىشە بە خەندەۋ دلى خۇشەۋە قەسەى بۇ بەرامبەر كىردوۋە، نوۋسەرىكى دېكەش ھەر سەبارەت بە ليۇناردۇ وتوۋيەتى؛ كەسىكى زۇر سەرنجراڭىش بوۋە ھىزىكى جۋانى ھەبوۋە. دەشلىت؛ ئاسايى چاكەتىكى پەمەيى كورتى لەبەر دەكرىد، كە لەۋ كاتەدا باۋى چاكەتى درىژ بوۋە.

لە سالى ۱۵۰ نوۋسەرىكى دېكە (جۇرجىۋ فاسارى) نوۋىسيۋەتى كە

كىشىنى ئۇ ۋە يېڭى كە چۈن ئاۋ لە ھەۋادا ۋەنگى ئاسمان دەڭۈزى، چۈنئىتى بىننىنى تۇ، بۇ ئۇ ۋە ماۋە دورە، باسى چۈنئىتى ئۇ زىيان ۋە شەبەبە دەڭات، كە لە ۋەبارى ئارنۇدا بىننىۋەتى، شەبەبە دەڭەرتتەۋە بەر ئاۋەكە دەڭەرتتە بەرزى دەڭاتەۋە چاللىكى گەۋرە درووست دەڭات، ئاۋەكە بەرلىكى بۇ ئاۋ ھەۋاكە بەرز دەڭەرتتەۋە، ۋەنگى ھەۋەكە ۋەنگى ھەۋەكە، ئەمانەم بىنى لەسەر لەمى ۋەبارەكە، لەمەكە چال بېۋو زىاتر لە بەرزى بالى مۇۋەتتەك.

لەمۇ زىخو چەۋەكە ھەلەمەن بە دەۋرى ئۇ ۋە ناۋچە فراۋانەدا، لە ھەۋاكەدا ۋە دەڭەرتتە كە تەلەرتى بەرز بېتو بەشى سەۋەۋى بالى بېۋەتتەۋە ۋەك لەمەكە درەختىكى بەرز. ۋەنگەنى دواترى لىۋناردۇ، ۋەبارەكە زۆر شەبەبە پېشان دەمەن، لىۋناردۇ ئوۋسىۋەتتە؛ چوۋەلى ھەۋا توۋرەپەكەم بىننى، كە درەختى گەۋرە دارستانەكان ۋە سەۋەۋى خانوۋەكان چۈن دەڭات بە ئاسماندا، ھەمان توۋرەپە چالى گەۋرە درووست دەڭات بەردەكان لا دەڭات.

ۋەنگەنى لىۋناردۇ،

لىۋناردۇ بېلى ۋە بوۋ ۋەنگەنى دەڭەرتتە چىرۋەك بېگېرتتەۋە، زۆر خىراترو ئاسانتەر لە ئوۋسەر، ئەۋەش بە نىشاندا ئۇۋە چۈن شەكەن بە تەۋاۋى دەڭەرتتە. مۇنالىزا كە لىۋناردۇ، پان لاڭگۈۋەندا، ئەمۇ تا رادەپەك بەناۋەتتە ۋەنگە لە جېھاندا. ئەۋ دەڭەرت ۋەنگەنى، بېرگەندەۋە، پېكەتتەۋە لە ئالۋى زۆر. ناۋى مۇنالىزا لە ۱۵۵۰ دا دەڭەرت سەۋەت، كاتتەك چۇرچىۋ ۋەسارى لەبارە زىانى لىۋناردۇ ئوۋسىۋەتتە، لە كىتەپتە كە باسى زىان كارى ھەنەرمەندى ئىتالى دەڭەرت. ۋەسارى دەڭەرت؛ لە ۋەرتىن لىۋناردۇ دەستى كە بە ۋەنگەنى لىزا گېرادىنى، كە زىنى ۋەسارى دېل گېۋەندەۋە، مۇنا كورتكەۋە مادۋەنە، ۋە خانەكەم، بە ئىتالى، بە شىۋە پېز، بۇ نەۋەت بەكار دېت.

مۇنالىزا ۋە لىزا خانەم، ئاۋەكە دېكە بۇ ۋەنگەنى لاڭگۈۋەندا دوۋ مانا دەڭەرت؛ خانەم دېل گېۋەندە، پان دىخۇش ۋە: خانەم دىخۇش.

ئەندازىۋە دېۋانە

لە دەۋرەۋە ۱۴۸۲دا، لىۋناردۇ نامەۋەكى بۇ لىۋدۇۋىكۇ سەۋەرتا لە مىلان ئوۋسى بۇۋەۋە پېلى بلى كە دەۋان چى بىكاتو بۇچى لىۋدۇۋىكۇ دەڭەرت دېۋەرتتە. ۋە؛ چەندەم بېننىۋە بېرە كەرتتەۋە لە كارەكانى خەللى، ئەۋەنى كە خۇيان بە باشتەرت درووستكەرى نامىزى شەپ دادەنا. مەن بېرۋەكەكان ۋەنگەنى خۇمت پېشان دەۋەم پاشان دەڭات بەۋە كە خۇت دەۋەت. پاشان ھەندەك لە بۇچوۋەكانى كە بە لىستەك بۇ جېھەنەم سەربازى، سوۋەكە بوۋ، بەلەم بەھىزى پەردى چوۋاۋىۋە پېكەپەك بوۋ بۇ ۋەرتەندى پەردەكانى دۋەن، پەپەۋە پەرد بۇ سەربازە، پېگا بۇ ۋەستەنى ھاتە دەۋەۋە ئاۋ لە چالەكانى كە ھەلەكەندەۋە، پېگا بۇ ۋەخانى ۋەلا بەن بەكارەنەنى چەكى گەۋرە. چەكى چوۋاۋە كە دەۋان

لە ۋەبارەكە زۆر بەرد بەدات، پېگا نەۋەنى، زۆر زەۋى زۆر ۋەبارەكانى كە تەنەت ئۇ لۇرەنەشى داپۋەشەۋە، بۇۋەۋە بىتەن بە دىۋانە بېرۋە بە ئاۋ سەربازە دۋەنەكاندا، چەكى بېچەك گەۋرە ئاۋاسىۋە مەكەنە بۇ ھەلەنى بەردە كەشتى كە نەمەن بوۋ لە ھىرشى چەك لە دەۋە.

* ۋەنگەنى:

لە ھاۋىنى سالى ۱۵۱۶ مىۋاندارىۋەكە ۋەنگەنى قېۋەل كەرتتە پېشەرت بۇ كۋەشكى سەۋەك ۋەنگەنى لە ئەمەۋىس لە شىۋى لۇرى، لىۋناردۇ لەلەم ۋەنگەنى ۋەنگەنى پېزى زۆرى لىۋەگېراۋ خەلەتتى زۆرىان دەڭەرت.

ناۋەشەنى سەركەردە ۋەنگەنى ۋەنگەنى پەن داپوۋ، ھەۋەدا خانوۋەكە گەۋرەپەن لە كۋەس لۇۋىس لە ۋەراۋ ئەمەۋىس پېشەشى.

لە مانىكى ۱۰۱۷ دا ئوۋسەۋە، كە لىۋناردۇ لاۋز بوۋە لە كەرتتە ۋەلەم، لەبەرنەۋە نەپەدەۋەنى بەنەشەنى ۋەنگەنى بېشەت، بەلەم لەگەل ئەۋەشە، ۋەنگەنى دەڭەرت ۋەنگەنى دەۋەۋە.

لىۋناردۇ ھەۋە شەكەنى، ۋەنگەنى، چەكەنى لە ۋەنگەنى بۇ ۋەنگەنى بەجى ۋەنگەنى، نىۋە ۋەنگەنى لە ۋەراۋ مىلان بەخەشى بە خەمەتتەكە، نىۋەكە دېكەشى بەخەشى بە سالى.

ھەۋە ئاۋ مەلەكە لە كۋەس لۇۋىس لەگەل پەردەكانى كۋەراپەۋە لەلەم كەشتەۋەكەۋە، ترەخەنە بۇ درووستكەرتتە كەنالىكى ئاۋ بۇ گەۋەتتەۋە كەشتى لە مىلان.

لە نامەكە مىلەۋە زانەمان كە كە كەلگەۋەكەشى لە فېسۇلى لە باكۇرى ۋەنگەنى ۋەنگەنى ۋەنگەنى.

لىۋناردۇ لە مەلەكە خۇيدا، لە كۋەس لۇۋىس لە دوۋ شەمە ۱۵۱۹/۵/۲ كۋەچى دۋابى كەرت.

ئىستەنەكە ۵۰۰ سال بەسەر مەندە تېپەپەۋە، بەلەم بۇچى تا ئىستەنە ۋەنگەنى؟

۱۰ پۇز پېشە ئۇۋە ۋەنگەنى، ئوۋسىۋەتتە كە ھەز دەڭات پاش مەندى، چى لە سامەنەكە بېرەت.

چەند زانەپەكە سەرنەۋەرتتە سەۋەرتتە بە لىۋناردۇ

دەۋەشە:

* دەۋەشە تۋەنىۋەتتە لەمەك كاتتا بەدەستەكى بىۋەستە بەدەستەكە دېكەشى ۋەنگەنى بېشەت.

* بۇ يەكەمەن چار لەسالى ۱۵۰۸دا، ھاۋەنى چاۋ لەلەم دەۋەشەۋە پېشەپەز كراۋە.

* بەگەۋەرى بەرنامەۋەكە تەبەت بە ناسىنى دەۋەچاۋ، ۋەسارى دەۋەچاۋ مۇنالىزا كە بەناۋەتتەرتتە تەۋە ئەم ناۋەدە، لەسەدا ۸۲۷ خۇشەلەم لەسەدا نۇى پېتەۋە لەسەدا شەستى ترەۋە لەسەدا دوۋەكە دېكەشى توۋەپە.

* ھەۋەكە ناپلېۋ، مايكل ئەنجىلۇ، ئەنەشتەن، نىۋەن، بېل گەپتە، ئۇپرا، ئۇپرا، لىۋناردۇ دەۋەشەۋە چەپەلە بوۋە.

* ئەم ناۋەدە ۋەراۋەتتە كە زىندەۋەرى لەمەۋەزەۋە لەبازار دەڭەرتى نازادى دەڭەرت.

زموږ به چېنېك له هـوا دموره دراوه كه (له تيكه له گازيكي جوړاو جوړ پيكنيت)، پي دوتريت نـتمؤسفـير، نـتمؤسفـير زموږ دمباريتو ريگه به بهردوام يوونى ژيان دمـدات لـسمـرى، نـمـگـر نـمـ جـيـنـه نـمـبووايه، تـيـنـى گـمـرى خـوړ له رؤډا دپـسـوتـانـدـيـن، يـان بهـوـى دابـهـزـيـنى پـلـى گـمـريـمـهـوه له شـمـودا دـمـان بـمـست. پـيـسـوونـى هـمـا كـهـى رـوودـمـات؟

پيسوونى هـمـا رـوودـمـات نـمـگـر گازمـكان، دووكـل، بـوـنـوـبـرـامـه، تـهـپـوتـوـز بـكـريـته هـمـاوه (نـتمؤسفـير)، هـمـا ناخـاوـيـن دـمـيـت، بهـجـوړـك دـمـيـت هـوـى زيانگـيـانـدـن به مـرؤف، گـيـانـلـمـبـرـانـو رـوودـك. هـمـر مـادـمـيـك كـه دـمـريـته هـمـاوه گاز بـيـت، تـهـنـلـكـه، يـان بـوـنـوـبـرـامـه (سـرووشـتى بـيـت، يـان له نـمـجـامـى چـالـاكـى مـرؤفـهـوه بـيـت)، نـمـگـر نـمـ هاوسـنـگـيـه سـرووشـتـيـه تـيـك بـدات، زيان بهـرـوودـك گـيـانـلـمـبـرـان بـگـمـيـنـيـت، پـيـ دوتـريت پـيـسـوونـى هـمـا.

نـمـو شـتـانـى كـه دـمـبـه هـوـى پـيـسـوونـى هـمـا پـيـان دوتـريت، پـيـسـكـرـمـكان، وـكـ نؤكـسـيـدـمـكانى نايتـرؤجـيـن، يـكـمـ نؤكـسـيـد كـاربـون، هايدروكـاربـونـهـكان، نؤكـسـيـدـمـكانى گوگرد (بـهـزؤرى له كـارگـهـكانـهـوه دـمـرـدـهـجـيـت)، تـهـپـوتـوـز تـمـنـلـكـهـى وـرـد، لـهـكـل مـادـدـه نـمـدـمـيـهـكان كـه تـوانـاى هـلـمـيـنـيـان هـمـيـو دـجـنـه هـمـاوه.

مـادـه پـيـسـكـرـمـكانـيـش دوو جؤرن، يـكـمـ، پـيـسـكـرـه يـكـمـمـيـهـكان: نـمـو گازو تـمـنـلـكـهـن دـمـريـتهـوه كـه رـاسـتـهـوـخـؤ دـمـريـته هـمـاوه، دـمـبـه هـوـى پـيـسـوونـى هـمـا، وـكـ گازى يـكـمـ نؤكـسـيـد كـاربـون له نـمـگـزؤزى نؤتؤمـيـلـهـكانـهـوه، يـان گازى دووم نؤكـسـيـد گوگرد له نـمـجـامـى سـووتـانـى خـهـلـوـزـهـوه.

دووم: پـيـسـكـرـه دوومـيـهـكان: كـاتـيـك پـيـسـكـرـمـكان له هـمـادا تـيـكـل دـمـبـن، لـهـكـل يـكـ كـارلـيـك دـمـكـن، مـادـدـى كـيـمـيـايـى مـتـرـسـيـدـارـتـر درووست دـمـيـت، به يوونى تـيـشـكى خـوړ تـمـه دووكـل (smog) درووست دـمـيـت، كـه هـوـكارى زؤر نـهـخـوشـيـه.

نـمـ مـادـدـه كـيـمـيـايـيـانـه كـاريگـمـريـان هـمـيـه لـسـمـر تـهـنـدرووستى مـرؤف، كـيـشـى هـمـنـاسـمـدان درووست دـمـكـن، دـمـبـه هـوـى سـوتـانـهـوى چـاوو لوټ، هـرـوـهـا كـاريگـمـريـان هـمـيـه لـسـمـر كؤ نـمـدـامـى دـمـار، نـمـگـر هـلـى بـمـزـيـن، تـمـنـمـت هـوـكاره بؤ شـيـرـهـنـجـه. كـاتـيـك پـيـسـوون له هـمـادا رـوودـمـات، زؤر بـمـنـاسـانـى بـلاودـمـيـتـهـوه، لـمـبـرـنـهـوى نـيـمـه هـمـا هـلـدـمـزـيـن، بـمـنـاسـانـى ناـتـوانـيـن رـيگـرى لى بـكـيـن.

چى دـمـبـيـته هـوـى پـيـس يوونى هـمـا؟

پـيـسـوونـى هـمـا له نـمـجـامـى چـالـاكـى مـرؤفـو سـرووشـتـهـوه دـيـت، رـووداوه سـرووشـتـيـمـكان كـه دـمـبـه هـوـى پـيـسـوونـى هـمـا، وـكـ سـوتـانـى دارـسـتـانـهـكان، تـهـقـيـنـهـوى بـورگـانـهـكان، رـامـالـيـنى با، بهـهـلـمـيـونـى مـادـه نـمـدـمـيـهـكانو تـيـشـكه چـالـاكـى سـرووشـتى.

نـمـو چـالـاكـيـانـى مـرؤف كـه دـمـبـه هـوـى پـيـسـوونـى هـمـا وـكـ:

۱. نـمـو گازانـهـى كـه له كـارگـهـكانـهـوه دـمـرـدـهـجـن:

كـاتـيـك سـمـري كـارگـهـكان دـمـكـيـت، لـولـى نـسـتـور دـمـيـنـيـت بهـرـو نـاسـمـان بهـرز بـوونـهـتـهـوه، دووكـل هـلـمـيـكى زؤرى لـيـوه دـمـرـدـهـجـيـت، وـكـ كـارگـى سـوتـانـى خـوړو خـاشـاك، كـارگـه پـيـشـهـسـازيـهـكان، وـيـسـتـگـى بهـرـمـيـنـانـى كـارمـا، لـه دوگـهـلـمـيـانـدا پـژمـيـهـكى زؤر له يـكـمـ نؤكـسـيـد كـاربـون، ناوـيـته نـمـدـمـيـهـكانو مـادـدـى كـيـمـيـايـى تـيـدـايـه، نـمـه بهـمـرـدـوامـى لـمـو شـوـيـتـانـه رـوودـمـات كـه مـرؤفـى لـى دـمـى. هـرـوـهـا كـارگـى پاـلـوتـنى نـمـوت پـژمـيـهـكى زؤر مـادـدـى هايدروكـاربـونـى دـمـكـاتـه هـمـاوه.

۲. سـوتـانـدـنـى نـهـوتـو بهـرـمـهـمـهـكانـى: لـه دواى سـمـرـدـمـى پـيـشـهـسـازيـهـوه، هـوـيـهـكانى گـواسـتـنـهـوه بـوون به بهـشـيـكى سـمـرـمـى لـه ژيانى نـيـمـه، نؤتؤمـيـلـى بـجـوكـو بارهـلـگـرـمـكان، شـمـهـنـدـمـهـر، كـهـشـتى وـرؤكـه، هـمـوويـان بـريـكى زؤر سـوتـهـمـنى بهـكـارـدـهـيـنـن، نـمـو گازانـمـشـى كـه دـمـرـدـهـجـن بـريـكى زؤر له پـيـسـكـرـه يـكـمـمـيـه دوومـيـهـكانـيـان تـيـدـايـه، نـمـه هـوـكارى سـمـرـمـى پـيـسـوونـى هـمـاوه، كـه بـمـنـاسـانـى ناـتـوانـيـت چـارـهـسـمـر بـكـريـت، چـونـكه مـرؤف پـيـوـيـسـتى به بارهـلـگـرو هـوـيـهـكانى گـواسـتـنـهـوه هـمـيـه بؤ گـواسـتـنـهـوى خـهـلـكى، كـهـرـسـتـه پـيـشـكـهـشـكـرـنـى خـزـمـتـگـوزـارى.

۳. مـادـه كـيـمـيـايـهـكانـى مـالـهـوهـو كـيـلـگـه:

مـادـه پـاكـكـرـهـوهـكانـى مـالـهـوه، دوگـهـلـى مـتـيـهـخ، رـمـنـگو بؤيـه، قـرـگـمـرى مـيـرو، پـهـيـنى كـيـمـيـايـى، هـمـوويـان مـادـدـى كـيـمـيـايـى زيانـبـخـش دـمـكـنـه هـمـاوه، كـه دـمـبـه هـوـى پـيـسـوونـى هـمـا، زؤرـجـار نـمـ مـادـه كـيـمـيـايـيـانـه بهـكـارـدـهـيـنـن، له مـالـهـوه، يـان له شـوـيـنى نـيـش، لـمـبـر نـمـبوونـى، يـان كـمـى هـمـا گوړـكى، رـمـنـگـه نـهـخـوش بـكـهـويـن نـمـگـر لـى هـلـمـزـيـن.

سـمـرـچـاو، <http://www.eschooltoday.com>

پيسوونى هـمـا

پیر و راز

شىيخ ئەحمەد دىدات

۱۹۱۸ - ۲۰۰۵

بەرزان نەبۇبەكر

كارگەيەك، كە تايىمەت بوو بە فرۆشتنى كەلوپەلى ناومال. پاشان لە ھەمان كارگەدا، بووتە نووسەرى كارگەكەو حساباتى كارگەى كردوو، دواتر لەبەر لىھاتوووىو دەستىزنگىنى، كراوە بە بەرپۆمبەرى كارگەكە.

* لە كۆتايى چلەكاندا، پەيوەندىيى كردوو بە خولى پراھىنانى سەرمەتايى بۆ چاكردەنەوى رادىزو دانانى ئەندازەى كارمباو (كارمبابەستن)و چەندىن لايمى ھونەرى دىكە، لەو رىگەيمو تەوانى سامانىكى باش كۆ بكا تەمو، پاشان لە سالى ۱۹۴۹ كۆچ دەكات بۆ پاكستان و ماوەيك لەوئ دەمىنئەتەمو؛ تا ئەو كاتەى كارگەيەكى رستەو چىن دادەمەزىنئەت.

* دواتر ژيانى ھاوسەرى پىك دەمىنئەتو خوداى گەورە دوو كورو كچىكى پى دەبەخشەت.

* دواى بەسەربردنى چەند سائىك ژيان لە پاكستان، ناچار دەبىت كە بگەيژتەمو بۆ باشوورى ئەفرىقىا؛ بۆنەوى رەگەزنامەى ئەفرىقى لەدەست ئەدات؛ چونكە ئەو لەدايكبووى باشوورى ئەفرىقا نىيو بە رەگەز ھندىيە.

بە گەيشتنى بۆ باشوورى ئەفرىقىا، دەستبەجى پلەى بەرپۆمبەرى لە ھەمان كارگەى كەلوپەلى ناومال، كە پىشتەر تىيدا بەرپۆمبەر بوو، پىتەخشا، واتە؛ بوومو بە بەرپۆمبەر لە ھەمان كارگەدا.

* لە سەرمەتاي پەنجاكاندا، يەكەم كتیبى نووسى بە ناوئىشانى (كتیبى پىرۆز سەبارت بە پىغەمبەر محمد (سەلامى خوداى لى بىت)چى دەلئەت؟)، دواى ئەمو كتیبى دوومى بەناوئىشانى (نايا كتیبى پىرۆز كەلامى خوداى گەورە؟) نووسى.

* سالى ۱۹۵۹ شىيخ ئەحمەد دىدات، وازى لەسەرچەم كاروكاسىبوو كاركردنئەك ھىنا؛ بۆنەوى خۆى تەرخان بكات، بۆ ئەو گارە گرنگەى كە برپارى دابوو، لەمەودوا ئەو تەمەنەى كە ماوەتەى لەو پىناودا بەسەرى ببات، كە برىتى بوو لە بانگەواز بۆ دىنى خودا و رىنمايى خەلكى بۆ پىبازى راستەقینەو بەختەومەرىو ھەمىشەيى، لە رىگەى كۆرپەستن و گەفتوگۆو رويەروبوونەوى كەسانى بىباومەرو مەسىحىو..ھتد، لە درىزەى ھەولەكانىداو بۆ

لە ھەر شوئىنئەك، باسى بانگخوازنى سەردەم بكرئەت، ئەوا دىدات پىشەنگەو لە رىزى پىشەوى بانگخوازە.. لە ھەر كلۆچىك، باس لە كارىگەرىيى بانگخوازن بكرئەت، دىدات لە رىزەندىيى يەكەمەكانى ئەو كاروانەدايە، دىدات ئەو مەرفەى رويانكى بەيامى خوداى بە مليۆنان مەرف گەياند، ئەو بانگخوازەى بوو ھوى رىزگاركردنى مليۆنان مەرف؛ لە تارىكايى ستەمو زۆردارى.. نووسىنەوى ژياننامەى شىيخ ئەحمەد دىدات، تەنھا بە وتارىك، ياخود تەنھا بە چەند پەرمەيك، نەك باس ناكريئەت، بەلكو بە چەندىن كتیبى ھەبارە گەورەو كۆكايەك لە كتیبخانەكان زيانى ئەو بانگخوازە ناووسريئەمو؛ چونكە نووسىنەوى زىياننامەى ئەو بانگخوازە، پەراومكان بە وئەى گۆل بۆنخۆش دەكات، تارىكەيەكان بە وئەى مانگ رويانك دەكاتەمو، دىدات تەمەنئەك لىوانلىو لە خزمەتو لىبوردمىو لىبران و گيانفەيدايى بۆ خزمەتى مەرفايەتى.. دىدات ئەو كەسەى ھاوشىوەى مۆم دەتوايەمو؛ بۆنەوى دەوروبەرمەى رويانك بكا تەمو، پىتەوى گۆل بىداتە ماندووبوونو سەختى رىگەو كۆسەو ھەورازو نشويەكانى بەردەمى.

ژياننامەى شىيخ دىدات، چرايەكى راستەقینەيە، بۆ ھەموو ئەو كەسانەى لە خەمى گەياندىيى پەيامى خوداى گەورەمان، يان ھەر كەسئەك ھىواو ناواتى كاركردن بىت لەو رىگەيەدا.. گەر تا نىستە ئەم زانايەت نەناسىو، بھەرموو با پىكەمو چەند دىرئەك لەسەر ژيانى ئەم زانا پايمەرزە بخوئىنئەمو..

شىيخ ئەحمەد دىدات، لە سالى ۱۹۸ لە شارۆچكەى تادكيشنار لە ويلايەتى سواراتى ھىند، چاوى بە دونيا ھەلئەناو.

* لە تەمەنى نۆ سالىدا، چوو بۆ لاى باوكى، لە باشوورى ئەفرىقا..

* لە تەمەنى دە سالاڤدا دەستى بە خوئىندن كردوو؛ تا ئەو كاتەى پۆلى شەشى سەرمەتايى تەواو كردوو، دواتر لەبەر نەبوونىو كەمەدراوەتى دەستى لە خوئىندن ھەلگرتوو.. لە تەمەنى شانزە سالىدا، لە سالى ۱۹۳۴ بووتە شاگردى دوكانى فرۆشتنى كەلوپەلى خواردەمەنى، پاشان بووتە شوؤفەر لە

گهياندىن پەيامەكەي، سەردانى چەندىن دولەتى كىردوو، شىخ دىدات لە رېگەي موناژمەو كۆرەكانىيەو، لەگەل گەورە پياوانى مەسحيدا، وەكو (كلارك، جيمى سواگارت، ئەنيس شروش) دانىشتووو لەو رېگەيەو نوبانگى زۆرى دەرکردوو.

* شىخ دىدات، پەيمانگەي ناشتى بۆ پېگەياندىن و درجوونى بانگخوزان، گە ناومىدىكى نۆودولەتى بوو، بۆ بانگەوازي ئىسلامى، لە شارى دىربان، لە باشوورى ئەفريقا دامەزراند.

* شىخ دىدات زياتر لە بىست كتيبي داناو، مليونان دانە لە كتيپەكانى چاپكراون و بېهرامبەر بلاوكراونەتەو، ئەو جگە لە كۆرو سيمينارەكانى، گە لە دواي خۆي بە چاپ گەيمەنراون و بلاوكراونەتەو، سەدان وتارى لە سەرتاسەرى جيهاندا پېشكەش كىردوو.

بە ھۆى ئەو ھەموو ھەولۆ تىكۆشان و ماندووبوونەيەو، لە سالى ١٩٨٦دا، شىخ دىدات خەلاتى جيهانىي شافەيسەلى پېتەخسراو.

سەرەتاي دەستکردنى شىخ دىدات بە كارى بانگەواز:

شىخ دىدات سەبارەت بە دەستکردن بە كارى بانگەواز، بەم شىوئە بۆمان دەدوئ:

* لە دوكانىكى نزيك لە كۆليزى ئادەمز كارم دەكرد، خويندەكانى ئەو كۆليزە، تەبشيري بوون، بۆ كرپنى پيداويستىيەكانيان پرويان لە دوكانەكەي ئيمە دەكرد، ئەوان كاتيك دەهاتنە دوكانەكو دەپانيني منو زۆريك لە كارمەندانى دوكانەكو موسولمانين، سەبارەت بە ئىسلامو پەيامبەر (سەلامى خوداي لى بيت) ھەيان دەكرد، توانجيان لى دەدان، ئەو كات منو ھاوکارانم ھىچ شارمەزايەكەمان لەو بارمەيەو نەبوو؛ تا بتوانين وەلاميان بەدەيەو، نەشارمەزايى ئيمە، واى كىردبوو كە خويندەكارانى ئەو كۆليزە، ژيانمان بەكەنە دۆزەخو ناردەتەي؛ چونكە ئەوان بەشيك لە راھيانەكانيان لەسەر ئەووبوو، كە چۆن رووبەرەووى موسولمانان ببەنەو!

ھەر كات بۆ كرپنى پيداويستىيەكانيان بەاتنايە بۆ دوكانەكەي ئيمە، كۆمەلەك پەرسىياري رەخنەگرانەو توانجنامەيزيان ئاراستە دەكردين، بۆ نمونە:

- نايان دەزانن كە پەيغەمبەر محەممەد، چەند خيزانى ھەبوو؟

- نايان دەزانن كە پەيغەمبەرەكەي ئيو، بە ھيزى شەمشير نايينەكەي بلاو كىردۆتەو؟

- نايان دەزانن كە پەيغەمبەر محمد قورناني لە نىنجىلو تەوراتەو وەرگرتوو؟

بەداخەو ئەو كات منو ھاوکارانم لەو بارمەيەو ھىچ شارمەزايەمان نەبوو، نەماندەتوانى وەلاميان بەدەيەو، ئيمە كەمترين زانياريمان لەو بارمەيەو نەبوو، لەبەرئەو ھەلوئىستىكى دژوارو ناردەتە بوو، ھەموو كات لە خۆم دەپەرسى؛ دەبەيت من وەكو موسولمانيك، چۆن وەلاميان بەدەمەو، نايان وەلامى ئەو ھىرشانەيان بەدەمەو، ئەگەر بەئى؟ كەواتە: چۆن؟ خۆ من لەو بارمەيەو، ھىچ زانستو شارمەزايەكەم نىيە.

ئەي دەكرت لەم شويئە برۆم كاردەكەم جيبەيلم؟ خۆ لەو رۆژگاردا، دەستكەوتنى كارو پېشەكەكەك ھەر ئاسان نەبوو، بگرە زۆر قورسەش بوو!

ئەو ھۆكارە واى لىكردم، كە خوليايەكى زۆرم بۆ خويندەنەو

زانستو زانيارى ھەيئەت، لە بەرمەيەيانى رۆژى بشووى نەو ھەفتەيەدا، رۆيشتمە گەنجينەي تايبەت بە سەرۆكى كاردەكەمەو، كەوتەم بە سەر كۆمەلە كتيبيكى زۆر كۆندا، دەستم كرد بە گەران بە دواي كتيبيكى باشدا؛ تا ببخوينەمەو، دواي كۆشش و گەرانىكى زۆر، كتيبيك دەست كەوت، كە بەرگەكەي مېروو خواردبووى. تەبوتۆزى زۆرى لەسەر نىشتبوو، دواي ئەوئە كتيپەكەم ياك كىردەو ناونيشانەكەي وەدەرگەوت، نووسرابوو (إظهار الحق)، (دەرخستنى راستى)، كتيپەكە بە زمانى عەرەبى نووسرابوو، لە سالى ١٩٨٥ لە ھىند دەرجووبوو، واتە: سێ سال پيش ئەوئە من لەدايك بېم؛ چونكە من لە سالى ١٩٧٨ لەدايك بووم، ئەو كتيپە، سێ سال لە من كۆنتر بوو!

ئەو كتيپە بوو ھۆي گۆراني ژيانم بە تەواوي، لەو بروايەدام نەگەر ئەو كتيپەم چنگ نەكەوتايە، نە دەگەيشتمە ئەو ناستەي كە ئىستە پتي گەيشتووم، واتە: سەبارەت بە نايينەكانى ديكەو بەراوردكردنەيان بە يەكدى، نەمەدتوانى قسە بۆ خەلكى بەكم! بەو شىوئەيەو ئەو شويئە، بوو ھۆي سەرەتاي دەستپيكردن و سەرقالبونم بە كارى بانگەواژەو، سەرەتاي ژيانى من لىرەووە لە دواي خويندەنەوئ ئەو كتيپەو دەستى پيكرد.

ھەندىك لە دانراوكانى شىخ ئەحمەد دىدات:

شىخ دىدات، سەبارەت بە بەراورد لە نىوان نايينەكاندا، ژمارەيەك كتيبي نووسيو، كە ھەر يەك لەو كتيپانە، نزيكەي سەد ھزار دانەيان لى چاپكرا.

* يەك لە كتيپەكانى شىخ دىدات، كە لە سەرەتاشەو نامازەمان پيدا (كتيبي پىروژ چى دەلەيت سەبارەت بە پەيغەمبەر (سەلامى خوداي لى بيت))؟ ئەم كتيپە ٣٠٠٠٠٠ سێ سەد ھزار دانەي لى چاپكرا.

* كتيبيكى ديكەي بە ناوونيشانى (نايا كتيبي پىروژ، كەلامى خوداي گەورەيە؟) دووسەدو شەست ھزار دانەي لى چاپكرا.

* كتيبيكى ديكەي نووسيو بە ناوونيشانى: (لەخاچدانى مەسح، لە نىوان راستى و ھەلبەستندا).

* ھەرودھا كتيبيكى ديكەي بە ناوونيشانى: (مەسح لە ئىسلامدا) نووسيو.

* كتيبي چارەسەرى رەگەزپەرسىي لە ئىسلامدا.

* كتيبي موسولمان نوێز بەجى دەھيئەيت.

* كتيبي كى بەردەكەي ھەلدا؟

لەگەل چەندىن بەرھەمى ديكە..

نەخۆشكەوتنى كۆچى دواي شىخ دىدات:

شىخ دىدات لە سالى ١٩٩٦دا، دوجارى نەخۆشپەيەكى سەخت بوو، ناچاربوو لەسەر جىگە بمينيئەتەو، دوجارى شەلەلى تەواوي جەستەي بوو، جگە لە دەماغى، ھىچ شوئيەي ديكەي كارى نەدەكرد، رۆژانە لەسەرتاسەرى جيهانەو، نامەي ھەوالپەرسىنى موسولمانانو ھەوادارانى لە رېگەي تەلەفۆن و فاكس و ئيمەيلەو پيئەگەيشت.

شىخ دىدات، وەكو كەستىكى نارامگرو پازيبوون بە ھەدەرى خودا، دانى بە خۆيدا گرتو جگە لە چاوپروانىي ئەجرو پاداشت شتيكى ديكەي لى نەدەيپسترا؛ تا ئەو ساتەي لە بەرمەيەيانى رۆژى دوو شەمە بەروارى "٨ ئابى سالى ٢٠٠٥"، لە باشوورى ئەفريقا، چاودەكانى لىكناو بۆ ھەميشە مالاوايى لە ژيان كرد.

خەوى نيوە پروان، بۇ منداڭ پيويستە؟

۲. خەوى نيومېروان ۋەك نامادەكارىيەك بۇ خەوى شەوانە:

كاتتىك منداڭ نيومېروان نانويىت، حالەتتىكى ھېرشەيرانەو تۈۋرەو شەپىنگىزى ھەبەو ئەم حالەشى تا كۆتايى شەو، كاتتىك دەيەويىت بىنويىت، بەردەوام دەيىتەو بەدرىزايى خەوى شەوانىش ئارام نىيە. خەوى نيومېروان بە مەرچىك بۇ ماومىيەكى زۆر نەبىت، تەواۋكەرى خەوى شەوانەو دەيىتە ھۆى ئارامى منداڭ. منداڭك لە پۇژدا پشوو بىدات، گوشارمەكانى كەم دەيىتەو. كاتتىكىش دەيەويىت بىنويىت، لە پرووى جەستەپىرو دەروونىيەو، مائىدو نىيە. ئەلبەتە تەواۋى سوۋدى خەوى نيومېروان، بە خەوى شەوانەو، پەيۋەستەو بەم مەرچەيە، كە خەوى نيومېروان پېش سەعات پېنج تەواۋ بېيىت، جگە لەم شېۋەيە منداڭ بەدرىزايى شەو، دوچارى گىرقىتى خەم دەيىت. كەواتە، ھەۋل بىدەن كەمىك پاش نانخواردنى نيومېرۇ، بۇماۋەى كازېرو نيويىك، منداكەتەن بىخەۋىن، پاشان خەبەرى بىكەنەو. پىگا مەدەن منداڭ بېرواتە، خەۋىكى قوۋلەو؛ تا شەو بىناسانى بىنويىت.

۲. خەوى نيومېروان پشوو مىشكە جەستە-

ئەم منداڭنەى بە درىزايى پۇژ، سەرگەرمى يارىكرەننەو كەمتر پشوو دەمەن، ئەم ھۆكارە واپان لى دەكات، سوۋپى خويىيان خېرايىتە ھەندىك ماسۈلكەشيان دوچارى ئازار بېيىت. نوۋستەن ۋاكشان، چارەسەرى تەواۋى ئەم گىرقەتەنە دەكات.

۴. كەمبۈنەۋەى بېيىنى خەۋى ناخۇشى شەوانە-

منداڭلىك كە بەدرىزايى پۇژ نانويىت، شەوانە دەپۋاتە نىو خەۋىكى قوۋلەو. بەھۆى ئەۋدى ماۋەى خەۋەكەى دوۋرودرىژە، بۇيە لەم خەۋە قوۋلەدا، دوچارى بېيىنى خەۋى ناخۇش دەيىتەو بەيتا بەيتا دەزىكىيىت، بەلام چۈنكە چۈتە نىو خەۋىكى قوۋلەو، ناتوانىت لەۋە بگات كە داپكو باۋىكى، دەيانەويىت پارىزگارى لى بىكەن.

سەرچاۋە: دىستە: روانشىناسى رشىد آموزش

خەۋى نيومېروان، پشويەكى كۆرتە، بەلام بەسوۋدە بۇ منداكەكانتەن. ھەندىك لە داپكان لەگەل خەۋى نيومېرواندا نىنو دەلېن ئەگەر منداكەكەيان بە درىزايى پۇژ نەنويىت، شەوانە خېراترو ئاسانتەر دەنويىت، بەلام لە راستىدا ۋا نىيە. پىگا بىدەن منداكەكانتەن ماومىيەك پشوو بىدەن. ئەلبەتە بەتەۋاۋى شىتتىكى سىرووشىيە بە زىادىۋونى تەمەن، ماۋەى كازېرەكانى منداڭ بە درىزايى پۇژ تىيىدا دەنويىت كەم دەيىتەو، بەلام باشترە پىگا نەدەن ئەم خەۋە باشە بە تەۋاۋى ھەرامۇش بىكرىت. بەگىشتى خەۋى نيومېروان، سوۋكە خەۋىكەو زۆرچار منداڭ خەۋى ناخۇشى تىيىدا نابىيىت، لە لايەكى دېكەو، بەھۆى پروۋناكى پۇژمە منداڭ ئاسانتەر دەروۋبەرى خەۋى دەيىيىتە ترس لە دلىدا دروۋست نابىت. ئەم ھۆكارەشە ۋا دەكات منداڭ زياتر بە پۇژ دەيەويىت بىنويىت. ئەم منداڭنەى بەدرىزايى پۇژ نانويىت؛ بە ھۆى ئەم خەۋە ناخۇشانەيە، كە شەوانە لە نوۋستەنەو لە تارىكىدا دەيىيىنەو بېزارىۋون، لە بەرامبەر ئەۋەشدا بەرگىرى دەكەن لەۋەى بە پۇژ نەخەۋن.

۱. خەۋى نيومېروان باشترىۋونى شىۋازى بايەلۇزى لە منداڭدا؛

زۆرىك لە منداڭنانى خەۋە تەمەن پىنج سال، بۇ سەلامەتتى جەستەپىو باشترىۋونى ھەلسۈكەۋتە بەرزىۋونەۋى ئاستى فېرىۋون، پيويستىيان بە خەۋى نيومېروانە. چ لە منداڭو چ لە كەسە پىگەشتەۋەكاندا، كاتتىك نىزىكى كاتى عەسەر دەيىتەو تەۋانەى فېرىۋونىيان كەم دەيىتەو، ئەم ھۆكارەشە ۋا دەكات، پاش نانخواردن لە پرووى دەروونىيەو، كەسەكان ھەز دەكەن كەمىك پشوو بىدەن بىنويىت. لەم پۇژانەى ئەمېرۇدا، لە ھەندىك لە ۋاتاندا، ۋەكو: ژاپۇن، تا ئىستاش لە ھەمانگەكاندا، كاتتىكىيان بۇ نانخواردنى نيومېرۇ پشوو نيومېروان تەرخان كىردوۋە.

فیربوون

بوشر ائەبوبە کر

نیمپراتۆر، ئەو کات تۆ داوام لیدەکەیت. بێم جوولە کيسەلێانە
رووبەرووی بېمەوه. ئاخەر من چۆن دەتوانم بێم شێمە، شکستی
بێم بھێنم؟

شیفا ناوتی، ئەمە تاکە پێگەیه، هێچ پێگایەکی دیکە، بوونی
نییه.

گەنجەکە ناچار دەستی کرد بە ئەنجامدانی جوولەکان، بە
خیراییهکی گەمتر.

جوولەپەکی خولانەوهی ئاسایی کە لە چەند چرکەپەگدا
ئەنجام دەدری بە دەستووری شیفا، بە چەند کاتژمێرێک
ئەنجامی دەدا.

پۆژان رۆشتن و سەرەنجام رۆژی رووبەروو بوونەوه گەشت.
کاتێک ئەفسەرەکە گەشت، گەنجەکە داوی لێکرد کە دەست
هەلبگرێت لە بێزارکردنی خاوەنخێزانەکە، بەلام «کارەبانا سا»
بەپێنەوهی هێچ بلێت، دەستی برد بۆ شمشێرەکە، گەنجەکە
بەخیراییهکی سەرسۆرھێنەر، رووبەرووی ئەفسەرەکە بوودەوه،
لە چەند چرکەپەگدا «کارەبانا سا» ی دا بە زەویدا..

هەمووان سەریان لە خیراییهکی سوپامبوو.
گەنجەکە چوو بۆلای شیفا ناو لێی پرسسی: ئەم مامۆستای
نازیزم، خۆ هەموو جوولەکانم زۆر بە هیوایی ئەنجام دەدا، چۆن
توانیم لە بەرامبەر ئەودا، بەو رادەیه خیرا بێم؟؟

شیفا ناوتی: ئەنجامدانی دانە دانە جوولەکان بە خیراییهکی
کەم، بوو هۆی ئەوهی کە لەشت زۆر بە جوانی فیری جوولەکان
بیتو لە کاتی گونجاو بە خیرایی گونجاو بەکاریان بھێنیت..
لە راستیدا، خیرایی تۆ لە جوولەکاندا، دگەڕێتەوه بۆ
خاویت لە مەشکردن بۆیان.

هەرچەند رەهێنان و مەشکردن بۆ کارەکان خاوتر و وردتر بێت،
خیرایی و بەباشی ئەنجامدانیان، لەکاتی پێویستدا زیاتر دەبێت.
کەواتە: گەر دەتەوێت ژانیکی سەرکەوتوانەت هەبێت، دەبێت
دەست هەلبگرێت لە پەلەپەلو خیرایی ناھێوێت.

تەنها بە ئارامی دانەبەخۆداگرتن، دەتوانیت کۆنترۆلی
خیراترین و سەختترین کارو کاتی ژیاوت بکەیت.
نەتیجی سەرکەوتن زۆر سادەیه: هیواش مەشکردنە..

سەرچاوه: سایتی Niksalehi

رۆژێک کورێکی گەنج، رۆشت بۆ لای شیفا ناو بێی وت: کە
یەکنێک لە ئەفسەرانی نیمپراتۆر، خۆی خاوەنخێزانەکە بێزار
کردوو و هەر رۆژم بە جۆرێک نازاریان دەدا.

کورەکە وتی: ئەو ئەفسەرە پەکیکە لە پاسەوانە تاپەتیهکانی
نیمپراتۆر زۆر شارەزایە لە هونەرەکانی جەنگ و خیراییهکی
بێپێنەو سەرسۆرھێنەری هەیه، بە جۆرێک کە لە سەرتاسەری
ولا، کەسێکی خیرای وەک ئەو لە هونەرەکانی جەنگدا،
بوونی نییه.. هەر لە بێر ئەمەش کە کەس غیری ئەوهی
نییه بەرامبەری رابووستێت، تەنانەت نازاترین جەنگاوهریش
نازانیت لە بەرامبەر خیرایی ئەودا، خۆی رابگریت. ناویشی
«کارەبانا سا»!

نیستا بێم بلێ: من چۆن دەتوانم بەرگری لە خۆم و سنووری
خانەوادەم بکەم؟

شیفا نا، خەندەپەکی کرد و وتی: بانگهێشتی بکەم لە
رووبەروو بوونەوهیهکی مەردانەدا شکستی بێم بھێنە.
کورە گەنجەکە، خەندەپەکی تالی کرد و وتی: تۆ چی دەلێیت،
ئەو «کارەبانا سا» و بە خیراترین شێوه، لێدانەکانی خۆیم لێ
دەدا، من چۆن دەتوانم بەخیرایی ئەو بجوولیم؟؟

شیفا نا، بە هەمان ئارامی خوێنساردی پێشوویەوه، وتی:
بانگهێشتی بکەم لە رووبەروو بوونەوهیهکی مەردانەدا، شکستی
بێم بھێنە.

بۆ ئەمەش لە بەیانیهیهوه، وەرە بۆ لام: تا فیری شێوازی
رووبەروو بوونەوهی «کارەبانا سا» ت بکەم.

رۆژی دوایر کورە گەنجەکە، جلی مەشکردنی لەبەر کردو
بە تەواوی خۆی بۆ فیربوون ئامادە کردو رۆشت بۆ لای شیفا نا.
شیفا نا، لە جێگە خۆی هەستا و دەستی کرد بە ئەنجامدانی
ئەو جوولانە کە دەپوێست فیری کورە گەنجەکە بکات، بەلام
سەبر لەوهدا بوو، شیفا نا جوولەکانی بە خیراییهکی ئیجگار کەم
ئەنجام دەدا، بە رادەپەکی بۆ جوولە زۆر ئاسایی چەند کاتژمێرێکی
پێدەچوو، سەرەتا کورەکە، بە سەرسۆرمانەوه تەماشای دەکرد، کە
خۆی تەواو بوو داوی لە کورەکە کرد، هەمان جوولەکانی ئەم،
بەخیراییهکی گەمتر ئەنجام بەدا..

کورەکە وتی: من دەلێم بەرامبەرەکەم «کارەبانا سا» ی

دايك

نييه مناليش به دايكى نەبىت به گەسى تر نارام ناگرىت، ئەو
نييه ھەمىشە دايك له پىشترو نازىزترە لامان وەك له باوكمان،
لەو كاتەى كه له تەمەنى مناليداي ھەمىشە گريان نەكەينە
چەكى دەستمان بۆ نەبران له دايكمان، بۆ دەستكەوتنى نامىزى
گەرمى دايكمان، بەردەوام نەگرين و نەوزىنەو دەستەكانمان
له بۆشاكەكەى گير نەكەين، سا بەلكو خواپە دايكمان ھەستى
بجوليت و جيمان نەھىلەت و بمانگرىتە باوشى، كاتيكش گەورە
نەبين دل و دەروونمان ھۆگرى بۆنى خۆشى دايكو ھەستو سۆزى
نەبىت، ھەر به بينىنى روومان گەش نەبىت و رووناكى به ناخماندا
تیشكەكانى بۆلە ھەى نەكات و خەندە نەھىلەتە سەرلەوكانمان، به
پىچەوانەو، كاتيك ديار نابىت و ليمان دوور نەبىت، روو گرژى
تارىكى رووخسارمان دانەپۆشيت، وەك بلنى خواى پەروەردگارمان
جۆرەك له رووناكى وەھى به دايكمان بەخشى بىت، كه له ھەر
كوئى بن ئەو ناوچەپە رووناك بكنەمەو.

خۆشەويستى نامىزى دايك ھىندە نارامبەخشەو خەمەپۆتە،
كه ھىچ مەرفەئەى تر له دونيادا ناتوانيت جىگەى سۆزى ئەو
بگرىتەو، ئەو نييه كاتيك دايك كۆچى دواى نەكات ئىتر له
دواى خۆى رۆلەكانى وێل سەرگەردان نەبن و بىنازى دايكيان
بەرتەوازەو سەرلەشيوو نەبن، مەرفە ھەمىشە له تەمەنى
مناليدايە تا كاتيك دايكى له ژياندا بىت، بەلام به لەدەستدانى
دايكى، رەستەوخۆو كۆپروو له ناكاو پير نەبىت.

ھەر ئەو كە بەھەشت لەژىر پىچەكانىيەتى، ئەو لوتكەى
رۆزو پاداشتى دايكانە، كەسكىش كە بەھەشتى نەپراوى بویت
ناسانتىر پىچەپە كە لىوہى بگاتە شوئى مەبەست.

بوونەو مەرىكو دروستكراوێكى پەروەردگار، كە بەھەشتى
خستۆتە ژىر پىچەكانى، رازىبوونى لەگەل رازىبوونى پەروەردگار،
سۆزو مەيرو وەھادارىيەكەى پىچەرامبەر، خۆشەويستىيەكەى
لە ناخى دلەومى، نەركەشيان و ماندوو بوون و نازارچەشتى
لەگەلمان بە عىشقەوہى، تاگە كەسە كە بەو پەرى دلۆزى له
پەنھانى و بىناگايى خۆمان، ھەمىشە دەستى نزاو پارانەوكانى
روو و ناسمان بەرز دەكاتەو، له پىش تەكاردن بۆ خۆى نزاو
پارنەو بۆ رۆلەكانى نەكات، لەبەر خەمخۆرى و بەتەنگەو بوونى
نەمە خۆى لەبەر نەكات، پىشوو و پەرتووك له نووسىن و
باسكردنى وەھو نەمەكدارى دايك، ھەمىشە دەستەوسان نەبىت،
تەنھا نەتوانىن بلنن: كە ھەر شتەك له ژيانماندا جوانو شيرىن و
خۆشەويستو بوپرو دلۆز بىت، نەپشوبەيتىن به دايك.

سۆزو مەيرەبانى دايكو ھەبوونى له ژيانى تاكدا، گرەنتى
تاكيكى دەرووندرووستو دوور له تاوانە لە كۆمەلدا، بەلگەشمان
بۆ ئەم قەسەپەمان ئەوہى كە زۆرىنەى تاوانباران كەسانىكن
كە بى دايك گەورە بوون و دووربوون له سۆزو نامىزو بەزەپى
دايكانە، نەمەش واى كەردو وە پەچەو بەزمىي له دلياندا گەشە
نەكات و بەرو ژینگەى تاوان ھەنگاو بنن. لەگەل پىزى زۆرم
بۆ ئەو مندانەى ئىستا دوور له نازى دايكيان ژيان دەگوزمەين،
بەلام ھەول ئەدەن ھەمىشە نامۆزگارپەكانى دايكيان پراكتيزە
بكنەو رۆحى دايكيان شادو ناسوودە بكنە!

لەھەمان كاتدا نابىت ئەو له ياد بكنەن كە چەندە دايك
رۆحى وابەستەى منالو جگەرگۆشەكانىيەتى، به ھەمان شىوہ
رۆلەكانىش ھەمان ھەستو ئالوودەيان بۆ دايكيان ھەپە، ئەى ئەو

گولان حمامہ نمین

پرواينى منو چىكمەتى خودا!

دەرزىيەكى نارامكەرمەۋى لىدامو گوتى: ئارام بە بەھۋى بەھىزى بىكەنەكەتمەۋە ھاجى راستت بىدراۋەتمەۋە، دەستەم كىرد بەگىران، ئافىرەتكەش زۇر بەرپىزموۋە لەلەما دانىشتو وتى، داۋاي لىبورىن دەكەم، بەھۋى ھەلەى مەمو، تۆ توۋشى ئەمە بوۋىت. پەيوەندىم بە خۇشەۋىستەكەمەۋە كىردو پىم گوت: توۋشى پوۋداۋ ھاتوۋم، بەخىرايى خۇى گەياندە نەخۇشخانە، كاتىك بىنىمى، توۋشى شۇك بوو، نەيتۋانى ھىچ وشەيەك بىركىنىت، ھىندە نەبىت گوتى: داۋاي لىبورىن دەكەم، بەھىوام زوو چاك بىيىتەۋە، پاشان پۇشت.

داۋاي كەمىر لە نىوكاتىزىمىر، نامەيەكى بۇ ئاردم، نوۋسىبوۋى، بىبورە، مەن ناتۋانم چاۋەپى تۆ بىكەم، داۋاكارم ھاتوۋم مالمەۋەش زۇرم لىدەكەن، كە ھاسەرگىرى لەگەلدا بىكەم، پاشان مۇبەلەكەى داخرا، دواتر زانىم ژمارەكەى گۆپوۋە، ئافىرەتكەش بەمەى زانى، دەستىكىرد بەگىرانو سەپىرى دەكىردم؛ چۈنكە خۇى بەھۋىكارى ھەممو ئەمانە دەزانى. پاش تىپەربوۋنى دوو ھەفتە، پىزىشك رىگەى چوۋنەدەرەۋىيان پىدامو سات بەسات لەگەلدا بوو، ھەتا گەپامەۋە مالمەۋە، كاتىك گەپىستە مالمەۋە، بە ھەممو ھىزى خۇم ھاۋارم كىردو گوتە: بۇچى خۇدايە گىان؟ بۇچى وام لى ھات؛ تا خۇشەۋىستەكەم بەجىم بىيلىت؟ بۇچى ھىشتە ئەۋ كارەم لەدەست دىرېچىت؟ خۇدايە گىان بۇ دەپىت دىرېزىلى زىانم، بە كەمەندامى بەسەرېمىر؟ بۇچى؟ خەمۇ خەفەتم دىرېزىلى نەخايانە، بەتەپەتى كە مەن بەتەنەيا نەبوۋم، نكولى ناكەم ئافىرەتە شۇفىرەكە، ھەممو پۇژىك سەردانى دەكىردم، ھەر پۇژىك دوا بىكەۋتايە، ھەستەم بەتەنەيايى دەكىرد.

* دوو مانگ بەسەر ئەۋ روۋادوۋدا تىپەرى، مەۋ ھاۋرېيەكەم

كەنجىك دەلىت: مەندالم زۇر خۇشەۋىست، ھەممو خەۋون خولىام ئەۋمىۋو: خىزانىكى بىكۆلە پىكەپىنەۋ مەندالمان بىيىت، ھەمىشە دەمگوت: كاتىكى زۇر بۇ يارىكىردن خۇش بەسەرېردن لەگەل مەندالەكانەدا تەرخان دەكەم، كىچىك خۇشەۋىست بە نىيازى ھاسەرگىرى، ھىندە عاشقى بوۋم، ھەستەم دەكىرد ئەگەر ئەۋم بۇ نەبىت، ھەممو دۇنيا كۆتايى دىت، تەنەمەت بۇ ساتىكىش نەمەتۋانى لەيادى بىكەم، لە كۆمپانىيەك بەپىرى (۸۰۰) دۆلار مانگانە كارم دەكىرد، پۇژىك خۇشەۋىستەكەم پەيوەندىسى پىۋەكىردم گوتى: كۆمپانىيەك داۋاي ھەرمەنەبەردەكەت مانگانە بە پىرى (۱۵۰۰) دۆلار، مەنىش كە ئەۋمەم بىيىت، يەكسەر پوخسەتم لە بەرپىۋەبەردەكەم ۋەرگىرتو بەرمە ئەۋى بەپىرى كەۋتە، بەتەپەتى كاتىك زانىم مانگانەكەى، دوو ھىندەى ئەۋ پەپە، كە لەكۆمپانىيەكەى خۇم ۋەرى دەكىردم. زۇر بەپەپەش بوۋم بۇ، كاتىك بەرپىۋە بوۋم، لە خۇشىدا سەپىرى دەۋرۋەپىرى خۇمەم نەدەكىردو ھەر مەم دەنا؛ بۇئەۋەى بىتۋانم ھەممو ئەۋ پىداۋىستىيانە دابىن بىكەم بۇ خۇشەۋىستەكەم؛ چۈنكە داۋاكارى زۇرېۋو؛ تا ئەۋ كاتەى توۋشى پوۋداۋى ئۆتۈمبىللىك بوۋم، كە شۇفىرەكەى ئافىرەتلىك بوو، ھىندە بەخىرايى لىي دەخۇرى، نەيتۋانى كۆنتىرۋلى خۇى بىكاتو لىيىد، كاتىك بە ئاگا ھاتەمەۋە، لە نەخۇشخانە بوۋم، ھەستەم بە ھاجى راستەم نەدەكىرد، چاۋەكانەم ھەلەينا بىنىم ئافىرەتلىكى شۇخو شەنگ جەپكىك گوتى بەدەستەۋە بوو، لەلەى سەرما پراۋەستابوۋ، زەردەخەنەمەكى بۇكىردم، پىم گوت: تۆكىيت؟ ئەى مەن لە كۆپم؟ گوتى ھىمەن بە، ئىستە ھەممو شىتلىك بۇ پوۋن دەكەمەۋە، بەھۋى ئازارى ھاجەمەۋە ھاۋارم كىرد، لەۋ ساتەدا پىزىشك ھاتە ژوۋرەۋو

مەزنەكان

سايا سەرگەتى

چراكان بىكۆزئىننەمە، پووناكى پۇخە زىندوومكان بەسە بۇ
پووناككردنەمەى ئەم مانگە، ئەم پۇخانەى لەپىناو خودا، تا
سپىندە دەمىننەمە، ئەوانەى رەقەكانى خۇيان دەخۇنەمە، ئەم
پۇخانەى كە جەستەكانيان پىرۇز كىردوومە.

لەپىمەى پىرۇزىيەمە، لەپەرزىتىن ناستى خۇيەكەمزانىن،
عاشق دەمىن، تا رادەى پەرسىن، لە پىناو عەشەكەياندا، ھەموو
نازارەكانى دونيا بەرگە دەگىرن.

بەردەوام دەمىن لەپىكردىن، پىگە پىر دىككە جالەكان بۇنخۇش و
زامەكان سارپۇز دەكەن، دىلۇپ دىلۇپ فرمىسەكانى خەلگى دەسپىن و
دەمىنخەنە نىو ئىمپىراتۇرى مېھرىبانىيەمە، ھەمىشە خەنە
خاومەن مالىيە، بەلام كاتىك رازەكانيان بۇ خودا باس دەكەن،
چاومەكانيان ەك ئاسمان پىرە لە ئىستىرە، گۇناكانيان دەرياپەكە
لەفرمىسەك، دەستەكانيان سارد ەك بەفر، پىيان لەرزۇك،
دىيان گەرم گەرم، ترس دى گىرتوون، ترس لەجىابوونەمە،
دووركەوتنەمە لە خودا، ئەوان دەللىن، خۇ داھاتوو بەدەست ئىمە
نىيە؛ تا ئاسوودە بىن، ئەم ئاسوودەمىيەش ئەوانى گەپاندوومەتە
بەرزىتىن ناستى مۇقاپەتى.

لەپىگەى چوون بۇ لاي خودا، پىگە نىادەن ھەرگىز خەم
بىانباتەمە، يادى خودا وىردەكان، وشە پووخىنەرمەكانى بىر
بىردوونەتەمە، سوپاسگوزارى كاتە باشەكانن، تەننەت پىش
ئەمەى پوو بەدن، لەكاتە سەختەكاندا، زۇر خۇشەحالن، دەللىن؛
خودا دەپەوت دەنگەن بېسىتت، لەم كاتەدا، سەريان ئەمەى
دەستەكانيان بەرز دەكەنەمە، بەرپىزمە سلاو دەنپىرن بۇ
خۇشەوېستى خودا (دروودو سلاوى خوداى لى بىت)، بەسادەترىن
ئاوازى دل، زۇر عاشقانە، داواى مېھرىبانى لە يار دەكەن، خودا
بە خاومەنى ھەموو شتىك دەزانن، لەپەرنەمە داواى ھەموو شتىك
لەو دەكەن، ئەوان ئارامى سوپاس، ياساى ژيانىانە، بىئومىدنىن
لە مېھرى خاومەنكەيان، داواى ھەلگەردن، دەوەستىن، ئارپۇن و
دەگەپنەمە بۇ ناو ئاسوودەى، ئەوان مەزنەكانن، ئەوانەى كە
بەمەزنى لەدايكبوون، بەمەزنى ژيان، بەمەزنىش دەمەرن.

ناومان بۇ سەربازى ھاتەمە، بەلام بەھۇى ئەم پووداوى بەسەرم
ھاتىبو، لە مەن خۇشبوون، بەلام ھاورپىكەم پۇشت بۇ خەمەتى
سەربازى، كە دەبواپە پىكەمە بوويناپە، چوئىكە مىندالى يەك
سال بووین، زۇرپە داخەمەبووم؛ چوئىكە داواى جەند مانگىك
تەقىنەمەپەك پووى داو بوو ھۇى مەردىنى ھاورپىكەم، زۇر بۇى
گىيام، سوپاسى خوداى گەورەم كىرد، لەسەر نەپۇشتىنم بۇ ئەمەى؟
* پۇزان ھاتىن و چوون، سالانگى تىپەپى، پۇژىك لە پىنى
ھاورپىكەمەمە زانىم خۇشەوېستەكەى راپوردووم لەگەل
دراوسىيەكەياندا ھاوسەركىرى كىردوومە كىشەيان ھەپە؛ چوئىكە
دىكتۇر پىنى وئوومە نەزۇكە ھەرگىز مىندالى نابىت، ھەرچەندە
خەمە بۇ خوار، بەلام زۇر سوپاسى خوداى گەورەم كىرد، لەبەر
ئەمەى مەن شەپداى مىندال بووم.

* پۇژىك پۇزانامە دەخۇندەمە، بىنىم ئەم كۇمپانىيەى پىشتىر
داواى ھەمەمەپەرى دەكەرد، بەھۇى قەرزى بانكەمە ماپەبووچ بوووم
بەھۇمەمە ھەموو ھەمەمەپەرىمەكانى لەكار دەركىردوومە، دووبارە سوپاسى
خوداى گەورەم كىرد؛ بۇ ئەم رەھمەتە فراوانەى بۇم ھەپىبووم.

بە دىژابى ھەموو ئەم ماومە، ئافەتەكە پۇزانە سەردانى
دەكەردەم ھەموو پىداوېستىيەكانى ژيانى بۇ داپىن دەكەرد،
بىرپارمە دا داواى ھاوسەركىرى لى بىكەم؛ چوئىكە زۇرم خۇش
دەوېست، بەلام دەترسام رەتى بىكەتەمە بە تەواوى لە دەستى
بەدەم، كاتىك ھات جاي بۇ نامادە دەكەرد بە شەرمىكەمە پىنى
گوتەم؛ ئەمەى بابەتتىكى گىرنگە لەگەلدا باس بىكەم، ئەگەر تۇ
ئەمەت بوپت، مەن دەمەوت ھاوسەركىرى بىكەم، مەنىش ھەموو
گىيانم كەوتە لەرزىن و گوتەم؛ تۇ دەللىت جى؟ گوتەم؛ پەزىمەندى
دەمەوتىنە؛ تا ھاوسەركىرى بىكەم؟ مەنىش گوتەم؛ پىوېستەم بە
بەزىمى نىيە، ئەمەىش گوتەم؛ سوتىنەت بۇ دەخۇم مەن بەزەمىم بە
تۇدا ناپەتەمە، بەراسىتى پىم خۇشە ھاوسەرم بىت، مەنىش گوتەم
دەمەنى؛ مەن ھاجىكەم لە دەست داووم ئىستەش بىكارم، ئەمەىش
گوتەم؛ ئەخىر تۇ كارت ھەپە دەمەتە بەرپىوېمەرى يەكەك لە
كۇمپانىياكانى باوكم، كارەكەش ھىندەپە لە ئۇفەسىكى تاپەتە بە
خۇت دەمەتە پىوېست بە جوولە ناكە.

ھىچەم بۇ نەدەگوتە، لەبەر گىيانى خۇشى داواى لىبوردنەم
لە خوداى گەورە كىرد، بىپورە خوداپە گىيان، كە چىكەمەتى تۇم
بۇ داھاتووى خۇم نەدەمەنى، ئەگەر ئەم پووداومە نەبواپە دەبوو؛
۱- ئافەتتىكى نەزۇكى خۇپەرسىمە بىپىناپە.

۲- دەبوو بىچوومەپە بۇ سەربازى بەر تەقىنەمە دەكەمەت، تۇ
ھاجىكە لى سەندەمەمە ژيانە پىن بەخشىم.

۳- كارىكەم دەست دەكەمەت، كە پاش ماومەكى گورت لە
دەستەم دەدا، ئىستە كارىكەم دەستەكەمەتوومە، بە خەونىش بىرم
لەنەكەردوومەتەمە.

نازىزان، ھەمىشە مەنەتەن بە خوداى گەورە لە لوتكەدا بىت،
لەبەر ئەمەى ھەرشىك ھەلپەزاردەى خوداى گەورە بىت، بۇ ئىو
زۇر بەسوودترە ئەمەى كە خۇتان ھەلپەزىرن، يان ئارمەزووى
دەكەمە، دل تەنگە مەبىن، كاتىك كەخوای گەورە شتىكتان لى
دەسەنەت، بىگومان شتىكى زۇر لەوە باشتەرتان پىن دەپەخشىت.

سەدى مەرۋى

زەھوورى نوورى توورى مەرىفەت بۇ جاۋى بى نوورم
لە تۇزى سورمە رەنگى خاكى دامانت نەپە، نابى نارى.
كە تۇ دەرۋى، ئىدى ھەموو شەتەك لە دەرۋى عەدەمدا ون
دەپت!

ئىدى لە غىابى تۇدا، وجودىك نامىنى!
گەرەن بەشۈن تۇدا، گەرەن بوو بەشۈن خۇمدا!
نەو كاتەى گەپشەم بە تۇ، گەپشەم بە خۇم!

كە تۇ دەرۋى، گولەباخەكان ھەموو دەتۈرەن، چۆلەكەكانى
باخچەكەمان ناچىرەتەن، ۋەكو مىنەلە ئاۋارەكان، رەنگى
ھىلانەكانى خۇيان لى ون دەپ!

نەو ئىۋارانەى تۇ جىم دېلى، مانگىش ناگەرەتەۋدا تريفەش
سىا دەپۈشۈ ئىستىركانىش دىگىرىن!
كە تۇ دەرۋى، گولستانى دلم ھەلدەپروۋكىو سۇماى چاوم
لېل دەپۈ خانەى دلم خامۇش!

تۆ خەلاتى خوداۋەندى بۇ من،.....

خوداۋەند تۆى نارد؛ تا مەرھەمى بىرئەكەم بى، ناسنامە شوناسى
رۇحم بى، دەستىكى ئاورىشىمىن بىو ئاسودەمىيى بېخىشى بە ناخم؛

كە دەپۇى، من بىكەس دەمىنەمەۋە، من بى تۆ ئاۋىم؛

يا ئىيان لەگەل رۈۋى تۆ، تا مردن

يا مردن لەگەل يادى تۆ كىردن . وىرن .

چونكە لە ساپەى ئەۋىنى تۆدا، گالتەم بە تاجى پاشايەتى دىو
ھەموو دونيا بە چركەپەك لەگەل تۆدا، بەقەخرەۋە ئالۇگۆر دەكەم؛

من ئامادەم بۇ پاداشتى ھەنگاۋىكت، رۇخى خۆم بېخەشم؛

چونكە مردنم لە دامىنى عىشقى تۆدا، پى گەۋرەترە لە

ھەزاران سال ژيانى بىتۈيى؛

تەبىبى دەردى ھىجرانى، منىش بىمارو مەھجورم

كە ھاتى دېتە دەر رۇخم، لەباتى ئەجرى ھەنگاۋت - ھەمدى .

تۆ ئەو خەلاتە خودايىيە كە ھەرگىز ناتوانم سوپاسگوزارى

خوداى لەسەر تەۋاۋ بىكەم، گەر لوتقى خودا ئەبا، من چۇن

دەگەيشتەم بە تۆ؛

ئەگەر مەۋقەكان، بەشۋىن نىۋەى دوۋەمى خۇياندا ۋىل

بوۋىن، ئەۋا من نىۋەى يەكەم دوۋەم لاي تۆ بوۋا؛

ئىدى چۇن دەمتوانى بىتۈۋمەۋە؟

من ھەۋارى ھەيزى تۆم، من موحتاجى كەردەمى تۆم، بۇ

ھەمىشە ھەمىشە؛

من بەشەرەن مۇستەھقەم؛ بۇ زەكاتى خوسنى تۆ

تۆ كە ساحىب دەۋلەتى، بى بەش لە ئىجسانم مەكە - نارى .

تۆ سەداۋ زايەلەى ھاۋارى رۇخم بوۋى،

تۆ ھىكايەتخۋانى شەۋانى درىژى زستانو دەستى نەرمى

ژىرسەرم بوۋى، تۆ مەھرەمى رازونىازم بوۋى.

تۆ مىجرابى ئەۋىنو بەرمالى نۆتۈر گۇچانى دەستو كەشكۆلى

عیشقم بوۋى؛

تۆ مەدرەسەى ئەۋىنو ئۇستادى عومرم بوۋى؛

تۆ ئەى شاۋنى خەيالو خەزەندارى دىو دەۋلەتدارى رۇخم،

سىرپى وجوۋدى منى؛

تۆ ئەباى، من جگە لە تەلىسمىكى ئالۋى بى مانا، چىدى

نەبوۋم؛

تۆ ئەباى، نەمدەزانى چىمە كىم؛

تۆ ئەباى، من جگە لە توولەپىيەكى بارىك، ھىچى دىم

نەدەدى؛

تۆ ھاتىو منت بە خۆم ئاشنا كىردا؛

دەستت گىرتم بەرەۋ زەرباى زىۋو مەملەكەتى ئەۋىن؛

تۆ ھاتىو منت لە كۆيلايمى پىزگىر كىردا تەجى شەھەت

خستە سەرم، ئەى ئىمپىراتۇرى دىلە؛

ھۆ شازادە بەھەشتىيەكە، تۆ ئەبى كى سەۋى بەھەشتى

ھىناپا؟

تۆ ئەباى، كى گولزارى پاكىزەى، بە شەۋىنى عەقق دىتۈرى؛

تۆ ئەباى، كى مەۋقەكانى بە بەقەرۋى پاكىر ۋەھو

خۇشەۋىستىو ئەۋىن بىسمىل دەكرىد؟

بەخشىنى رۇخم بە تۆ، شازادەكەم.. بىچوۋكتىرىن دىيارى منى

ھەزارە.. ۋەگەرنا، كەى شايانى ئەۋەپە شاپاشى تۆ بىرى؟

رەسمى عاشق، ۋاز لە رۇخ ھىنانە بۇ دىلدارى خۆى

رۈۋرەشم گەرمەن لە رىقتا، تەركى رۇخ سەر نەكەم.. نەھمەد موختار..

ئىدى مەرۋ، دىقەرى دىل لە بۇنى بەھەشت مەھرۋوم مەكە؛

تۆ بىرۋى، كانىيەك نامىنى، رىبۋارىك دەمى پى تەركا؛

دەتەۋى لە بوخچەكەتدا، ھەۋەركان بىچىچىتەۋەۋە ئەستىرەكان

بەدەيتەۋە دەست دەيچوۋر؟

ئىدى شەۋانە كى بە ھىكايەتى ئەۋىنو لايلايەى شىعر

بەمخەۋىنى؟

لە سەھەرا كى بانگمكاۋ بە سلاۋىكى بەھەشتى بىدارم كا؟

ناكرى، ئازىزم ناكىر، من بەرگەى ھىجرانى تۆ ناگرم؛

گەردو بادى ھىجرى تۆ، ۋا عالمى لى كىردەمە تۆز

نەك دوو چاۋم، بەلكە ھەتتا، دىل غوبارى كىرتوۋە - نالى .

ئەۋ كاتەى دەگەى بەۋ كەسەى كە ھەموو كەستە؛

ئەۋ كاتەى دەستت دەگاتە دامىنى ئەۋ مورىدەى كە راپەرى

رۇخو گەنجىنەى دىلۋ ئاسمانى ھىۋاۋ باۋەشى ئەۋىنو دەرياي

مەھەببەتو ھەمىشەبەھارى تەمەنتە..

ئەۋ كاتەى دەگەيتە مۇنتەھى ئەمەلۋ موبتەغاي سالاھى

سالى تەمەن؛

ئىدى كەست بىر نامىنى، لە يادى ئەۋدا، ھەموو مەۋجۋودات

دەتۈتەۋە.

لە جەمالى ئەۋدا، دەگەيتە كەمالىك؛ كە پاشاكان بە ھىۋاى

تۆزى گەردى ژىر پىتى ئەۋ شۇخە، خەۋنى غولامى دەبىن؛

ئىدى تا دەگەپىنەۋە، بۇ بەھەشتى ئەزەلى، باسى رۇيشتن

مەكە، شاگولى فېردەۋسەكەم؛

من جگە لە تۆ، كەسى دىم لا مەتلەب نىيە؛

با خەللى بىژن تەنىۋاۋ بىكەسە

مەيلى تۆم تەنىۋا، لە عالم بەسە . كەمەندى .

كەرمىانى

نامەى چل و دوو

نامە نوورسەكان

فەرشی مزگەوتى مەدینە خۆل بوو، وەلى لای ئەوان، فەرشی
فیردەوس و میسکو زەعفەرانی جەننەت بوو!

سەققی مزگەوت پەلکەخورما بوو، وەلى ئەوان لەژێر
سێبەری عەرشدا، واژۆیان لەسەر گرێبەستى ﴿يَاكَ تَبَدُّ وَيَاكَ
نَتَعَبُ﴾ دەکرد!!

بەرژووویوون، بەلام نەیان دەزانی ئیوارە بە جی فتار دەکەن؟
چی دەخۆن!

چونکە ئەوان، خەیاڵیان لای بەربانگ نەبوو، بەلکو خەیاڵیان
لای ڕەزامەندی ئەو خودایە بوو، کەتا ئەو فەرمان نەکا، لێو
ناخەنە سەر لێوی پەرداخە ئاویک!!

ئەوان چێژی خۆشەویستی خودا، هەموو شتێکی لەیاد
بەردبوونەوه!

نیوەڕۆیەکی گەرمە، سەرەتا ڕۆژەکانی مانگی پیرۆزی
ڕەمەزانە، گەردی هاوین وەك هەلاوی ناگر، سیمای ڕوخسار
دەژاکینی!

بە لێوی وشکو سەری کزو هەنگاوی وردەوه، پۆل پۆل خۆشەویستانی
خودا، بەرەو دیوانی دڵو قیبلەى ئەوین، هەنگاو دەنێن!

کاروانی خەیاڵ، بەرەو کۆچەو کۆلانی مەدینەى مۆنەووهرەى
بەردم، ئەو ڕۆژانەى کە پەرەوانەکانی دەوری شەمی درەوشاوه،
چۆن بە گەرووی وشکو ڕەنگی زەردو سکی برسێهوه، لە
دوای پەیامبەری نازدارمۆه، نوێژی ڕۆحو سەفی بەندایەتییان
دادەبەست، دەچوونە ئێو دەفەری نوورو فرمێسکەکانیان لەسەر
خۆلی مەدینە، گەورەترین ڕۆمانی ئەوین و تاسەى خۆشەویستییان
تۆمار دەکرد!

ع. ش. شێرکو

نازیزم: ئەو ھاۋدە شەيداۋ ئەقىندارانه، شەۋان تا سەھەر،
ئاۋىتەى ھەنسەك ھۆلې گریانو ئالەۋ نىرەى نىۋەشەۋ بوۋون،
دۈساتەكانى سەھەرىش بە بەرۋىكى تەرۋ دەستى لەرزىۋو گېرى
تاسەۋە، بە ئىستىغفار گولۋەپرژىنى ژۋانى دىلان دەکرد، لەگەل
سەداى **﴿وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ﴾** داد، بە دوو سى دەنكە

هه‌موو سه‌رك‌زو لاوازيكي تو‌زاوي، چ‌لو به‌رگي در‌او و نه‌ناس‌راو، به‌لام نه‌گه‌ر سو‌پ‌ند ي‌خواو له‌ خودا داوا ب‌كا، خودا سو‌پ‌نده‌كه‌ي بۆ ح‌تبه‌ ح‌ج ده‌كا!!!

رکړل

«زنای» شاعردا

جیهانو عهشقی یاریک

له صحنی گوښه نی حوسنا، هه موو رڼی بهاریکه
 له هر گوشه ی چه من، رنگی جه مالی نه ونیگاریکه
 که لیلیم بیه بازار ی وها، بهو نازو غه مزه ی خو ی
 نه بی نی تهر می مه دهوشان، نه لیلی راو و شکاریکه
 که زو لفی چین لهر چین، نیحاطه ی دا به روخساری
 به خه رقی عاده، وا دیاره که هر لیلیم بهاریکه
 له کونجی مه یکه ده ی عهشقا، که سالیک غه رقی نه حواله
 له سهیری ریکه دا هه رده مه قامیکه و هه واریکه
 به هر لوتکه و نشیوکی جنوونا تیپه پڼ یاران
 نه بی نی بانه گاییکه، وه یا گورو مه زاریکه
 نه وه ی کوښته ی غه می له یلاوو، مه جنوونیکه تنیا بوو
 شهید ی مه درسه ی عهشقی گولی من، سده هه زاریکه
 نه گهر مه عشوقه له یلا بی، نه نیسی عاشقیکه و بهس
 به لام لهر مه کته بی نیمه، جیهانه و عهشقی یاریکه
 سهرم سورما له میزان و تهر ازو ی عهقلی هم خه لکه
 که هه ریهک و خه ریکی مامه له و بازار ی شاریکه
 جهنابی واعیزو موفتی که سهر گهر من به قیلو قال
 له بازار ی مه عانیدا، نه سف نه فسانه واریکه

شاعیر ناوی مه لا عه بدولای کوری مه لا موسته فای
 کوری مه لا سالجه، ناسراوه به "مه لا عه بدولای کاتب".
 سالی ۱۹۳۲ له دبی گولوانی سهر به دهستی لاجانی
 کوردستانی رڼه لاته، چاوی به دنیا هه لپناوه. خویندنی
 مه لایه تی ته و او کردوو و نیجازه ی له زانسته شه رعییه کاند
 ودرگرتوو

شاعیر، خاوه نی شیعی جوان و هه لپهستی ناسکو پر له
 سوژو نه وینه، سالی ۲۰۰۴ کوچی دوا ی کردوو و له شاری
 هه ولیر به خاک سپردراوه.

کشتی نه جات

دو یشه و که دل بهرم هات، ناوی حه یاتی پی بوو
 دهورم که بوو به توفان، کشتی نه جاتی پی بوو
 که دیم به لیوی وشکو زامی دل و دهورونم
 له دهستی که ربه لادا، ناوی فوراتی پی بوو
 شاباشی مه قده می نه و، نه قدی حه یاته بو من
 نه و شاه و شاهزاده هاتو خه لاتی پی بوو
 زانی که تیغه که ی دل، توو تی میزاجه بو نه و
 قوربانی دست و بازو ی، شاخی نه باتی پی بوو
 به زمی بوو بو (هه نایی)، هر له حریم نه وایی
 سهر گهر می زه و قو شای، شا بوو، به راتی پی بوو

*** **